

II
L. 32523
d

JOS. JURČIČA
ZBRANI
SPISI

JOSIP JURČIČ

11

32523, II, C, d.

49/93

JOSIPA JURČIČA

ZBRANI SPISI.

ZALOŽILA IN NA SVETLO DALA
„NARODNA TISKARNA“.

UREDIL
FR. LEVEC.

XI. ZVEZEK:
DRAMATIČNI SPISI. — PRIPOVEDNE PESNI.

V LJUBLJANI, 1892.

NATISNILA „NARODNA TISKARNA“.

JURČIČEVIH

ZBRANIH SPISOV XI. ZVEZEK.

DRAMATIČNI SPISI. — PRIPOVEDNE PESNI.

VSEBINA: TUGOMER. — „BERITE NOVICE“. — VERONIKA DESE-
NIŠKA. — PRIPOVEDNE PESNI.

V LJUBLJANI, 1892.

ZALOŽILA IN NATISNILA „NARODNA TISKARNA“.

Inv. No. 030018760

KAZALO.

I. Tugomer. Tragedija v petih dejanjih. („Slovenska knjižnica“, III., 1876)	9
II. „Berite Novice!“ Vesela igra v ednem dejanji. („Slovenska Talija“, 1879)	175
III. Veronika Deseniška. Tragedija v petih dejanjih. („Slovenska Talija“, 1886)	209
IV. Pripovedne pesni:	
1. Junakov grob. („Slovenski Glasnik“, 1864)	289
2. Praznik posvečuj! „ „ 1865)	291
3. Vilino meščevanje. „ „ 1865)	294
4. Slovenski junak iz turškega boja. („Slovenska Vila“, 1865)	297
5. Slovenski kres. („Slovenska Vila“, 1865)	299
6. Rakita. („Slovenska Vila“, 1865)	303
7. Predica. („Slovenska Vila“, 1865)	305
8. Sinčkovo vprašanje. („Slovenska Vila“, 1865)	307
9. Kamen na grob. („Slovenski Glasnik“, 1868)	308
10. Stari stolp. („Slovenski Glasnik“, 1867)	311

Tugomer.

Tragedija v petih dejanjih.

Osobe:

Tugomer.

Zorislava, njegova žena.

Grozdana, njegova svékrva.

Stara Vrza, njegova bábica.

Rastko, njegov sinek.

Bojan, njegov prijatelj.

Mestislav,

Batog,

Volkan,

Lastún,

Hotébor,

Kajaznik,

Isteklosem,

Isteklosmovič,

Spitigneu,

Zovolj, krščansk misijonar mej Sloveni.

Gripo, nemšk naséljenec mej Sloveni.

Geron, frankovsko-nemški knez polabske krajine.

Hildebert, biskup iz Moguncije.

Radulf, Geronov doglavnik.

} véльмоži in vójevodi Slovenom.

Dva starca, Braniborci, véльмоži, národ, vojaki.

Dejanje se vrši v slovenskem mestu Braniboru, pred mestom in v Geronovem ostrogu za bôjev polabskih Slovenov s frankovskimi Nemci, leta 940. po Kristu.

Prvo dejanje.

Prvi prizor.

Ulice v mestu Braniboru.

Dva starca, polne mehove na ramah noseča preko odra.

Prvi starec.

Da z Nemci bode, misliš, bòj gotòv?

Drugi starec.

Takisto govoré. Podobno je. —
Uže jesén so bila znamenja,
Ki so kazala nekaj tacega.

Prvi starec.

Žerjavi zgodaj so na jug leteli.

Drugi starec.

Da, in vse črno gávránov je bilo.

Prvi starec.

Bog Svárog bil je trikrat razobesil
Krvávi plašč na nébesu ponôči.

Drugi starec.

A da, vse to nam znáči rát in bòj.
Prav kakor sivi volk se tiho z góre

Priplazi v sélski dvor mej krotko čredo,
In kolje tam po zverski voléji čúdi,
Takó udarja ljuti nemški sósed
V slovensko zémľjo.

Prvi stavec.

Da, Perún pomózi!
Nekdáj náš rod ni znal sosedov takih.
Zli Bés naj vánje pade in Morána!
Ka ne dadé mirú! Kaj meniš ti?
Zakaj so taki? Kaj si slišal ti?

Drugi stavec.

Kaj vprašáš? Dete vsako odgovarja:
Oní hoté Slovena ukrotiti,
Da bil bi jim pokoren, slúžen človek,
Brez pravde in svobóde. D á n j hoté!
Slovenec naj bi Franku lov lovil,
In njemu streljal tura, kuno, bóbra;
Dajal desétek vsega, kar pridela
Slovensko rálo z Dážbožjo obrambo.

Prvi stavec.

I jaz sem čul takisto. Nego čudno!
Uže so čestokrat z razbito glávo
Od nas se vračali, a niso trudni,
Ne prestanó. Ljubó jim klanje je
Ter veselé krví se in požarov.

Drugi stavec.

Vrnili so se — govoriš. Takó je!
A vprašaj ti proročne ptice, brate,

Da-lí se vrnejo odsléj takó še
Pobiti iz slovenske domovine?

Prvi stavec.

Kakó li ne? Še mnogo óstrih mečev
In téžkih kíjev ímamo v deželi.

Drugi stavec.

Nu, meč in kíj bi bil i ščit i kópje,
Orožja vsega več od nekedaj,
A silnih móž ni, kakeršni so bili. —
Kakóva je mladina? vprašam te.

Bojan (pride, a ostane zadi).

Prvi stavec.

Da, to je istina, mladina naša
Ni taka, kakor je nekdanja bila,
Junaštva starega zdaj ni mej njó.

Drugi stavec.

A niti ni uže močí nekdanje,
Vodíteljev ne, kakor bil je Čédrag,
Ki je kaljéno strelo z loka pihnil
V deveto zêmljo, Nemcu velikanu
Kar z malim mahom zdrobil rúso glávo.
Glej, takih vójevod zdaj némamo.

Prvi stavec.

Znaš, kdo je bil mej mlajšimi še tak,
Ves ostroumen, bister vojarín?

Drugi stavec.

Nijeden ne, verúj mi!

Prvi starec.

Tugomer!

Drugi starec.

Hoj, Tugomer! Hvalili so ga vsi,
Tajiti se ne dá. A kde je zdaj?
Ujetega imajo ljuti Nemci,
Robuje, ako je ostal še živ,
Veljaven bil je svèt njegov in moder,
A ni ga vže mej nami ter ga ni.

Prvi starec.

Morána, o Morána!

Drugi starec.

In Perún pomôži!

→#←

Drugi prizor.

Prejšnja. Bojan.

Bojan.

Hoj, starca, káj se jadita s tožbámi,
Katerih treba ni. Če sta slabá
In otrpnéla vidva v starosti,
Ni ostarelo z vama vred i drugo. —
Domóv! In navdušujta rajša detco
S pripóvedjo o slavnih naših dedih
Za bòj in rát. — Jadikováje tù,
Samó sedanjesti slabóšt kažóč,
Kakòr jo vidi vajino okó,

Od starosti uže oslábľeno,
Ne bodeta koristila očini.

Prvi stavec.

Kaj déje?

Drugi stavec.

Pojdi! On je prav govoril.
Ne pristoja, da jadikujeva
In tóživa. Resnično je takó.

Bojan.

Čuj, stavec, Tugomerovo imé
Imela prej sta v mislih. Pri nas je!
Ušél je Nemcem iz ujétništva
In te dni vrnil se. Ne vesta li?
Odkod sta, ka je vama to neznano?

Prvi stavec.

Ušél?

Drugi stavec.

Da-lí je móžno?

Prvi stavec.

Tugomer?

Bojan.

Gotovo je, če jaz pripovedujem.

Drugi stavec.

Perúnu hvala, to je dobra vést.
Denès sva stóprav sem prišlà z goré,
Ničesa niso nam povedali,
Neznana še novica je v goràh.

Bojan.

Zató povsod jo vidva razglasíta.

(Starca odideta).

Tretji prizor.

Lastún, Batog, Kajaznik in Bojan.

Lastún.

Evò Bojána, vé gotovo on
Natanko nam povedati to stvar.
Kakó je Tugomeru, je li res?

Bojan.

Da! Nemci némajó ga vže, tù je,
Ušèl jim je.

Kajaznik.

Ob pravem času res,
Ker bojevnika vsacega nam treba,
Če obistini se od meje vést,
Da nas napasti se pripravljajo.

Lastún.

Kakó li vènder se je to vršilo?
Ušèl! In Nemcem! Níkdo ni še slišal
Kaj tacega. Gorjé mu bilo je,
Kdor v bóji jim do zdaj je pal v pestí.
Ujétnik bil je suženj. Daleč v južno
Pokrájino so take pošiljali
Robótat sebi, da niso nikdár
Slovenske zémlje nì Perúna videli
Do bele smrti, ki jih je rešila.

Bojan.

Tem večje to junaštvo, mislim jaz,
Če je dovršil Tugomer, kar ni
Nobeden naših mogel še pred njim.

Lastin.

Ne le pred njim, še zdaj. Ne pozabíte,
Da óno leto, ko je Tugomer
Na meji bil prijet in odvedèn,
Ni bil on sam, negò junaških móž
Najmánje še dvanajsteríca dobra,
Ki so predaleč šli na rázglede,
In so od Nemcev bili zgrabljeni. —
No, ali je kateri jim ušèl?
Sam Tugomer, nijeden drugi ne!
Kakó li to je on stvoríti mogel?

Bojan.

Z zvijačo nékako, z modrostjo svojo,
Prevaral je sovražnike najprvo,
Da niso strogo vže pazíli nánj,
Potém poguma je imel in sreče,
Uskočil, zbežal in utekel je.

Kajaznik.

In káj pripoveduje? Ali res,
Da se močno pripravljajo na vojno,
Rekšè na nas? Kaj déje Tugomer?

Bojan.

Dakáko se pripravljajo na nas,
In bode trebalo, da tudi mi

Sloveni brže bolje vkrenemo,
Kakó je misliti o naši brambi.

Batog.

Kaj treba še ukrepanja o tem?
Orožje vsak nabrusi, meč in ščit,
Oščèp in téžek mlát pripravi si,
Na nóge ti in tvoja zádruga:
To je najboljši vkrèp, in hitro gòtov.

Lastún.

Ej, dobro, ali mej možmí je vselej
Dogóvor in posvét potreben bil,
Da edne misli se je národ držal,
Kadàr je šel za domovino v bòj. —
In ker je Tugomer sam moder mož,
Iz rodovine hrabrih vójevod,
Junáških, vselej srečnih bojevalcev,
Vojárjev naših, bódimo veseli,
Da nam ga strašni je Perún poslal
Sedàj, kadàr nam sili meč v roké,
Da Nemcev bi se obraníli moški,
Svobódo domovíni ôtmemo,
Ali poginemo. — Sirote smo,
Ker smrt in húde borbe zadnjih let
Junakov nam so mnogo pograbile,
Posebno prvih móž.

Kajaznik.

Takó je res.

Bojan.

Komú bi rátno vodstvo izročili,
Da Tugomera némamo?

Kajaznik.

Komú, da!

Batog.

Na Tugomera jaz ne mislim rêči
Nijedne stvári. Ali mislim vènder,
Da take nuje ni mej nami še,
Da bi brez njega nikogar ne bilo.

Bojan.

Hoj, imenuj nam, koliko li znaš
Slovenskih Tugomerov. Štej, prijatelj!

Batog.

Da imenujem sámó ednega.

Kajaznik.

A kdo je?

Batog.

Mestislav!

Lastin.

Čestí je vreden.

Batog.

Podoben Tugomeru v dóbrem vsem,
Samó izkušénější je od njega.

Bojan.

Da, v svojejglavnosti!

Batog.

I v hrábrosti!

Bojan.

Oba uže sem videl, Tugomera,
Mestíslava, stoječa v bojni vrsti,
A kak razloček!

Batog.

Da, razloček tak,
Da ni Mestíslav bil nikdár ujet,
I ne bi se nikdár ujeti dal,
A prej posekati.

Bojan.

Jezika pazi!
Poln ran, na tleh, krvav je bil ujet,
Ne v bégu Tugomer, ne zábi tega!

Batog.

Ti videl nisi tega niti jaz.

Bojan.

Kakó? Sumníš li?

Lastún.

Mir mej vama bodi!
Čemú razburjata junaka se,
Kaj res ne moreta Slovena dva
Brez mejusôbnega prepira biti,
Če drug ne prikimuje družemu?
Ti svóobodno Mestíslava spoštuješ,
Jaz Tugomera bolj, oba sta naša,
Slovena vrla, káj je treba tù
Razpora njiju radi? — Govôri dalje,
Bojan, kaj Tugomer o Nemcih sodi.

Bojan.

On kaže, da so silni, silnejši,
Negò je nam ugodno. Vènder misli,
Da srečno se jih hčemo obraniti,
Z modrostjo in premislekom še prej
Negò če brez premisleka udarimo;
Ker Nemci se zeló bojé Slovenov,
In le za tó naváljajo na nas. —
Takó je Tugomeru izpovedal
Knez Geron sam, zaščitnik nemške meje,
Ki je od kralja svojega poslan
V polabsko pokrajíno vojevát
S slovenskimi rodovi.

Batog.

Bés verúj.

Lastún.

Kakó li ne?

Batog.

Bojé se Nemci nas?

Če véper se bojí podlásice,
Ki nič ne more nahudíti mu,
Onda je res, kar déje. — Zê mlj o našo,
Svobódo nam hoté uničiti
Pri nas, da gospodarji bi nam bili.

Bojan.

Gotovo Tugomeru stvar je znana
Mej Nemci bolje, nego tebi, mênì,
Ker sam dve leti je mej njimi bil.

Lastún.

Poslušati ga treba je, gotovo.

Bojan.

Hoj, evo, vže k nam ide baš on sam.

Batog.

In Mestislav je ž njim?

Lastún.

In Gripo tudi.

Batog.

Tist Nemeč Gripo? Kaj se sili ta
Mej našo družbo!

Lastún.

Nemšk naséljenec,
To je; a poslovenjen je uže,
On z nami vred je bojeval se z Nemci,
Poštèn možák, in naš.

Batog.

Imejte ga!

Bojan.

Ni moj prijatelj se ne more zvati,
A on je Tugomeru beg pospešil.
Brez Gripa Tugomera ne bi bilo
Pri nas sedàj, ko nam ga najbolj treba.

Četrty prizor.

Tugomer. Mestislav. Gripo. Prejšnji.

Mestislav.

Kakòr sem rekel, Nemcu ne verjamem.
Jaz ne! Če nam obéta dènes kaj,
Uže pojútranjem takój Slovenu
Požrè besedo. Pomni, kar sem rekel.
Povzdájajmo se mi na svojo moč,
V ničesa družega ne upajmo.

Tugomer.

A, not Bojána tù s továriši
Premilimi. Lastún in Batog! Zdravi!

Lastún.

Mi tebe smo dolžní pozdraviti;
Perún ti je pomogel, slava ti!

Kajaznik.

In mène vže ne znaš?

Tugomer.

O, Kajaznik,
Preménil si se nekaj v kratkem času.

Kajaznik.

Postáral, treba réči. Ti si cilj,
Ne zná se tebi nič ujétstvo nemško.

Lastún.

Gotovo slábo se ti je godilo?

Tugomer.

Ni bilo táko zlò, kakòr se zdí.
Domá so Nemci drugi, nego v bóji,
Prebívati se dá za nujo ž njimi.
V zapóru so me stražili pazljivo,
Stopinjo vsako, ki sem jo prestopil,
A v družem niso bili kruti z mánoj,
Ponižujóčih del mi ne dajali,
Postregli z jelom in pijačo dobro,
Govorili z menoj o razni stvári;
Le svóbode in mile domovine
Z rodbíno svojo nisem tam imel.

Gripo.

Gotovo je takó.

Batog (na stran).

Uskòk, ti môlči!

Mestislav.

In čujte čuda, vrli vélmožje!
Iz vsega tega sodi Tugomer,
Da dobro bi sedaj učinili,
Če nekakó se Nemcem pokorimo,
In vsemu bóju se umikamo.

Tugomer.

Ne! Tega nisem trdil. Prav umèj!
Jaz sámó svetujem pazljivosti,
Premisleka, modrosti več. Kaj m o č,
Ki ímamo jo v mislih, v roci ne!

Na turov lov ne hodiš goloròk,
Negò si oster strel pripraviš prej,
In zanko staviš zajcu brzih nog.
Takó i mi sedaj učinimo.
Možjé, če bodete me poslušali,
Izógne se vojne, pridobivši
Močí do sita, da osnujemo
Bodočo svóbodo naródu.

Kajaznik.

Čujmo!

Korístno bilo res bi nam takisto.

Lastún.

Jaz sem gotovo prvi s toboj. — Kri,
Boj, strah in bési vsi — to ni veselje
Samó če svóbodo ohranimo,
Potém je mênì mir najljubša stvar.

Kajaznik.

Takó je; zlépa se pomírimo,
Če je še môči.

Tugomer.

Ni takó težkó.

A tù ne moremo dolóčiti,
Kakó je treba, da takòj začnêmo.
Kesníti se ne smemo; čas beží,
In Nemci nas ne smejo prehiteti.
Takòj te dni da nam se snide zbor
Ter da se tamkaj tanje vse ukréne.

Mestislav.

Večino naših moreš pridobiti,
Sloveni so mehki ljudje, to znam,
Kot lípov les: bogá in bésa režeš
Od tega lésa. A ne šteje ti mène
Mej tiste, ki bi rad jih pregovoril. —
Doklèr se Mestislavu jezik giblje,
Odsvétovati hče rojakom svojim,
Na drug način dogovore voditi
S sovražnikom rodú, negò s krvjó,
Močjó, in krêpko móževsko desnico.

Tugomer.

I véper obstreljèn, kadàr se vrže
V oborožèno množno lovsko četo,
Divjá takó, kot ti; pogum imá,
A dirja v svojo smrt. Takó bi mi,
Če nepripravljeni se sprimemo
S protivnikom, ki je dve leti mislil,
Samó o tem, kakó bi nas nadvladal.
A káj ste vi Sloveni stvóрили
V tem času? Ali ste se pripravljali?
O mnogo ne nad nič! Vsak záse hódi
Za plugom, pazi úl, skrbi za sebe,
Za žèno péče se in detco čuva;
A meč, ki íma braniti domovje,
Pozabi v èrji pogubljivi, dôkler
Sovražnika užè pred pragom ni.
Mi potrebujemo odloga, časa,

Da se utrdimo na končni bòj,
Ki nam bi svóbodo po vsem prinesel;
Za tó je treba zvitosti, modrosti,
A ne detinskega prenagljenja. —
Kdor se za ta namen udá na videz,
Ta se v resnici ni udal, ta je
Podoben njemu, ki za dom umrje
Na krvnem pobojišči, zmagonósen.

Mestislav.

Jaz ljubim in sovražim — vse naravnost.
Res možno, da kakó me preučiš;
A stóprav potlej, kàdar se preverim,
Sedàj ne vidim možnosti nobene
Mirú z ljudmí, kakòr so naši Nemci.

Tugomer.

I jaz dosežem to, Perún me čuje!
Samó sedàj mirùj, ostavi mênì
Snovanje, in edinosti ne moti.
Uvériti se bodeš mogel skôraj,
Ka je edino pravi pot bil moj.
Potém se tvoj začnè. S toboj potém
Potegnemo mi vsi, jaz bodem prvi
Za meč, kadàr nastopi meču čas.

Kajaznik.

Takisto je, le mir in hôjev ne.

Mestislav.

Zató vi delajte po svoji misli!
A mênè siliti ne morete,

Da bi pomagal proti svoji vésti.
Jaz s tujci sámó eden znam dogovor,
Na imer otec naših bôjni govor.
Ko bode tega zopet trebalo —
In mêní se dozdeva brzo, brzo —
Tačas vi zveste, kde je Mestislav.

Batog.

In Batoga najdó pri tebi vselej.

Mestislav.

Prijatelj vedno mi je Batog bil.

Lastún.

A govorite! Mêní ni vse jasno.
Natanko treba, da razgrêbemo.

Tugomer.

Obširno tù ne moremo dognati
Stvarí, katero je premisliti
Dolžnost in volja moja, kakor vaša.
Jaz sem uže začel pripravljati
Dogovor. Predno skličemo svoj shod,
Veljákov glavnih naših zádrug vseh,
Nam bode znano Geronovo mnenje.
Sedáj, prijatelji, na dvôrec
Vas vabim vse, tam lážji je razgovor.

Bojan.

Res, ljudstva se je tù uže nabralo,
Ki rado čuje več, negò je treba.

Tugomer.

Ti z nami Mestislav?

Mestislav.

Ne; vračam se.

Gripo.

Zakaj ne? Mórda te prevérimo.

Mestislav.

Če Tugomeru to ni môžno bilo,
Ne znam, kakó bi Gripo me uvéril?

Batog.

Rojakom svojim, Nemcem naj gre Gripo
Prevérjenje dopovedávat táko:
Da potlej prestanó krivični biti.
Čemú svoj dober svèt Slovenom siliš?

Tugomer.

Stoj! Vsak Sloven mej nami bodi pôšten
Za našo stvar, kakòr je Gripo ta,
Potém otéti smo. Povèj Batogu,
Prijatelj Mestislav, to.

Mestislav (Batogu).

Idiva!

(Odidejo. Mestislav in Batog na levo, a drugi na desno stran.)

Peti prizor.

Množica Braniborcev. Potem menih Zovolj.

Prvi Braniborec.

Ali si videl kneza Tugomera?

Drugi Braniborec.

Kaj li so tù govóрили mej soboj?

Tretji Braniborec.

Veliko past nastavljajo zdaj Nemcem,
Ki kakor miši ujemó se vánjo,
Kadàr v deželo zopet navalé.

Drugi Braniborec.

Izpazil jih je zviti Tugomer,
Ko dolgo je pri njih sedèl zaplénjen.
Takisto nekako je bil njih gòlč.

Prvi Braniborec.

Evò, ni to li bogovražji Zovolj?

Tretji Braniborec.

Da! Čujmo, káj pové o svojem bógu.

Zovolj (záse).

Naróda tù je zbranega obilo.
Odšli vodítelji, ki ugibljó
Najbrž o vojni! O ti tvrdokorno,
Ti zaslepljêno ljudstvo, ki se múčiš,
Prelivaš kri, umiraš — a zakaj?
Za duše svoje izveličanje?
O ne! Za jezik svoj, slovenski jezik!
O káj vam bode rod in domovina,
Slovenska svóboda, in drugo nič,
Za kár vi vpijete, če svoje duše
Ne ôtmete v naróčaj svéte cerkve!
Tu so ljudjé. — Prst božji je o méni
Nevrednem slugi Kristusove cerkve
Vsesvéte, da glasím besedo božjo,
Nebesom ôtmem mórda edno dušo. —

Razsvétli, o Gospod, moj slabi um,
Moj jezik ti, presveti Bonifacij,
In sveti Kílijan in sveti Gàl!

(Vzpleza na višek in jame propovedati.)

Poslušaj, národ, hlapca božjega,
Ki govori veliko ti izvéstje
O Bógu ednem in edino pravem,
Ki je ustvaril zêmljo in nebó
In zvezde, luno, solnce in človeka!
Le on, edini Bog je svétu luč,
Resnica in življenje; on vlada vsemu,
Od vzhoda do zahoda vsem naródom,
Po smrti bode sodil vsem ljudem.
Neverce pogubí v temoto večno,
Vánj verujóče povelíča v raj,
Kder vlada sáma rádnost in veselje.
Edinec božji po imeni Krist
Od Bóga je prišel na svet oznanjat
Ljubezni in mirú in bratoljubja,
Kdor v njega véruje, po smrti bode
Vzveličan v svetem raji večno živel.
A kdor ostane pri bogóvih starih,
Pri vaših básih, ki so le od lésa
Izrezani, a némajó življenja,
Ta je na večne čase pogubljen!
Po smrti pride tjà, kder je temà,
Temà brezkončna, večni stok in jok.
Bogovi vaši, Stríbog in Perún,

Vaš Dážbog ter boginje Vésna in
Morána, Svárog, drugi vsi ednaki,
Katerim koljete obéte, žrtve,
Ti niso božji, nimajo močí.
Segníti imajo, kot lípov les,
Od njega jih Sloven je sam si zrezal.

Prvi Braniborec.

Bogóve kolne!

Drugi Braniborec.

Udri ga po glavi!

Tretji Braniborec.

Ne! Mólči, mólči! Poslušajmo dalje!

Več jih.

Da! Mi ga hočemo poslušati.

Drugi Braniborec.

Kakó bogóve naše zasmehuje?

Ne! Bés ga vzemi! Naj takòj umolkne!

Prvi Braniborec.

Odkod je rodom? Tuje govori.

Tretji Braniborec.

Sloven je, Stodoràn, iz zádruge

Božúričev. — Govôri, Zovolj, dalje!

Čuj, káj so Nemci ga naučili!

Zovolj.

Gorjé vam, o ljudjé, če trdovratni

Ostanete v nevéri in poganstvu,

Gorjé vam, če zapirate očí

Resnici, ki vam Bog jo oznanjuje.

Prvi Braniborec.

Golčanje čudno to se mi dozděva.

Drugi Braniborec.

Mi nehčemo imeti nemške vere.

Zovolj.

Krščánsko vero propovédam jaz,
Ne nemške. Ko je Kristus, božji sin,
Po zemlji hodil, nosil blagovést
Nauka svojega, kakó je rekel
Učencem svojim? Pojdite, učite
Naróde vse ljubiti se mej soboj.

Prvi Braniborec.

Zató bi dobro stvoril, če greš k Nemcem
In jim poveš, da njihov Bog velí
Ljubiti druge národe!

Eden iz množice.

Zapôdi k Nemcem ga!

Drugi Braniborec.

Slepít nas je prišel!

Eden iz množice.

Ubij ga!

Drugi iz množice.

Ubijmo ga!

(Primó Zovolja. Drugi Braniborec ga brani. Hrup.)

Šesti prizor.

Prejšnji. Gripo in Bojan

Bojan.

Kak hrup je zopet tukaj? Stoj, da vidimo!

Gripo.

Za šalo le koljó se Braniborci.
Ljudém veselja tega ne motíva!

Bojan.

Meníha, svečeníka tvojega,
Imajo v pèsti.

Gripo.

Otmi ga, prijatelj!

Bojan.

Pustite móža! Ti, Brvíst, mirúj!
In ti Lokót, pomôzi! Sram vas bodi,
Junakov cela jata vas je tù,
A se oprimate vsi ednega
Človeka, tacega, kakòr je ta!

Prvi Braniborec.

On psoval je bogóve.

Tretji Braniborec.

Klel je nas.

Zovolj.

Nikdár, ljudjé!

Gripo.

Ti mólči!

Bojan.

Proč od tod!

Čemú poslušate, kar govori
Tak človek, ki je tóp in slaboumen?
Domóv!

(Množica se razide.)

Zdravstvuj mi, Gripo! A povèj
Tù svečeníku svojemu, naj drugič
Bolj pazi, kàdar pride v Branibor,
O vaši véri zdaj tu ni opravka.
A ne hudúj se, Gripo! Bil sem malo ne
Pozabil, da se tudi h Kristu glasiš.
(Odide).

Sedmi prizor.

Gripo. Zovolj.

Gripo (na stran).

Počakaj, skôraj te pozaba mine!

(Zovolju.)

Kak vrag li tebe nosi v Branibor,
Sem v mesto, kder ne moreš nič stvoriti,
A vtegneš mnogo kváre narediti.
Zakaj ne izkušaš po hribih v sélih,
Ljudí izpreobračati, kder ni
Opásno? V mestih ni uspeha nam.

Zovolj.

Opasnosti se bati ni pristojno,
Če Bog me vrednega stvorí trpeti,
Trpím, hvaležna bode moja duša.

Gripo.

To so besede sáme; jaz te vprašam,
Kaj biskup Hildebert, tvoj poglavár,
Poreče, ko začuje, da nalášč
Postavljaš tjà se, kder ti ni koristi?
V Mogunškem samostanu niso, ménim,
Učili vas predrzne smelosti,
Odgójili so te s skrbjó veliko,
Pogána slekli ti slovenskega,
Da delaš in se trudiš mej rojaki
Za našo vero, da koristiš stvári,
Ker si Sloven in mej domačimi
Ter ne mogó ti oponôsi,
Da tujec govoriš jim jezik tuj.
A kdo je kriv, da je dozdej še malo
Stvorjênega, da naša občina
Kristjanska ni še toli močna stranka,
Da bi se lahko o vreméni pravem
Na našo nemško stran postavila?

Zovolj.

Jaz ne, jaz delam, kolikor je možno.
Kriví ste vi, ki iščete blagá,
Gospódstva svetnega dostíči z vero,
Zató me národ nehče slušati,

Ker súmni, da ni vera sáma,
Kar mu ponujamo . . .

Gripo.

Ne znamo prav,
Takó bi rajši rekel, hlapec božji,
Kadàr o delu svojem govoriš.

Zovolj.

Da, láže oponášati nevspehe
In slábo delo drugim, nego sam
Kaj boljšega stvoriti. Da, izkusi!
Ti imaš vèlik dvor, na dvóru četo
Oróžnih hlapcev, ti trguješ vedno
Po vsi deželi in poznaš ljudi,
Bolj nego jaz, ki sem se tù rodil,
Izkusi! Videl bodeš, koliko
Lažè je Krista zatajévati
In brátiti se s knezi nekrščáni,
No vero cepiti poganom tvrdim.

Gripo.

O ratobornega meniha! Stoj!
In malo takih besedij govôri!
Ti mojega vedênja soditi
Ne moreš in ne znaš, a znaj le to:
Če bodeš kdàj episkop mej Sloveni,
Gotovo bode to bolj moje delo,
Vspeh mojega vedênja, nego tvoja
Meniška, blagovéstniška zasluga.

Zovolj.

Vse naj po volji božji se zvrší.

Gripo.

I tvoja stôlica episkopska
Tu v Braniboru novo založena
Nalášč Zovôlju?

Zovolj.

Jaz ne mislim sebi.

Gripo.

Vse znam, da ti je vera, cerkev prva,
A niti sebe nisi zâbil.

→#←

Osmi prizor.

Izba v vojnem ostrogu frankovskega pokrajinskega kneza
Gerona.

Geron. Radulf.

Geron.

Prerâd bi znal, po kâj je sem prišel.

Radulf.

Kedó li?

Geron.

No, o kom sva baš poprêj
Govóрила? O biskupu Mogunškem,
O Hildebertu.

Radulf.

Ali ni povedal

Česá tu išče? V vojsko pop ne hódi

Za šalo. Cesta iz Moguncije
Do srednje Labe k nam ni hiter skok.
Mej potjo so sotéske, in ob gozdih
Živé ljudjé, kateri ne skrbé
Za blágoslov njegovega telesa.

Geron.

Osebo svojo je oščítíl dobro,
Sto junih jézdecev ima v družíno.
Od kralja je prišel; zató tembolj
Želim pozvedeti, česá tù išče.

Radulf.

Kralj Ota biskupa pošilja k nam?
Zakaj vojníka ne? To ni po moje.
Slabó je tam, kder mêčem svečeník
Ukaze daje. To učí izkušnja.

Geron.

Poslán nalášč od kralja, ali prišel
Sam rad je sèm v naš ôstrog, nikakor
Ni gòst mi dragomil ponosni svétec.

Radulf.

Če rečeš, brzo mu pokažemo
Tist pot nazaj, katerim je prijezdil,
Nazaj ali naprej do mórja v sever.

Geron.

Ne, mólčí! Páziti se treba je!
Ta biskup se je kralju pridobríkal,
Omílil mu nad vsacega dvorjana,
Beseda tega črnega lisjaka

Pri kralji več veljá od vsake druge.
Zató se treba je na videz vésti
Prijazno mu, kazati poštvánje.

Radulf.

Težkó vojníku je hrbet kriviti.

Geron.

A treba je, če hoče, da ga drugi
Krivé i njemu. — Nekdo gré, poglej!

Radulf.

Nu, biskup je! Odident jaz.

Geron.

Počakaj!

→:←

Deveti prizor.

Biskup Hildebert. Prejšnja.

Hildebert.

Prijetno je pri vas, moj knez, zares
Izvrstno spí se tù v ostrogu tvojem,
Ne zná se, da smo baš na sredi vojske,
Tik divje meje ljutiških Slovenov.

(Ugleda Radulfa.)

Da nisi sam? Kedó je ta gospod?
Prišel sem jaz, da bi s toboj govóril.

Geron.

Prijatelj moj je; Radulf po imeni,
Češčèn je v vojski moji in pri kralji.
Moj prvi je vojník v polabskih četah,
Dostojen mi namestnik v vójsvodstvu.

Skrivnosti njemu nisem še imèl
Do dènes, milostivi moj episkop!

Hildebert.

Vse dobro. To še mnogo mi je ljubše;
Če je takó, naj tudi tvoj továriš
Kraljevo željo čuje. Vseh se tiče.
A to umeje se, da vama najbolj
Veljá zapóved kraljeva, rečena
Iz mojih ust. Zapóved kraljeva . . .

Geron.

Zapóved kraljeva je sveta vsem,
I mèni, kakor zadnjemu vojščáku.

Hildebert.

Zvestoba tvoja mu je bila znana
Uže tedáj, kadár ti je izročal
Po smrti Sigfridovi krájino
Ogromne téžnosti, ob Labi tod,
Da z nemškim mečem slavo nemškemu
Imenu širiš in gospódstvo naše
Raztegneš v kraje in naróde tuje,
Kder treba z ostrim mečem kakor s silo
Vladársko trebiti pogansko zlò,
Uničevati vse nevérnike.
Na primer tukaj: divji rod slovenski
Do zadnje korenine izruvati,
Če skôraj ne upogne tilnika,
Poprímši pravo vero Kristovo.

Samó takó dospějemo na svetu,
Da uresniči se prevzvišeno
Slovó Gospodovo, ki nam je rekel,
Da bodé čredi vsi le eden hlev
In eden sam pastir. Osebi dvé
A duh ednoten : rimski papež dušni,
In nemški kralj posvetni vladí ščit,
Kristjanom slabim strah, poganom groza.
To znači meč, ki ti ga je izróčil
Naš kralj, premilostivi blagi Ota.

Geron.

Da! Ali mórda kara mène kralj
Iz tvojih ust, da nisem vsega stvoril,
Kar možno mi je bilo dovršiti?

Radulf.

Potém lisičja duša je pri kralji
Oklevetála nas z lažjó potvórno,
Potuha predla se za našim hrbtom!

Geron.

Mirúj, ostávi mi, da v svoji stvári
Sam zagovarjam se. Oprôsti biskup moj,
Vojník osoren je prijatelj Radulf,
Besede baš rečene ni premislil . . .

Hildebert.

Zató razžaljen nisem, zlasti ne,
Ker sta obá me krívo razumela.
Namen moj ni, izrekati kraljéve
Nevolje vama zarad te krajíne;

Samó izreči mi je, da se čudi
Ter da bi zvedel vrlo rad, zakaj
O vas ne čujemo napredovanja,
Nikacega pripravljanja, ni bojev.
Sloveni se množé, krepé ob meji
Ter ne hudúj se mi, če so na dvóru
Kraljévem vže dvorjane rékali
Šaljivo, to je res, ka se je bati,
Da Ljutiči ne ubijó Gerona,
Kakor Bodríči so Burkhárda kneza
Ubili, porazívši vojsko mu.
Kralj zná, da ste se v kremljih utrdili,
Slovenom razne dánji vzeli vže.
Zató se njemu zdi tem čudneje,
Kakó li je, da ste se omečáli,
Zakaj ščedíte zdaj Slovenov ljutih,
Zaničevalcev naše svéte vere,
Protivnikov imena nemškega,
Kakor da bi prijatelji nam bili!
Odločno, brzo delo slavni Ota
Želí o tebi slišati, a skôraj,
Ostró in strogo, brez odlogov vseh,
Brez ničevih premislekov. Po nemški!
To opominjati sem pooblaščen.

Geron.

Bojazen, da bi jaz napaden bil
Kot Burkhard, to je prazen strah, verúj!
Sloveni ne mogó osvójiti

Utrjenih prostorov naše vojske,
Premóčne so orožju njih.
Da nismo še osvojili zemljé
Slovenske, ni premalo dela krivo,
Negò le znanje, kake so stvari,
Od blizu videne, ne le želéne.
Mi znamo, koga ímamo pred soboj.
Sloveni, ako so napadeni,
Umejo brániti se! Ljute borbe,
Katere so boríli zadnja leta
Z menój in z drugimi voditelji,
Odgójili so jim vojníkov dobrih.
Zató je treba bístro gledati,
Prej nasnovati vse črtéže modre,
Ki naši vojski pot nadelajo,
Priščéde žrtev, delo zljajšajo,
Takó smo mi učinili, gospod,
In kadar se zvršé načrti naši,
Sloveni kralju bodo oborjéni,
Njih zemlja bode naša, in gospod
Episkop morda vtegne razuméti,
Da ni mehkósti do Slovenov v nas,
Negò da nas je vodil um in meč,
A vsak ob svojem času.

Hildebert.

Modro slóvo!

A vprašajo, zakaj si Tugomeru,
Takó opasnemu protivniku,

Takó gotovo hrabremu vojníku
In vójvodi nevérnikov slovenskih
Živòt poklonil, ali slábo stražil,
Da je ušel mej svojece, in nam bode
Brez dvojbe delal še zadrége mnoge,
Katerih izogniti se je bilo
Lehkò le z ednim činom, a junaškim,
Rekšè: krstiti ga, al' glavo vzeti.

Geron.

O bégu Tugomerovem sem kralju
Po vérnem slù poročil vse na tanko,
In tvoje govorjenje mi le kaže,
Da si poprej od kralja sèm odšel,
Negò je moje pismo tja dospelo.

Hildebert.

Ti znaš, moj hrabri knez, da mèni kralj
Skrivností néma, nego sluša vselej
Moj svèt v državnih poslih, v vseh stvaréh.
Dovóli, da te prosim razbistríla,
Kakó nad tem je Tugomerom bilo,
Zanimlje me, ker mnogo se je čulo.

Geron.

To je povedano z besedo kratko:
Jaz sam sem Tugomeru priliko
Uiti dal, da sam ni znal o tem.
Lokávo smo ga pripravljali tù,
Nazorov krivih poln je šel od tod.
Koristil nam še bode ter namere

Podpiral naše, nevedóč kedáj.
Jaz sem o tem poslušal moder svèt
Izvrstnega možá, ki je naseljen
Vže mnogo let v sredini mej Sloveni
Ter zná tam národ in ljudi slovenske,
Kateri upajo mu, kakor svojcu;
Imé je znano, Gripo zove se.

Hildebert.

Znam to imé. A kaj li misli Gripo?

Geron.

Kakor z zagvózdo kláda se razžene,
Takó mi s Tugomerom poderêmo
Najprej edinost mej Sloveni. Dovolj
Uže bi bilo tó. Mordà še več
Nanese sreča, upanje imám.

Hildebert.

Bog zná. Poroka némaš, da te ni
Prevaril on, na čegar varanje
Opíraš ti se. Rekel bi, kakó
Če sta obá se z Gripom premotila,
Če Tugomer ni slóva ni verjel?

Geron.

Slovenski človek véruje prerad,
Posebno, kar mu tujec pripováda.
Jaz znam jih in izkušnje ímam svoje.

Hildebert.

Želim ti sreče. Cerkev in država
Zahvalni bosta ti o dobrem vspehu.

In ker si kralju pisal vže obširno,
Kakó osnóval si o Tugomeru,
Zató izpraševati dalje nehčem. —
Povèj mi še, kakó se vladajo
Oznanjevalci naše vere svéte?

Geron.

Ta trud je ves zaman. Ni govoriti
O vspehah. Nič učenje ne pomaga.
Sloven črtí i nas i našo vero,
Oboje združeno se mu dozdeva
Sovraštva vredno in zeló opasno
Jeziku in imenu svojemu.

Hildebert.

Zatorej meč naj vero oznanjuje,
Naj pokorí ta rod, ki trdovratno
Ustavlja božji znani se resnici.
Mogotna roka nas, ki vnuki smo
Svetníka kralja in cesarja Karla
Velícega, ki krstil je po sili
S krvjó rodóve vse okrog in krog,
Ki ljuti njega znati niso hteli,
Tajili Krista našega Gospoda!
Uničiti! Čim prej tem bolje!
Slovena treba ni na zemlji božji;
Jezištvo iztrebite vse povsod,
Če bode eden hlev, pastir le eden,
To treba ni jezikov nì rodóv,
In Karla slavnega nasledniki

Cesarji nemški, ščitniki cerkveni
Naj vladajo povsod. Za tó skrbite!

Geron.

Verújte, volje ímamo dovòlj.

Hildebert.

Moj blagoslòv vam! — Jaz ostanem tukaj
Pri vas še nekaj časa. Govoríti
Utegnemo še več o teh stvaréh.
Sedàj dovólite, da malo pogledam
Mej vašimi vojaki in da se
Uvérím o pobožnosti mej njimi.

(Geron in Hildebert odhajata.)

Radulf (za njima, sam).

Dozdeva se mi, ako se ne varam:
Iz ust gospodnjih ni govoril Krist,
Niti njegova cerkev. — Kaj me péče!

(Odide.)

Drugo dejanje.

Prvi prizor.

Izba pri Tugomeru.

Stara Vrza in déte Rastko.

Rastko.

Užé to vse iz ust znam, bábica!
Sedàj povest pripovedúj mi drugo.

Vrza.

Kaj znaš, moj ljubček?

Rastko.

Ostrozóbov lov

Do konca vé m, kakó je Čimislav
Ubit bil v bridkem bóji . . .

Vrza.

S kom je bil?

Rastko.

A z Nemci. —

Vrza.

Kdo še izmej naših knezov?

Rastko.

Dabíža.

Vrza.

Ne ta! Ne ta! Gostimísel . . .

Rastko.

In Čéstibor.

Vrza.

Hu! dečko, dečko moj,
Kaj izgovarjaš ti imé prokleta
Vezpóred svetih! Čuj me, izdajalec
Ta bil je Čéstibor in Nemcem služil,
Tem vragom pogublívim, s katerimi
Bojéval bodeš se, kadar dorasteš,
Ker zli ljudjé so ti na širni zemlji.
Kakòr zverí iz lésa temnega
Prihajajo nam v čisto žitno pólje,
Ter kot izòki njive pustošé,
Moré ugòdnike Perúnove
In sive starce kruto koljejo,
Ubijajo sinove čvrste naše
Ter mater trgajo od deteta.
In s takimi se bráti Čéstibor!
To vidi, čuje ves slovenski národ,
Razljúti nánj se krúto. Čéstibora
Ugrábe, z mečem mu odsečejo
Glavó, in črna kri po travi
Zeleni teče; mati zemlja nehče
Požreti izdajálčeve krvi,

Ni travnik zláčni a ni ôrna njiva,
In duša vrvetá po drevji v lesu
Temotnem, z veje té do óne veje,
Ne more duša priti v raj zeleni,
Ker nesežgano i nepokopáno
Ležálo Čéstiborovo teló je,
In živeža mu niso déli v grob,
A ni mogíle mu nasúli, trízne
Stvorili, niti jedli slavne stráve,
Ni klicali Moráne v pomagánje. —
Vir, sôva, krágulj, drugi divji ptiči
Progánjali so Čéstiboru dušo
Po lesu samoraščem dolgo, dolgo,
Doklèr je bési niso ugrabíli. —
Poslušáš, Rastko? Kde si, dečko moj?

Rastko.

Hoj, evo me!

Vrza.

Čuj, kadar vrh dorasteš,
Ter meč dobodeš bistri, mlát v roké,
In gospodaril bodeš v dvôrci svojem,
Te vzemi turov sedem, ulovljênih
V lesóvji, žêni jih v zeleno travo,
Zakolji jih za žrtvo Vélesu,
Moráni, Triglavu in vsem bogovom.
Iz turov kri poteče po zelenih
Tleh, zmeša s črno zêmljo se — a ti

Polôži róko vrhu žrtvenišča
Ter maščevanja prôsi od bogóv.

Rastko.

Za strijca Vologlava in Vedrina.

Vrza.

Za moja sina, ka ubili Nemci so.

Rastko.

Čaj, bábica, poprosim ščíta, kopja
Od otca . . .

Vrza.

Tugomer, tvoj otec dá ti
Orožje, ščit in meč in kópje, šlém.

→#←

Drugi prizor.

Prejšnja. Gripo.

Gripo.

Ta stara véšča, vrag peklenski!
(Hoče se umekniti, a ugleda ga).

Rastko.

Gripo!

Čuj, bábica, ta mož ima orožje!

(Gripu.)

Posódi meč mi, da na Nemce pojdem;
Pokaži mi, kakóv je, da ga vidim!

Vrza (plane po konci, ne videč dobro, glavo prédse drží.)
Kedó prišël je sèmkaj? Rastko! Rastko!
Pobégni, bój se tega!

Rastko.

Gripo je!

Jaz bati se ga nehčem, bábica!

Vrza.

Z menój! Proč!

Rastko.

Bábica . . .

Vrza.

Tegà se bój!

(Odvleče dečka na drugo stran iz izbe.)

Tretji prizor.

Gripo (sam).

V tej starki sam peklenski duh sedi,

Pol slepa, menim, niti me ne vidi,

A vender čuti vrag, ki ga imá

V kostéh prastárih, da jaz nisem mož,

Kateri se dozdevam drugim vsem.

Kakòr ponočna ptica, prorokuje

Ta véšča vsélej zlò; ne smem ji priti,

Kot pes volká, začuti ona me!

In te edíne starke srd Grozdano

Odvrača od ljubezni moje. Béži! (Odide.)

Četrty prizor.

Zorislava. Grozdana. (Vidita še odhajajóčega.)

Grozdana.

Ostani tu! Ne kliči ga! Naj ide.

Samó da níkdar ne bi vrnil se.

Zorislava.

Ne bodi tóli mi negostoljubna,
Sestríca moja! Gripo je prišèl
Govôrit s Tugomerom o svoji stvári,
Zakaj li bi se mé ga ogibáli?
Posebno ti ne; on ti blag hče biti.

Grozdana.

Ti hôdi svóobodno za njim, če hočeš,
Pogósti ga, ker ti si gospodinja,
A mène k njemu siliti ne môzi!

Zorislava.

Kakó li to? A vender véš, da tvoje
Okó, Grozdana, mládo lice tvoje
Pogosto kliče Gripa sèmkaj k nam
Na Tugomerov dvorec?

Grozdana.

Ne govôri

Predraga sestra! ti o tem človeku,
Bojim se njega in njegovega
Pogleda. Vrza, naša bábica . . .

Zorislava.

A môlči! Bábica je stara, bolna.
Siní je svoja tožna izgubíla,
In to omráčilo je njeno dušo,
Zatorej ni pravična sodba njé.
Prijetelj Tugomera mojega,
Katerega preblago znaš srcé,
Ta Gripo je; zató nikakor možno,

Da bi bil človek te bojazni vreden.
Tvoj strah izvira iz deviške duše,
Ki zdaj ne zna sladkosti tajne še,
Katero žensko srce v móževi
Ljubezni more srečno uživati.
I v meni trepetálo je srcé
Ter bala sem se negotóvosti
Bodoče, ko me sebi venčal je
Moj Tugomer. A kaj mi ljubljeni
Sedaj je mož, o, tó čutila sem
Uboga stóprav tačas, ko mi je
Nemilo bil iztrgan iz naróčja,
Ko sáma togovala sem za njim,
Ostávljena bridkó točila sólze
Brezupne detetu njegovemu
In svojemu na ljúbo mládo lice.
Grozdana moja, ko bi ti čutila,
Kakó sem neizmerno srečna žena,
Sedaj, ko mi je vrnen ljubljeni
Moj Tugomer, povrnen detetu
In meni, ne bi se branila níkdar
Udati se možú, ki ljubi te.

Grozdana.

A tega Gripa mi ne sílite!
Jaz bábici verjamem. To je Nemeč
Po rôdu, veri, meni on ne príja.
Níkdár bi ne ljubila ga. In to
Povém jaz v lice njemu, če povpraša.

Peti prizor.

Prejšnji. Gripo. Kesneje Rastko.

Zorislava.

Sam gré. — Ne bodi neprijazna mu.

Grozdana.

Ne hôdi proč od mene, Zorislava!

Gripo (pristopi).

Na žarnih licih vama vém, da je

Pogovor bil o veletézki stvári

V preljubem društvu tukaj.

Zorislava.

Zadovoljen

Z menój bi bil, da ti si slišal me. —

Ti iščeš, ménim, mojega možá?

Gripo.

Da, s Tugomerom htel bi govoríti,

Iskal uže sem ga po polji zunaj,

In tukaj prej. Da vaju našel sem,

To mi je ljubše. — Kaj Grozdana dela?

Zorislava.

Govóрили sva baš o tebi.

(Rastko iz desne izbe pride.)

Rastko.

Mati!

O mati! bábica je zopet bolna!

Zorislava.

Upokojíti mi je bábico,

Povrnem k vama se kesneje zopet.

(Odide s sinkom.)

Šesti prizor.

Gripo. Grozdana.

Gripo.

O meni sta govóřili? Li res?
Takó je baš mi rekla Zorislava.
Kaj? Ali dobro bilo, ali slábo?

Grozdana.

Povprašaj Zorislave!

Gripo.

Ne Grozdane?

Zakaj se braniš ti povedati,
Kaj s sestro sta o meni govorili?

Grozdana.

Zató, ker nisem govorila jaz
Ničesar. Zorislava sáma záse
O tebi je besédila, nje vprašaj!

Gripo.

Zakaj si mi sovražna, déklica?
Zakaj baš ti? Le ti me ne preziraj,
Vseh drugih ženskih vraštvo náse vzamem.
Grozdana, jaz te ljubim bolj od vseh
V tem dômu. Bodi blaga mi, devíca!
Za ženo Tugomera te poprosim.

Grozdana.

Ne prosi mene, ti me ne dobódeš.

Gripo.

On vaši zádrugi je stárosta:
Zgodí se vse, karkoli on ukaže!
Ti ženska se upirati ne moreš.

Jaz vem, da niti ne odreče mēni,
Prijatelju, katerega mu treba,
Če vprosim ga, kar višje je nad tebe.
Čemú zatôrej sama ti se vpiraš?

Grozdana.

Da! Tugomer je glava zádrugi,
Zapóved njega je nam ženskim zákon,
A mili brat on mēni vedno bil.
In zapovedovál ne bode mi
Stvoríti, česar sáma rada nê bi.

Gripo.

Zakáj bi mene sama ne hotéla?

Grozdana.

Zakáj? E —

Gripo.

Ali možno, da v telesi
Prekrasnem tem nobene iskre ni
Ljubezni ženske?

Grozdana.

Níkdar k tebi ne!

Ter da poznáš me slédnjič in ostaviš
Na míru, hočem ti povedati,
Zakaj bi tebe níkdar ne ljubila,
Če me i zádruga podá ti zámož.

Gripo.

Da čujem!

Grozdana.

Ti si nemškega jezika,
Tuj človek, ne sin rodne zemlje naše,

Ni ródbine slovenske mož, ne znaš,
Ne moreš ljubiti, kar nam je drágo,
Kar jaz Slovenka ljubim in poštujem,
A ne črtiti, kar je nam protivno. —
Ne príjam tebi jaz, ni meni ti!
Mej Nemci išči si neveste svoje.

Gripo.

Ha! S tega li? Rodú, jezika ráznost
Užé razburja ženskím srca!
Pověj mi, ti nedolžna golobíca!
Kateri tebe módrec je naučil,
Da je drugače vstvarjen nemški mož,
Drugače Slovénin? — Grozdanka mila!
Poslušaj uma svojega, ne Vrze
Zblaznéle, temne domišljivosti.
Ne sodi me, da sem ti neprijatelj!
Poglèj, kakó mi upajo možjé:
Sam Tugomer mej njimi prvi je,
Ki more ti povedati, kakó je
Tist Gripo, Nemeec rodóm in vražèn
Od tebe, vedno delal in govòril
Za tvojo ródbino in jezik tvoj,
Nikdár za Nemce, ki so ga rodíli,
Odkàr se je mej vami tu nasèlil.
Čemú se ljuta nánj srdíš, Grozdana?

Grozdana.

I baš zató jaz tebe ne spoštujem.
Od srca govoríti se ne more

Po Gripovo, kadàr sladkó laskáje
Po godi Tugomeru in Bojanu
Besedováti hoče. Kdor imá
Pošteno srce in ljubiti more,
Prodájati in menjeváti ga
Ne smeje lani nemškemu in letos
Slovenskemu rodóvi, a ní dánés
Ljubiti rodno svojo mater, jutri
Tujínki vreči se v naróčaj tuji.
Mej Nemci svojimi ostani Nemeč
Poštèn in úči jih pravičnosti
Do nas in do sosedov drugih vseh,
A ne da vedno se Slovena delaš,
Kar nisi. — Jaz ne vérujem o tebi
Nikomur nego naši bábici
In ona vse odvržnike sovráži,
Posebno tebe v njih. — O, strah me je
Na tvoji stráni biti, s tega prošnjo
Pogolní, ki jo hočeš Tugomeru
Izreči; žena ljubezniva jaz
Ne bodem nemškemu naséljencu
Nikdár!

Gripo (porogljivo).

Ne prenaglúj se, déklica!
Še leta utegnó te preucíti
In môžno je, da kàj se prigodí,
Kar spet naklóni mi Slovenko mojo,
Drugače govoríti z nemškim Gripom.

Grozdana.

Drugače? Rajša starcu se udám
Slovenskemu, ki je uže Moráni
Zapisan, in se dam za njim zaklati
Na trízni, kakor je pri nas nekdáj
Obično bilo. Rajša nego tebi!

(Odide.)

Gripo.

In baš to déklico bi rad imel,
Za njó bi dal vse druge po Slovenskem —
Četudi nekaj časa le — razumno!
Kakó srdíto se je protivíla!
Resníčno, dôba zadnja je užé,
Velíko svoje delo da zvrším!
Sovraštvo mi je prej izrékalo
Mladóstno dete, zdaj devíca ta.
Prokleta! Da bi taki bili vsi!
Kesníti se ne smem. Če tak se duh
Razširi, če dobodo časa dôvolj,
Potém vse zamujeno. Pazi se!
Zdaj ide sèmkaj on, ki jaz ga iščem! . . .

Sedmi prizor.

Tugomer. Bojan. Gripo.

Tugomer.

Evò, Bojane, kdo je tukaj? Gripo.
On sam! — Kakó je to? Sicèr ta izba
Ni prazna po navadi.

Gripo.

Tudi prej
Ni bila. Tvoja mlada sestra Grozda
Pred hipcem me je tu ostávila,
Ne baš prijazna.

Bojan (sam sobój).

To me veselí,
Da ne prijazna, bes udávi te!

Tugomer.

Zatorej li ti mračno čelo je?
Nesreča taka skôraj se popravi. —
Kaj novega nam neseš? Brez novic
Gotovo ni prišel naš vrli Gripo.
Imáš li imeníta poročila
Iz Geronove mejne krájjine?
Kakó je naša stvar? Li upaš ti,
Da se uvérijo sosedje nemški
O naši miroljubnosti?

Gripo.

Gotovo!

Pri meni kúpec neki je od včera,
Soródnik moj izza mejé, ki mi
Blagó skupuje ter donaša gláse
Iz Nemcev. Znan je z Radulfom, najboljšim
Prijateljem Geronu, s tega vé
Vse, kar krajínski knez vrší in misli,
Vse, kar tam govoré ter snujejo.
Na moj ukaz je ta trgovec pótni

Dozdaj raztrošal glase baš takó,
Kakòr sva se zgovóрила s tobój.
Po njem je znano knezu Geronu,
Da smo tu dobro vojsko in krepkó
Izúmili, na bran pripravljeni,
A da bi tudi malo dánj plačali
Ter ne branili veri novi pota
V deželo, ako Nemci mir zatvrde
In Geron vojsko svojo stráni vmakne
Od naših mej. On zná od Radulfa
Izvestno in gotovo, da je možno
Dostiči, kar mi hočemo.

Tugomer.

Kakó?

S kakóvimi uvéti? Častno li?

Gripo.

Uvétov baš ne vem. Za tó je treba,
Da izpregovorite vi samí
In Gerona pozovete, da on
Stopínjo prvo stopi, pošlje sèmkaj
Biríča svojega, ki vam pové
Kakóvi so uvéti, in potém
Veljaki umni z Geronom v dogovor
Smotrívo pojdete in vkrénete.
To jaz bi ménil — vi vkreníte modro!

Tugomer.

Vse dobro. A zakaj kupcà s sobój
Ne vzameš v Branibor, da bi se bili
Takój nekoliko pogodili?

Gripo.

Jaz ménim, da je bolje, če ne pride
Sam v Branibor ter ne globoče
V deželo, dokler mu je misliti,
Da smo krepki in vojsko imamo,
O kakoršni sem vedno mu govoril.

Tugomer.

To je smotrívost tvoja, vrli Gripo,
Resnico govoriš. — Povèj zatorej
Uvéte, ki se ti dozdévajo!

Gripo.

Da dánj platímo in svobódo damo
Krščanstvu. Vse je, kakor le na videz,
Danjí velíke ískali ne bodo.

Tugomer.

Krščanstvo svóbodo úže imá:
Verúj pri nas Slovenih, kar ti drágo,
Po svoje misli delaj si in úči;
A siliti si vere mi ne damo,
Katera naša ni; bogóv neznanih
Ne dámo vrívati si mi od tujca,
Če to je protiv željam národnim,
Neskladno z našim srcem in razumom.
Svobódo hočemo samí imeti
In dájemo jo radi drugim tudi.
Zató dogovor z nami ni težák.

Gripo.

Ti véš, takó jaz mislim, kakor ti.

Tugomer.

O znam te, vrli naš prijatelj Gripo!
Pošteno vnet o naši domovini
Ter delaven o blagi stvári mož,
Ki svojo zvati moreš jo sedaj.

Gripo.

Tembolj me ta beseda veselí
Od Tugomera, ker me neki drugi
Na súmnji ímajo.

Tugomer.

Ne pazi nánje;
Imel boš zadovoljščino tem večjo
Kadâr z uspehom dela svojega,
Z dokaznim činom končne ístine
Dotvrdiš blágo voljo in poštenje
V nameri, v dejstvu in značaji moškem.
A dalje: kaj še družega oznanja
Soródnik tvoj iz nemškega ostróga?

Gripo.

Vsa Geronova vojska véruje,
Za tvrдно, da ne more se Slovenom
Stvoriti níkdar zlejšega ničésa,
Negò če kralja samovladnega
Dadé vam, ali vas pregovoré,
Da ga izberete samí iz sebe.
Prepiru mejusóbnemu v Slovenih,
Domači nadejó se krámoli,
Mej prvimi zadrúgami razdôru.

Tugomer.

To misle li? Bojane, čuj!

Bojan.

Da, čujem,

A zdi se mi, da ta je kòv izvrsten,
Ki kújejo ga Nemci. Kralja? Nam!
Razpòr gotòv takój!

Tugomer.

O ne, Bojan!

Samó možá je treba pravega,
Krepké roké, poštenega srcá,
Možá, ki bode znal prijeti krmo,
Korákati smotrívò pred naródom,
Potém lahkà je nemška misel — kralja
Nam dati, a iz nas izbrán da bode,
Slovenstvu na korist in blágoslov,
A ne v pogubo ni v razpôre krvne,
Kakòr so Nemci osnováli skrivno.

Bojan.

Mi ostanímo ob svobódi prvi
In ob zakonih dednih staroslavnih,
Zadrúga vsaka vladaj sáma sebi:
Čemú nam treba kralja? Kdo bi bil?

Tugomer.

Čemú ga treba? Čuj, potem govôri!
Znaš li, zakaj vse nemški nas protivnik,
Zmaguje v bitvah, in pobít se vrača
Od leta zopet v leto silnejši,

Opasnejši po našo domovino,
Da-si je na številu in na dušah
Ter mečih nas večina velikanska?
Zakaj? Zató, ker Nemci ednodušni,
Ednotni volji pokoré se radi,
Zložiti se uméjo v pravem času,
Po edni misli skupno délati,
Poslúšati ukazov edne glave,
A ne, kakòr mej nami tukaj vidiš,
Kder vsak bi rad veléval, nikdo slúšal,
Na levo prvi priporočal vsem,
A drugi jim na desno svétoval,
Edinstva níkdar, trpeljivosti
Pri nas ni bilo, te dostížemo,
Če tiho Nemcem ugodímo v tem:
Poštèn domač vladár nam kvaren ni.

Bojan.

Če ti se daš izbráti, Tugomer,
Pohvalim te, a družega níkdár.
Da li bi hotel ti?

Tugomer.

Dolžnóst je moja,
In bila bi i tvoja, brat Bojan,
Ker vsak svobóden in poštèn Sloven
Izbrati more se, ne sámo jaz.

Bojan.

O, mene se hoté ogníti, mislim!

Tugomer.

Ugodno in prijetno opravilo
Gotovo i ne bode, ukrotiti
Razvajene ljudi, posluha strogo
Naučiti in zbrati v edno črédo,
Kar samopašno je sedaj brez brzde.
Zavideti ne bode treba mi
Če ta pretézki jarem si na šijnjak
Jaz naložim. Za národ delati,
Močí vse moške dati koristi obči,
Skrbí nakladati si domovinske,
Dolžnóst je svéta vsacemu možévi,
A gnéva in bridkosti in trpljenja
Ter dušne bolečine več zadaje,
Negò veselija in radosti,
Mej národom, kakòr je naš sedanji.

Gripo.

Da Tugomera vedno sreča vòdi!

Tugomer.

Tedaj kazala bode pot naródu,
Dobrotnica nam vsem. — Kedáj kupèc
Odide tvoj? Jaz hočem govoriti
Sam ž njim. Opravi, kar še v mestu ímaš,
Potém te spremim.

Gripo.

Brzo bodem gotov.

(Sam soboj.)

Prijéle ga besede moje trdno!

Osmi prizor.

Tugomer. Bojan.

Bojan.

Poslušaj z óči v óči, Tugomer!
Da vselej žalost srce stiska meni,
Kadàr poslušam tebe govorečega
Takó odkrito s tem človekom tujim. —
Ti upaš mu preveč, vso svojo dušo
Razkrivaš mu, četudi ni Sloven;
Sovrážnega rodú je mati ga
Rodila, kdo o njem ti bode pôrok?

Tugomer.

Ni ti, Bojan, ne moreš blažji biti,
Ni misliti modréje li od drugih
Navadnih móž, ki so povsód gotovi
Na súmnjo druge dévati?

Bojan.

Ne mislim

O súmnji, ali jaz le, kakor ti,
S tem Gripom bi o vsem ne hôtel
Razpravljati, nekoliko bi mu
Zamolčal, verováti mu ne morem.

Tugomer.

A jaz mu vérujem, ker znam ga dobro,
Uvéril sem se, da je zvest prijatelj
Bil vselej mi, na domu kakor v boji.
S krepkó desnico je odbil udarec
Namenjen meni od rojaka mu.

In ko se iz ujetja svojega
Težkó mi je posrečilo prodreti,
Nikoli ne bi meje bil dospèl,
Da Svetovit poslal ni k meni Gripa,
Skriváje za mejó tržéčega,
Ki svoj živòt v opasnost je postávil,
Ko meni je v pobég posodil konja
Edinega ter sam ostal na potú,
Ker so za máno drli proganjalci. —
Sovražnik naš ne bil bi tega stvóril!

Bojan.

A Nemeec je, njegova kri je nemška
In dražja njemu, nego li slovenska;
Le samoljubje more ga voditi.

Tugomer.

To ni beseda prava! — Čému imate
Vsi vedno na jeziku: Nemeec! Nemeec!
Li misliš res, da meju vsémi Nemci
Ni nič poštênih móž, ki razumejo,
Da se krivica nam godí od njih
Sosédov? Jaz sem sam uvéril se,
Da so. In koliko je več razloga,
Da baš ta Nemeec Gripo nam pomore,
Ker zdaj ta zemlja njega zemlja tudi,
Svobóda naša njega je svobóda.
Blag mož je Gripo. Njega bístri um
Mej nami maloumnimi je zlát,
Zahvalni mu bodímo, da za nas

Žrtvuje delo, a otróvne súmnje
Za trud pošteni, blágo voljo njemu
Ne vráčajmo! — Verúj, Bojane dragi!
Da naš trepèt in nezaupnost naša
Do vsega, kar pri nas ni z nami vzrastlo,
Krivá sta mnogo, da ne moremo
Nikdár krepkó na víšek vzpeti se!
Ti Gripu si protivnik, ker je Nemeec.
Ni prav. Takóvih mož naj več še pride,
Od njih se bodemo učili mnogo,
V zapóru mojem črnorízec nemški
Ponujal mi je rimsko svojo vero,
In raznokàj še družega povedal,
Kakó so Nemci se od Rímljanov
Učili, a i zopet ti od Grkov
Ter vedno je učenec zmagonosen
Bil nad učiteljem. Takó da tudi
Kedàj Slovenom zêmelj naših pridi!
Ne sovražímo jih; učímo se!

Bojan.

Ti govoriš takó živó do uma,
Da sem preverjen; Tugomer, oprôsti,
Iz srca meni vre na jezik vse,
A to napósled vérujem, kar ti
Izrečeš, to vže véš od mladih nóg,
Takó bogóv mi naših vekožiznih!

Tugomer.

Prijatelja mladosti sládke sva
Ter znano srce srcu je preveč,

Da bi različnosti o mali stvári
Prijateljstvo ostúdile mej nama,
Doklér edíni naju póleg bratstva
Mladinskega in srčnega sočutja
Še druga vez, tvrdnejša in krepkejša,
Ki divno neednakih src rojake,
Protivne misli v zložno misel spaja,
V prijateljstvo preminja hladne znance,
Sovrážnike v sobojevnike verne:
Ljubezen do nesrečne domovine. —
Zdaj idi, brate! ne govôri vsega,
Kar prej ukrepali smo z Gripom tu,
Posebno te ukrépe v srci táji!
Mehkí bi v táko stvar pozneje bili,
Kadàr povrnem zopet se domóv
Od Gerona, iz nemškega ostróga,
Kder bodo videli sovražno vojsko.
O tem je treba jih pregovoriti
Na zbóru, ki ga skličemo takój.

Deveti prizor.

Javen zbor. Zadaj in na levo drevje. Mnogo vélmož in starejšín, katerih vrste se na videz še na levo za odrom raztezajo. Novi prišleci z desne in s hriba zadaj. Spredaj je prostor prazen, kamor dohajajo óni, ki mej soboj govoré.

Lastún. Kajaznik. Batog. Volkan. Hotébor. Isteklosem in drugi. Kesneje Bojan, Spitigneu, Zovolj; za temi Tugomer, Isteklosmovič, Mestislav in h koncu Vrza.

Lastún.

Možjé! Kaj čakamo? Takój vkrenímo;
Naj zvé pozneje, kogar tukaj ni:

Premišljati, dejál bi, ni potrebe.
Ta stvar je bistra. Nemci mir hoté
Imeti z nami, kakor nam poroča
Poslanec njih, samó želé, da nas
Kakóvih trideset, ki smo na čelu
Slovenskim zádrugam in sêlom rodnim,
K njim pride dogovárjat se na mejo,
Uvéte premišljáje. — Vojne mi
Nikoli nismo radi vojeváli,
Udárjali nikdár ne sámí radi
Na Nemce. Mir vsi hválímo,
Če ga ponujajo sovražniki;
Zató premišljati res třeba ni.
Takój pogovor mej sobój začnimo!

Kajaznik.

In ukrenímo brzo!

Več njih.

Res je tó!

Volkan,

Kaj govorite? Mi smo še samí.
Ukrépati se dá, a kaj potém?
Če drugi vsi ne bodo zadovoljni?
Brez Tugomera, ki ga ni še tukaj,
Nam o ničémer ni ukrépati?

Batog.

Brez Mestislava ne.

Hotébor.

Ni brez Bojana,
Ki v Braniboru je veljaven mož,
I njega treba je počakati.

Lastún.

Jaz nisem rekel, da brez njih zvršimo,
No menim, pogovóрили bi se,
Kakó se tebi ali meni zdi,
Da bode potlej, kadar Tugomer
Z Mestíslavom, Bojanom pride v zbor,
Menj besedij in bržji konec déla.

Kajaznik.

A kaj je treba mnogih besedij?
Vsak hvali mir, nikdó ne ratovánja.

Batog.

Jaz hvalim vojno!

Lastún.

Ti samó si eden.

Hotébor.

Baš ne! Če mi o vojni vkrénemo,
Pohválimo vsi vojno z Batogom.

Več jih.

Resnica je takó.

Batog.

Zdaj slišite!

Hotébor.

Kaj misli stara glava Isteklosem?

Isteklosem.

Uhó vže davno mi je oglušélo;
Kar ste govorili, na glas povèj!

Hotébor.

Kaj meniš, kaj je bolje, rát li z Nemci,
Li mirno nékako se pokoriti
Za zdaj ter Nemcem nesti dánj,
O míru ž njimi pogodívši se?

Isteklosem.

Uj! Jaz sem star. Sinóv povprašaj mojih,
Kakòr ti porekó, takó da bode
V zadrúgi naši. Evo mojih sínov!

Isteklosmovič.

Kar Mestislav pohvali, tudi jaz,
I to pohvále z mánoj bratje moji;
A jaz bolj vojno hvalim, nego mir.

Batog.

I Mestislav pohvali boj, to vem.

Isteklosem.

Kakó je ta moj sin govoril? Gluh sem.

Batog.

Govoril rátno je.

Isteklosem.

Triglavu hvala,
Da so junaci moji sini vsi,
Vesel sem takih, brate moj Hotébor!
Zató jim rad oddajem razsojènje.

Hotébor.

Če mladi rod ne bode ognjevìt,
Razpáljen ves o borbi očevinski,
Kedó li biti more?

Isteklosem.

Kaj si rekel? —

Volkan.

Še štirje zdaj gredó.

Kajaznik.

Kedó so ti?

Hotébor.

Bojàn!

Kajaznik.

A kdo je ón človeček vmes?

Hotébor.

Spitignev grbasti. Poslušaj ga,
Kakó se bode vsemu protivíl,
Zabávljal vsem ljudém.

Volkan.

Spitignevček?

Ta zlógolk? Žaba razkoráčena!
Razčésniti ga hočem na četrti,
Če bode kreketálo nam v izkázo,
Takó Perúna mi in Rujevíta!

Hotébor.

Molché mirúj! Nekoliko resnice
Tají se v njega zlobnem govorjenji.
Samó jeziti se ne môzi; sméj se,

In bridki žolč njegov ti bode v šalo. —
A najpoprej Bojana pozdravimo!
Bojane vrli, kde si se pomúdil?
Ne vidiš solnca, zlatozárnega?

Bojan.

Da, nizko je užé. Kakóv posvèt
Stvorili ste? In kje je Tugomer?

Volkan.

Dozdaj ga ni še z nami.

Hotébor.

Kde li je?

Bojan.

Če z Mestislavom še ne govorita —
Zložiti mogla nista se poprej.
Možjé, za Tugomerom vsi hodimo!

(Odide na levo mej ljudi.)

Batog.

Kaj rekel je?

Volkan.

Ne vem.

Hotébor.

Počakajmo,

A v tem pové nam slavni Spitigneu,
O čém najbolje ukreniti bode:
O vojni, míru ali o pokorstvu?

Spitigneu.

Ukréajte brez uma, kakor znate,
Koristi vam ne bode, a ni kvare,

Zamán se trúдите, o glupoglavci!
Jezike drgnete si in opánke
Vse po neumnem delu. Kaj bi radi?
Da vi razúm bi govorili? Vi?
Ki se z razúmom vedno têpete?
Motíko brusi, kôso klêplji, ôrji,
Gnoj kídaj, v kóši ga oprtiv nôsi
Ter gledaj v tla in vsem pokoren bodi,
Odkodar kak ukáz ti veter dahne!
To prístoji Slovenu, drugo ne;
O vojnah, o bogóvih, o modrosti
In o državah Bog postavi Nemca,
A ne Slovena mekkonóžnega!
Mi nič ne moremo, nič ne stvorímo,
Zatorej dêni križem roci ter ostavi,
Da teče, kamor hoče; boljšega,
Negò sedanji čas, ne pride nič,
Ker vse slovenstvo je, kot písan níštrec,
Po sredi ótel in ob kraji prazen,
Ki stare babe ž njim otroke dráže.
Da, kolikrat úže sem vam povédal:
Slovén je nič! To znàj in vse je gládko.

Volkan.

Da, gládko, gávran, kakor tvoj hrbèt!

Hotébor.

Ne brani govoriti Spitignevu. —
Ti méniš li, da to je vse zamán?

Spitignev.

Zamán! Pomérji vse, kar smrti je
Odménjeno, kakòr smo mi, prijatelj!
Naš rod ne bode živel mej naródi,
Dovòlj moči živòtne v sebi néma,
Pohódi in potare sosed ga,
Če Nemeec ali kdor si koli bodi,
Od zdaj sto let nobenega ne bode
Slovena vžé na svetu, verjemite!
Umêrjemo li prej nekoliko,
Odrínemo li smrt za malo péd,
Prepír je to o kôzi jálovi!
Še bolje, ako tacega bolnika
Svet prej odpravi stráni.

Volkan.

Bési vánj!

Hotébor.

Postój, Volkan! — Povèj mi, Spitignev,
Zakaj ti prvi živ ne zležeš v grob,
Zakaj gramáde vroče ne podžgeš
Pod živim si telesom sam in brzo?
Kaj hraniš svoj živòt, ki je odmenjen
Moráni?

Volkan.

Ker za grbo se bojí.

Spitignev.

Vi psujete možá, ki govori
Resnico z óči v óči, a resnica

Ostane vender vse, kar sem govóril.
Za tó, ker Nemci znajo, vi ne znate;
Oní so národ, mi smo plaha čreda,
Železo so oní, a mi smo vósek.

Bojan (pristopi).

Kaj vam ta sôva úka tu?

Spitignev.

Resnico.

Bojan.

Podvízaj se od nas! Tu mej možní
Prostora tebi ni, zloréčnik gadni!
Sam nič ne dela in še drugim delo
Mrazí ter vsacemu veselje krade,
Slabóten sam, slabóst prisvaja vsemu,
Ljubezni očevinske v srci néma,
Zató bi rad jo drugim očeméril
Z jezikom zlim.

Volkan.

Po glavi ga opáli!

Bojan.

Ni vreden, da bi ga dotikal prst.

Hotébor.

Sedàj umolkni!

Bojan.

Ali strmoglàv

Pobegni proč do svojega brloga,
Vrvràj v zlovoljstvo tamkaj sam s sobój!

Volkan.

Če pihnem jaz to šušmado, odnese
Stribožji veter na deveto gôro.

Spitignev.

Odidem.

(Odmakne se na levo.)

Bojan.

Tugomera ni še zdaj.

Lastún.

Ni Mestislava. Kde li sta obá?
Poišči ju, Bojan, mi čakamo
Užé predolgo.

Bojan.

Brzo ju dobodem.

Pogovoríte se, kakòr sem rekel.
Tvoj glas da bode Tugomeru dan!

Lastún.

Jaz sem gotòv.

Bojan.

Večina z nami li?

Lastún.

Ne vem. A če jih Tugomer ogovori,
Vsi njemu se dadó.

Bojan.

Poiščem ga.

(Odide.)

Zovolj (se prikaže na desni).

Spitignev.

O nemški gávran! Bog ti prôsti!
Takój propôved svoje vere hoče

Pomešati v brezumcev teh pogovor,
Da bode spet in spet veselja kàj. —
Hoj, Zovolj, čuješ li! evò ljudij
V obilem čislu. Jezik, národ,
Boj z Nemci, svóboda, slovenstvo, mir,
In drugih takih besedij gomázno
Mej njimi je. Če ti si res poslán
Od Bóga, Zovolj, pojdi ter govôri,
Če znaš, o sveti istini in dalje.
Užé sem jaz poskušal, a ne vém,
Kar ti nam lažeš. Zatoréj izkúsi!

Zovolj.

To množje li? Mej njimi znam nektere,
Ki trdovratni v svoji zmoti so,
Črté besedo božjo in Bogá.

Spitignev.

A mnogo jih je tukaj, ki nikdár
Nauka tvojega še niso čuli.

Zovolj.

Bojim se teh.

Spitignev.

Jaz hočem te braniti.

Zovolj.

Pomóč od Bóga bode tudi z mánoj.

(Vzpne se kvišku.)

Slovenski starejšine, vélmožje!

Hotébor.

O čujte! Ni li blazni Zovolj tó?

Lastún.

Ne blazni, Nemcem je prijatelj.

Batog.

Ta?

Volkan.

Kaj hoče?

Zovolj.

Čujte, jaz vam oznanjujem
Besedo božjo, ki vam razodéva
Edino pravo vero Kristovo,
O Bógu, ki je vstvaril nébo, zémljo . . .

Volkan.

Kaj nam kričí? Kdo govóri o veri,
Prijatelj? Zdaj o tem besede ni.

Zovolj.

Da, ali kaj pomaga vam vaš jezik,
Kaj je slovenstvo vam in ljudsko plême,
Poganska národnost in očevína,
Kaj svóboda posvetna, drugo vse,
Če dušo pogubite svojo? Vera,
Edina prava vera, ta je prva!
Ta združi z Nemci vas krepóstnimi.
Naródi vsi . . .

Batog.

Ta Nemce hvali nam.

Volkan.

Udári ga!

Batog.

Zovolj in Spitignev

Od todi!

(Hrup. Spitignev uteče, Zovolj za njim.)

Lastún.

Tugomer prišel je. Mir!

(Tugomer, Mestíslav in Bojan nastopijo.)

Tugomer.

A ti se ni večini ne ukloniš?

Mestíslav.

O tem jaz ne! To je nesreča!

Lastún.

Kaj?

Tugomer.

Zložila se z Mestíslavom še nisva:

On je od samega sovraštva slep.

Mestíslav.

Ne, slepec si mej nama prvi ti!

Lastún.

Razpôra treba ni!

Kajaznik.

Kaj hoče tó!

Tugomer.

Pustíte naju! Zlega nič. Prepír,

Grehôta stara našega rodú,

Mej nami da prestane. Mirna sva.

Izkušnje bridke imamo užé,

Kakó je svéte zloge treba nam.

Mestislav.

Uklônil bi se v kakšno malo stvar,
A v to nikakor!

Tugomer.

Kaj svetújem jaz?

Da nas glavárjev trideset odide
K dogóvoru z Gerónom, kakor on
In kralj njegov želita radi mira.
To ni velika stvar.

Mestislav.

Velika meni.

Povádal sem uže, kakó jaz mislim,
A da molčim o taki stvári zdaj,
Kar ti bi rad, ne morem, za Perúna!

Tugomer.

Govôri čisto!

Batog.

Poslušájmo!

Hotébor.

Molk!

Bojan.

A potlej Tugomer da govóri.

Lastún.

Da, Tugomera tudi treba čuti,
Drugáče vse stvarí on zná in sodi.

Bojan (Tugomeru).

Zakaj ne govoriš ti prvi?

Tugomer.

Čakaj!

Bojan.

Ta pokazí nam vse.

Tugomer.

Ne boj se, brate.

Mestislav.

O čém ukrénemo? Jaz hvalim boj!
Zberímo vse močí ter zapodímo
Sovražnika od svoje meje svéte,
Kder se nabira. Lepšega mirú
Z nobednimi dogovori ni možno
Dostiči. Mi ne upajmo ljudém,
Ki ne zdržé besede, kadar jim
Korísti snésti jo. Pomislite,
Kedó so óni, ki vas vabijo?
Pred léti od zahóda so pridrli
Na naše meje in se usipáli
Z orožjem v roci v našo lepo zemljo,
Slovenov podavili so brez čísla,
Uníčili rodóv premnogo naših.
Požígali, pleníli, silováli
Devíce ter v železji odvajáli
Mladiče ujéte in možé,
A v nemški zemlji tláčili jih v sužnje,
V robótnike krvavo trápljene,
In s tega slavno zdaj imé slovensko,
Imé čestitih slavnih naših otcév,
U Nemcev hlapčevsko imé! Slovén —
Ter suženj isto znači jim.

In ti Slovén nesramni, rob in sluga,
Ki némaš nič krví, obraza nič,
Ti pojdi Nemcem klanjat se, jaz ne!

Batog.

Ne pojdemo!

Vsi.

Ne pojdemo!

Isteklosmovič.

Nikdár!

Batog.

Prodál bi očevíno, kdor bi šel.

Lastún.

Kaj déješ, Tugomer?

Bojan (Tugomeru proseč).

Okáni se!

Tugomer (Bojanu).

Ti dal bi se prenaglo obrniti?

Premišljena je moja stvar in trvdna.

(Vsem.)

Možjé!

Lastún.

Da čujemo i Tugomera!

Kajaznik.

Da, Tugomera!

Volkan.

Kaj poreče on?

Tugomer.

Resnico je govoril Mestislav.

Uklánjati se nikdar nehčemo

Nikomur!

Batog.

Čujete!

Lastún.

A poslušájmo!

Tugomer.

Jaz bil bi prvi, ki bi ga zabòl,
Kdor svétoval bi vam, možjé, sramoto,
Svobódo našo Nemcem žrtvováti,
Upôgniti zatilnik v tujo sužnjest. —
Pradedi moji vsi so se borili
O naši rodni samovladnosti,
In jaz mej vami nisem zadnji bil,
Ko bilo je braníti dvorov naših!
Razgáljam prsi! Štejta mi obrúnke,
Mestíslav ti, in ti, prijatelj Batog!
Odkod jih ímam? Ne od ígre lahke —
Od mečev nemških, bojev jarobujnih
Na stráni vájini. Kedáj, kedáj,
Jaz vprašam, videl me klonivšega,
Odmikajóčega je kdo v bojiščih?
Nikdár! In ako vragom sem ujét
Prišel v roké, kdo kriv je tega? Jaz li?
Ne! Oni izmej vas, ki ostavíli
Na tleh ležèč so me v krvì in ranah,
A umeknili se obilju vragov!
Govôri, kdor si Tugomera videl
Bežečega kedáj!

Bojan.

Nikdó ni videl!

Volkan.

Da, to je istina!

Lastin.

Resnica vsa.

Kajaznik.

Mej nami ni ga, ki bi to tajíl.

Tugomer.

Zató ne more níkdo verováti,
Da kdàj vam Tugomer bi mogel reči:
Upôgnimo se Nemcem, sluge jim
Bodímo, svojo svóbedo prodájmo.

Mestislav.

Dolžíl te nisem. Zléga nehčeš nam,
A zlò se nehoté rodi, verúj,
Iz tvojih svetov zdanjih.

Bojan.

Čujmo dalje!

Tugomer.

Kaj svétujem? Razum, premislek, rázbor.
Kaj svétuješ li ti? Prenagljenost.
Ti hočeš, da poslúšali samó
Sovraštva svojih src do Nemcev bi,
A jaz želím, da glávo in premislek
Na pómoč sklíčemo pred silnim delom.
Kar ti bi rad, ne more nam oditi,
Do sita in premnogo bojev še

Nas čaka, predno očevíno svojo
Utvrdimó in tóli očvrstímó,
Da nam sosedov bati se ne bode
Ni drugih vrágov svojega rodú. —
A zdaj jaz vprašam vas, možjé slovenski,
Ni li razumno, ako moremo
Ogníti nekaj časa bojév se,
Vbrániti krvolitje pogubljivo.
Vse to z razuma tega in razlôga,
Da zbêremo si četne voje vse
In silni ter krepkí pristópimo
Na ljuto bran z gotovíma rokáma,
Kakòr denès jih némamo še, bratje?

Lastún.

Resnico govórí!

Hotèbor.

Resnico jasno!

I jaz vam hvalim Tugomérje slôvo.

Kajaznik.

Vsi hváľite li Tugomera?

Več jih.

Vsi! vsi!

Tugomer.

Kakó li zdaj smo? Da preglédimo!
Odpravili so Nemci sèmkaj slà,
Ki nam ponuja mir. A res je tó,
Od nas iskáľi bodo, čésa — vender

Ne množega; a vrátno li pošljêmo
Biríča, rekši, da ne míslimo
O míru, to protivníkom opasnim
Prištévali nas bodo, rát krvavo
Ter plen in boje prinesó nam v zêmljo.
No ménite li, da jim odolímo?
Nemôžno ni, a mnogo jih mej vami
Nesreče bridko pómni žalostíve,
Kakó sovražnik, pobedívši nas,
Opúščal njive, klál, požígal dvore,
Jemál s sobój, kar ugrabíti mogel!
Možjé! velí vam srce li še zdaj,
Podjéti strmoglávo to opásnost?

Kajaznik.

A ne! Takó mi bógov, ne!

Bojan.

Zdaj mólči!

Tugomer.

Naš národ bil níkdár ni rátoljuben,
Ni kija nosil, meča ni oščépa,
Železnega oklôpa a ni šléma,
Ni čemerítih strél in tógih lókov,
Ni kópij bistríh niti mlátov bojnih,
Kot Nemeč, da bi pokoríl naróde,
Negò za nujo le v obrambo svojo;
Zató mi boja nismo izučèni,
Kakòr bi mogli proti číslom svojim,
Razséljenim po šírnih nam vlastéh.

Zató, možjé slovenski, bratje dragi!
Držimo se mirú preblázega,
Četudi kúpimo ga z malo ceno,
Ker bolje nam, smotrívo izgubiti,
Kar malo je, otímši, kar je mnogo,
Ter ne v propást brez módre misli vsake
Ustrmogláviti, kar še imamo:
Gradóvi nam cvetó, orjémo pólje,
Igríve črede se pasó nam v travi,
Ki glásno vam kričé besedo: mir!
Domá otroci rôdni, žene družne
Mirú vas prôse nizko na kolenih.
Možjé, od bógov kletve se je bati,
Če, izkušáje milosrdje njih,
V opásnost nepremíšljeno zdaj sebe
Postavimo ter svojce, vlast in národ!

Lastún.

Kaj hoče se od nas?

Bojan.

Poslušaj zdaj!

Tugomer.

Kaj hoče se od nas? Oj, malo je:
Da trideset izbórnih móž slovenskih
Gre k Nemcem z Geronom mirú uglavljat
In pogovárjat se o vsem, kar mi
Hotéli bi in kar bi htél protivnik.
Izkusiti se more in poskušnja

Pokaže nam, kdo prav je svétoval,
Jaz ali on! On hvali bòj, jaz mir.

Kajaznik.

Bogóvi blazi s Tugomerom módrim!

Vsi.

Bogóvi blazi vsi!

Kajaznik.

O míru zdaj

Vkrenímo!

Mestislav.

Prenesrečni ta ukrèp!

Kdo vam je pôrok, da ne pójdete
V gostí krváve, ki iz njih se níkdar
Ne vrnete? Jaz Nemcu malo upam!
Nastavil zanko, trézvi se pazíte;
Lové vas, kakor miši se lové!

Tugomer.

Neskrbni túli nismo, Mestislave,
Prej tálov nam v zastavo sèm pošljó,
Po tála dvá za vsacega Slovena.
Teh pazi ti, ki z nami iti nehčéš.
Brez tálov ni koraka ne stvorímo,
Ne boj se, miši nismo, Mestislave!

Mestislav.

Samí pazite svojih tálov nemških,
Samí verújte vi v besedo nemško!

Midvá z Batogom pojdeva v goré,
Od sêla v sêlo gláse poženêva
Možém, da se pripravé vsi na bran
Očíne si. Ne li, prijatelj Batog?

Batog.

Jaz, kamor ti.

Mestíslav.

Kdo še z menój?

Isteklosmovič.

I jaz!

Volkan.

Prevéril me je Tugomer; pri njem
Ostanem.

Mestíslav.

Žál ne bodi vam nikdár
Stopinj vseh in besed! Zdaj idimo!
(Mestíslav, Batog in Isteklosmovič odidó.)

Tugomer.

To je slabost slovenska, zèl obíčaj,
Da družemu ne upamo ničesar,
Ni sebi. Možjé, verújte mi, da Nemci
V resnici niso taki, kakor misli
Mestíslav naš. Sedáj so meni znani
Ter dobro vem, da možno se je z njimi
Dogovoríti, kakor si želimo.
Kadàr i vi seznánite se z njimi,
Od njih se naučíte razno čému.
Zató na ógledi k njim pójdimo!

Mi smo samí si kvaro délali
Užé od nékdaj, ker se z Nemci mirno
Pogajati ni razumeti nismo
Izkúšali. Jaz vem, da je to možno,
In skôraj imate i vi uméti.
A idite sedàj z menój na dvorec,
Dogovorímo pri obedu gostnem,
Kar še obíčaj je možém.

Bojan.

Domóv!

(Odidó vsi, sam Isteklosem ostane.)

Isteklosem.

O starost, zlè Moráne pospešnica!
Užé pogovorov ne slišim glásnih.

Vrza (pride od druge strani).

Kam li idó možjé, o Isteklosem!
Not, gávran črni se nad njimi nese,
Sinoči klícal Dív je vrhu drevja;
To je nesreča! Híti jim povedat!

(Oba za družimi.)

Tretje dejanje.

V nemškem ostrógu. Geronov dom. Soba, ki ima zadaj okno, na obe strani duri v dve drugi sobi; iz leve, kder je gostba, čuje se časih hrup.

Prvi prizor.

Kajaznik. Volkan. Kesneje Lastún.

Kajaznik.

Da pazi, brate, niso Nemci li
Drugačni, boljši, nego smo popréj
Sodili mi?

Volkan.

Takó mi Rádogosta!
Ni ródni brat bi nas ne bil takó
Pogóstil in počastil, kakor ti.
Not, Tugomer govóril je resnico:
Bojé se nas užé sedàj, ne malo.

Kajaznik.

Da, in zató Slovenom prijajo,
Dobríkajo se Nemci medoustno.
Uj, vsi prijatelji, prijatelji . . .

Volkan.

To vince rujno je krepkó in dobro!

Kajaznik.

Krepkó in dobro! Boljše pitje
Od vseh medic in ólov vseh je v nas.
Srcé se mi je tóli razigrálo,
Kar pijem vino. Še ga pijmo zopet!
Nam dati vina Dážbog je dolžán,
Če ne, udájmo temu se bogóvi,
Ki daje vina tacega sosedu,
Bogóvi, ki ga Zovolj v ustih nosi.

Volkan.

Ne; bes v té! Za pijačo in za jélo
Ne táji Dážboga Svarogoviča!

Kajaznik.

Tajím li ga? Kakó mi govoriš?

Volkan.

Od vina si užé prekolovráten.

Lastún (pride ju klicat).

Kod hôdita? Na svoje stole brzo!
Kder so vže drugi. Zdaj začeti dôba
Poslédnja je razgóvore o míru,
Ker pít in jést Sloveni nismo príšli.
A čujta! Malo pijta te pijače,
Ker opijáni, kdor je mnogo pije,
Lekúžičan je bil užé zadrémal.
Ne zábita, da vino glávo moti,
Takó je rekel včeraj Tugomer.

Volkan.

Jaz vidim, da je res.

Kajaznik.

Ho, glavo moti!

Volkan.

Lastún, zakaj nam toliko ponujajo

Pijače te?

Lastún.

I jaz to vprašam.

(Odidejo.)

→#←

Drugi prizor.

Tugomer. Bojan (nastopita).

Bojan.

Očí odprì!

Tugomer.

Ti náve grôbne vidiš

Tu, kder jih ni? Prijateljski in gôstno

Štregó nam, to je očivísto vsem.

Bojan.

Slepí ste, če ne vidite pogledov,

Ki spogledujejo skrivàj se z njimi.

Tugomer.

To se dozdeva tebi samemu.

Nekoliko osôrni páze res,

A náte le, ker po obíčaji

Odložil nisi mēča pri obedu.

Bojan.

Da mej sovražniki bi meč odpasal?
Jaz nikdar ne! Da niti bi ga ti ne bil
A ni Volkan, Hotébor in Lastún.

Tugomer.

Tu je obíčaj tak, da se oróžje
Odlaga pri obedu. Nemeč tudi
Nijeden svojega orožja néma.

Bojan.

Ne ti, ki so okolo nas sedàj,
A zunaj imajo vojníkov mnogo;
Mi smo samí, zakaj smo brezorožni
Prisiljeni tu biti? Vele čudno!
Poíšči meča si, opaši ga!

Tugomer.

Bojàn bojèč?

Bojan.

Bojèč! Ne žali me!
Ne, Tugomer, ne srdi ti se náme!
Jaz si ne morem kàj, če me skrbí
O tebi mnogo bolj, negò o sebi.
Pomisli, káj ljudém bi našim bilo
Domá, če se ne vrnemo vodníki,
Če naša vojska bode čreda brez
Pastirjev, ako se ne vrneš ti!

Tugomer.

Ne boj se, mí se vrnemo še dènes.

Bojan.

Poslušaj, Tugomer, le zdaj poslušaj!
Evò, mi tu z Lastúnom in Volkanom
Vse lèhko pogodímo, in Hotébor
Smotrív je mož ter drugih je dovòlj.
A ti natihoma odidi proč,
Jaz sem uže pregledal vse okolo,
Tod skozi duri ti na jasno prideš,
Vse lèhko bode, ker ljudij ni tukaj,
Ne spázi te nihče; takój tam zadaj
Imamo v sêdlih kônje. Meja naša
Ni daleč. Tam nas čakajo domači.
Jaz meč posodim ti. Takó se spasiš
Ti konči, ako nam se kàj primeri.

Tugomer.

Prijatelj si mi ták, da hočeš me
Osméšiti. Velíš li, da zbežím?

Bojan.

Jaz hočem le, da živ ostaneš ti,
Če Mestislav resnico je govoril,
In če smo v pásti tvrdni kakor miši.
Pogledaj jim v obraz!

Tugomer.

Pogledam jim!

Bojan.

Čemú ta Geron nas ustavlja tu?
Čemú takój ne govori, kar misli?

Zakaj ste vsi odlóžili orožje,
Ki so ga spravili?

Tugomer.

Ti svoje imaš.

Bojan.

A ti ga némaš, niti drugi.

Tugomer.

Čuj me!

Premisli z umno glávo težko stvar,
Ki naglo vso bojazen ti razpihne,
Da mi Sloveni imamo domá
V najboljši svoji straži nemške tále,
Za vsacega iz nas po dvá v zastavi.
Če ednega iz nas zadene krivda,
Ubíti hté rojaki naši dvá
Zastavnika, od Gerona poslana,
A ni si misliti, da šestdeset
Rojakov svojih Nemeč pošlje v zákol,
V pogubo smrtno za nas trideset!
In kakor ne bi izmej nas pogázil
Besede, na poštenje izrečéne,
Noben vojník, takó o drugih misli!

Bojan.

Da, imamo domá zastavljene
Poslane tále; ali kdo jih straži?
Tvoj Gripo, in kakó ga sodim, znaš?

Tugomer.

Ko ne bi pôšten bil, pri njem je še
Po tvoji želji stari Isteklosem
S sinovi svojimi. Čemú ta strah?

Bojan.

Edíno to je, kar me še tolaži
O tálih; Isteklosmoviči naši
Samí ničésa Gripu ne verújo.

Tugomer.

Kesnéje bodemo govóрили,
Sedàj se vrni v družbo. — Geron ide!
Ogovorím ga; naju zdaj ostavi!

(Bojan odide.)

→#←

Tretji prizor.

Geron. Tugomer.

Geron.

O! Tugomer? Zakaj te ni za stolom?

Tugomer.

Knez, stolovàt mi nismo prišli sèm!
Slovén je gòst hvaležen, ali tu
Sešli smo na dogovor se ozbiljen;
Čas je užé, da pôsel završimo.
Čemú odkladate, ne govoréči?

Geron.

Vse hočemo; a zdí se mi spodobno,
Dolžnóst je tudi, da namestnik Otin,

Velmóžnega vladárja, kar sem jaz,
Dostojno pogostí sosede hrabre,
Katere sem povabil v zborovanje,
Ki bode téžno po obá naróda,
Zamude ni. Veselje ni potrata!

Tugomer.

Mi hočemo še dènes se vrníti.

Geron.

Brez moje volje?

Tugomer.

Kaj? Kakó li deješ?

Da nismo li možjé svobôdni?

Geron.

Jeste.

Tugomer.

Zató je volja naša, zákon naš.

Geron.

Samó ta volja?

Tugomer.

Kaj to znači, Geron?

Geron.

Ničesa! Idi k stolu jést in pít,
Zvršiti hočemo še dènes vse,
Kar je potrebno, to verúj mi tvrdno,
Slovenski sosed!

Tugomer.

Jaz bi rajši videl

In čul zvršetek, nego véroval

Besedam tvojim. Brzo završimo!

Geron.

Potrpi! Ako jaz, zakaj ti ne bi?

Tugomer.

Potrpi?

Geron.

Da. Pijó li tvoji bratje?

O tem pečáj se ti — o drugem — mi . . .
(Odide).

Četrti prizor.

Tugomer (sam).

Uj, kaj li znači govorjenje táko?
In izpremembra ta? Bojánov strah?
Perún! O spasi me prestrašne sumnje,
Ki prsi davi mi, srce tesní,
Tiščí mi dušo, kakor skala gôrska,
Prestrašna súmnja o nesreči néki,
Katere mi okó ne vidi še
Ni róka ne doséza pred sobój. —
Bogóvi! Možna li je taka zmota,
Da svèt, kateri sem rojakom stvóril,
Pregovarjájé jih na pot do sèm,
Da ta moj svèt je v temno brêzdno vodil,
Ne v jasen dan, ki sem ga videl jaz?
Perún! Otéti národ svoj hotèč,
Zavlekel li sem njega cvet v pogubo?
Vodníke, vélmože, glavé njegove?

Ne, ne! To môžno ni! To je bojázen,
In móža nedostojna divja misel,
Iz gláve da zbeží mi! — A kakó li?
Da, mi Sloveni tále imamo
Od njih domá, v zastavi stražene,
Njih čislo dvojno je nad čislom našim,
Vojníkov nemških šestdeset. Dovòlj!
Ti bodo jemci nam. Čemú se strašim?
Jaz drugih nezaupnost grajal sem,
A zdaj sem nezaúpljiv sam in súmnim!
Komú li moder človek še bi upal,
Da ne junaku hrabremu, ki je
Besedo moško dal v zastavo tvrdo? —
A vender, kar sem tu opazil včeraj
Okolo sebe, kar še dènes vidim,
Ugodno ni, budí mi strah in sumnjo!
O Svárog svetli, solnce edno še
Daj nam prebiti srečno, edno še!
Od tod, od tod, in spet vse dobro bode!
(Odide za Bojanom.)

Peti prizor.

Hildebert. Kesneje Geron.

Hildebert (sam).

Dovòlj nam bodi, če poganom tem
Poslednje hipe malo osladímo,

Prednò neverske duše izročé
Peklenski neprijázni, zlódeju,
Ki ga slepi česté v bogóvih svojih.
Glavé s teles, to je najkrajši pot.

(Stresne se.)

Ne, hlapcu božjemu ne služi meč!
Želim užé si konca dnevi temu,
Da bilo bi zvršéno, česar treba
Na višjo čast Bogú in sveti cerkvi.

Geron (pride nazaj).

Da ti si tukaj, svečeník! in zdaj?

Hildebart.

Rad zvédel bi, če skôraj dovršíte?

Geron.

Ne moremo, ter sploh utegne biti,
Da ne stvorimo.

Hildebart.

Izpustiti hočéš

Ta dragi plen li, težko ulovljéni?
To bode kralju služba neprijetna.

Geron.

O tem ni govora. A šestdeset
Vojníkov, nemških tálov je v zastavi;
Otéti niso, a poprėj ničesar
Ne sméjemo vršiti.

Hildebart.

Šestdeset

Prostákov nemških dati je svobôdno
V zaméno za voditelje slovenske,

Katere Bog ti dál je v tvrdo róko,
Ujéte s tóliko težavnostjo.

Geron.

I če so Hildebertova družína
Prostáki ti? Kaj deješ li?

Hildebert.

Poslali da ste moje tja vojnike?
Kakó li to? Zakaj? Jaz nisem védel.

Geron.

Ne bojte se, vsi vam se povrnó
Gotovo skôraj; rajši vse Slovene
Črez mejo vrátno pošljem brez dobitka,
Prednò jim nemško glávo edno dam.
Zakaj li vaše sem ljudi izbral?
Odgovor je legák. Neznani so
Slovenom še, zatôrej laže reči
Nam bilo je, da so možjé boljárje,
Iz daljne srede frankovske oblásti.
Z besedo lépo, bodisi ležljíva,
Poláskati se treba je Slovenu,
A on za tóboj pojde, kamor hočeš.

Hildebert.

Nabrani hlapci so in pláčeni
Vojníci, ki za tále si jih vzeli.
A nič zató, če jih nazaj ne bode;
Samó družíno mi nadomestíte!
Ne dajte se motiti v slavnem delu,
Lokávo osnovánem; svoj črtěž

Dovrši, potlej pridi, kar si bodi!
Slovenske vôjevode z nemškim mečem
Udári! Bog ti dal jih je v rokó;
Tu njega prst z očesom vidim svojim.
Pomišljati se dalje treba ni.
Zaména dobra in korist je naša,
Za šestdeset preprôstih nemških gláv
Dobódemo sovražnikove vse
Vodítelje do malega. Zamáhni!

Geron.

Nijedne gláve nemške jaz ne dam,
Nijednega vojníka pogubíti
Ne dam takó. Domačemu človeku
V besedi jaz in veri obstojím,
Ker treba, da mi upa moj vojník.
Ni misliti o dnevi le denášnjem!
Brez bojnega orožja v zémľjo tujo
Poslal sem jih ter póvrat jim obetal,
To zná ves ôstrog, vsak vojník užé.
Kakó bi druga vojska mi verjela
Vidèč, da sem jaz Nemce sam poslál,
Vodítelj nje, v pogubo brez orožja?

Hildebert.

A vender, ako se premisli stvar
Ter kak uspéh ta slavni čin obéta,
Dolžnóst je, gledati samó koristi
Državne in blaginje svete cerkve,
Ki jo rodí poguba vragov naših.

Nevérnikom Slovenom puhla bodi
Obétana beseda! — Kaj li kralj
Poreče, ako izpustiš glavárje,
Da bodo zopet vojeváli kruto
Na čelu čet slovenskih prótiv nam?
Za tak uspéh ni cene prevelíke,
Katere bi se bilo strášiti.

Geron.

O tam se ne plašíte, sluga božji!
Podjél je delo mož, da ti Slovèni
Brez cene v róko nam padó: náš Gripo!
Ne zábimo, da je črtèž on sam
Osnóval in da tudi pazi tálov.
Ves dan užé ga čakam, da privéde
Z lestjó mi ali silo oproščéne.
Prospéje li mu to, vse bode naše.

Hildebert.

Evò! Ne ide li sèm Gripo?

Šesti prizor.

Gripo. Prejšnja.

Geron.

Kakó si, Gripo? Dobro li?

Gripo.

Dobro!

Geron.

Izbavil li, privèl si naše tále?

Gripo.

V ostrógu tvojem so do zadajega.

Geron.

Osvobojêni? Vsi? Povêj mi brzo!

Gripo.

Kar sem obétal, vse sem ti dovršil!

Geron.

Za to se nadejâti je kraljêvi hvali.

Hildebert.

I sveta cerkev móžu vrlemu,
Ki je po volji nje koristno delal,
Svoj blâgoslov nakloni milostíva.
A zdaj povêj, kakó si zvršil to?
Odvêl li tále si iz srede jim?

Gripo.

Težkó sem stvoril, brez krví ni bilo!
Ne znate, koliko potreba let
In koliko potrpežljivosti
Nam bilo je, samó da smo dobíli
Zaúpnost Tugomerjo preslepljêno!
A vrhu vsega jaz brez málega
Napósled nisem zopet mogel priti
Do mesta, v katerem tále so držali,
Verjél nam ni Bojàn, ki Tugomeru
Priatelj moder je od nekdam bil.

Geron.

I tukaj zopet sam tá čuti nekaj,
Da ni le na obéd pozvan; orožja
On sam odpasal ni. Govôri dalje!

Gripo.

Zató ne meni, nego Isteklosmu
V stražênje dali vaše tále so.
A jaz sem prej užé i to premislil,
Ter nisem varan bil, upáje tvrdno,
Da bodeta nepaznost in neskrbnost
Slovenska pospešníci v mojem delu.
Ni blizu nisem prve dní k njim stopil,
In res, umrla sáma je ob sebi
Slovenom lehkovernim prejšnja sumnja.
A ko sem v nôči vstanovljêni vdaril
Na straže, pobiti Isteklosmovíci
Takój so bili, in v orožji bistrem
Vsi táli hípoma; a hlapci moji
V družíni vaši hrabro so borili,
Ter predno drugo ljudstvo je začulo,
Kaj se je stalo, mi smo vže utekli
Z otétim tálstvom; noč je nam pomogla!
V predrznem bégu po najkrajših potih
Privèl sem srečno vse črez nemško mejo
Do kónj od vas poslanih. Evo nas!

Hildebert.

To zvršili ste moški res in dobro!
In kadar čujem zdaj, da krépkó so
Držali se vojníci moji, knez,
Ne morem hudovati se na té,
Ka je družína moja talovála.

Geron.

A k delu zdaj!

Gripo.

Ti ukazúj!

Hildebert.

Da, knez, dodélaj brzo, česar treba.
Premislek je tu greh, ohrábri se!
Pokaži jeklo nemškega možá,
Vojaka tvrdega, ki mu neznana
Brezumna milost je. Mehkôta plašna
In ovčje milosrdje k tacemu
Sovrážniku krščanske naše vere,
Imena nemškega, to je slabótnost,
Pradédov nemških nedostojna, Geron!

Gripo.

Kakóv je svèt? Kaj stvorimò Slovenom?

Hildebert.

Pravični Bog jih nam je v róko dal,
Umrtviti je treba jih. Pogáni,
Nevérniki, Sloveni vrhu tega!

Geron.

Tu ukazujem Geron jaz edin!
Da jih domóv ne izpustímo zdaj,
Ko imamo otéto nemško tálstvo,
Vstanóvil sem; zakáj čemú trudili
Premnogo let smo se v privabo zvito
Pastirjev teh od črede? — Gripo naš
Največ je stvóril, njega svetovánje

Dolžnosť je slúšati, ko vprašamo:
Koristneje li bode nam in cerkvi,
Če pomorímo in iztrébimo
Slovene, ali jih samó zaprêmo?

Gripo.

Zapòr in dobra straža je dovòlj,
Takó bi sodil jaz, a vi vkreníte.
Če jih pobijete — Bojána meni!

Hildebert.

Čemú li polovico dela? Čin dovrši!
Zakáj li s strážami nakládati
Skrbí si? Da napósled utekó li
Ter bode trud obíli ves zamán?
O kratkem a po krepkem! Smrt je nagla
Ter najtvdnejša mirodénjica.

Gripo.

Mi in Sloveni smo v velícem boji,
Težávno bode njih deželo vzeti.
Če umrtvímo vse vodítelje
Z maščevalno silo in z brezupom
Ljutéje se postave básni v bran,
Negò če nádeja jim še ostane,
Da povrnó se po končani vojni.
Upòr slabímo sebi na korist!
Samó zató krví se branim jaz.

Hildebert.

Nič tega ne! Treba je, da z vé Slovén
Kedó smo Nemci, kaj uméjemo,

Kaj moremo, ko priletimo k boju.
Osôrni bódimo naródu temu!
S pogani se o míru ne pogájaj,
Prijázni treba nam slovenske ni,
Pokorščine edine le od njih
I sveta cerkev hoče i naš kralj.
O tvrdoumnem se poganu níkdar
Ne nadéj mi, da se ti izprevéri;
Zató da jih zadene maščevanje
In meč, ki ga je blagoslóvil Bog.

Geron.

Od kralja némam povelénja nič,
Ob sebi treba, da ustanovím.
A znaš li ti, kakó bi stvóril kralj?

Hildebert.

Da, znam. Ni strah me biti za poróka,
Ker vem, da bil kralj Ota, naš gospod,
Dostojen vedno Karla Vélicega
Največjega vladárja zémelj nemških,
Kateri níkdar ni mušíc precéjal,
V brezumnem pravdoljubljí premekák,
Kadàr velíke tehtal je koristi
Države nemške ali obče cerkve.
Ne čitaš li, kaj stara knjiga piše?
Pri Vrdenú poklál on v dnévi ednem
Tisoče štíri petkrat sto je sáskih
Nevérnikov ter z mečem žel Slovene
Ob Dravi, Savi, do Ilíríka,

In Longobarde, papežu uporne. —
A cerkev ga zató prokléla ni,
Mej blaženíke rajske ga je déla.
Ta Karel, Nemca pravega uzòr,
Sijájen vzgled je tudi Oti kralju;
Zdaj véš i ti, kaj tebi je stvoríti.

Sedmi prizor.

Radulf (priteče z leve). Prejšnji.

(Zadaj za prizorom je krik, čuje se vpitje: „Naše orožje!“)

Radulf.

Kakó li zdaj! Orožja si hoté,
Ki smo jim vzeli ga?

Hildebert (vstane plašen).

Orožje!

Geron.

Kam ste ga deli? Ni li shranjeno?

Radulf.

Na kúpe zdéto v stranski je sohôti,
Odnesti mogel nisem ga skriváje.

Geron.

Zakleneno?

Radulf.

Zaklenil sem.

Hildebert.

Li dobro?

Geron.

Takó mi bóga, izvóhali prevréd so!

Hildebert.

Tu stati je opásno, idimo! (Odide.)

Geron.

Hoj, Radulf, petdeset junakov
Najboljših na orožje zberi. Têci!
Stoj! Skozi okno meče poberíte,
Če morete. Ukaži naglo, naglo!
Ne dàj jim do orožja! Brzo, Radulf!
Da ne počaka tvrdo delo nas!

(Radulf odide.)

A možno je, da ne vedó še vsega.
Ti Gripo, ídi in tolaži jih,
Doklèr se mi pripravimo na boj.
Prezgodaj mi je krámola prišlà.

Gripo.

Jaz li? Ne sméjem se pokazati,
Ker mislijo, da jim še tále stražim.
Najbolje, ako se umaknemo.
Evò, vsa jata se jih sèm podí.

Geron.

Postój! Pri durih sva. Opásno ni.

(Gripo se mu za hrbet skrije.)

Osmí prizor.

Tugomer, Volkan, Kajaznik in drugi Sloveni.

Volkan.

Orožje naše sèm!

Vsi.

Orožje sèm!

Kajaznik.

Prijatelji, kakó je možno to?

Volkan.

Kak knez si ti, gostém da meče kradeš!

Tugomer.

Govôri, knez! Besedo nam si moško
Zastavil ti, pošteno svojo vero,
Ko smo na tvoje mírovno vabílo
Šli k tebi. — Kaj zdaj znači to dejánje!
Zakaj ne vrne se možém orožje?

Geron (porogljivo).

Zakaj li, da počakaj, skôraj zvéš.

(Obrne se in naglo z Gripom odide.)

Deveti prizor.

Prejšnji brez Gerona in Gripa. Kesneje **Bojan, Hotébor.**

Tugomer.

Hoj! Gripo, Gripo! Ni li bil to Gripo?

(Poskuša odpreti duri, skozi katere sta odšla, a zaklenene so.)

Volkan.

Da, Gripo!

Tugomer.

O gorjé!

(Prime se za glávo.)

Prodani smo!

Kajaznik.

Perún gromóvni! Kaj nam je začeti?

Bojan (priteče s Hotéborom).

Možjé!

Hotébor.

Orožje zopet smo našli!

Bojan.

Sterímo duri, osvojímo ga!

Pomôzite, možjé! Orožje naše!

Volkan.

Kde? Pónje!

(Nekateri z Bojanom vró nazaj v sohôto na levi. Krik.)

Tugomer.

Mestislav, o Mestislav!

Ti Nemce si poznâl, edini ti!

Perún! Ti čul si Mestislavljev govor,

In mene slišal si zlosrečnika,

A nisi strele na tvrdósti nebni

Užgál in v prah porázil Tugomera,

Laží o Nemcih govorečega!

Bogóvi! Vi ste znali zmaja Gripa,

A niste mi očij odprli slepih,

Ušes takój mi niste oglušili,

Ko sem poslušal izdajalske svéte,

Da sem naródu jaz pogubonoša,

Predaje Nemcem jaz edíni kriv!

Bojan

(priteče nazaj s Tugomerovim orožjem v roci; tudi drugi prihajajo za njim, opasujóč meče in drugo orožje).

Ná, Tugomer, svoj meč!

Volkan.

Branímo se,

Kakòr volcjé priprti ostrozóbi!

Morána, tvoj dozday Volkàn še ni!

Bojan.

Orožje, Tugomer!

Tugomer.

Moj meč! Daj sèm!

Volkan.

Vsem Nemcem prótivo zdaj stópm sam!

Lastún.

A ti nas vèdi, Tugomer, na Nemce!

Bojan.

Iz té tesnôbe vèn pod nébo jasno!

Probíjmo se pod nébo jasno vèn!

Če nam brez boja ne dadé, to bíjmo!

Vsi.

Ven, vèn!

Bojan.

Midvá naprej, moj Tugomer!

Tugomer.

In če se ne probíjemo na jasno,

Umrímo, kot junaci, v tvrдем boji!

Da vérogubni psì ne porekó,

Ka so nas klali, kakor ovco krôtko

Mesár pred hlevom kolje. Meč v desnico!

In ako treba je pogíniti,

In če Morána smrtonosna seza

Po národu slovenskem in po nas,

Dostojna móž in slavna bodi smrt!

Do kónj izkúsimo se proboríti.

Tam da zajaše, kdor se prime sêdla,

Ter ako vsi ne moremo se spasti,
Da konči eden se otmè od nas,
Ter v očevini da zvedé o veri
In tврdem slóvu nemškem brzo, brzo!

Bojan.

Te dúri raztešimo!

Volkan.

Dúri stráni!

(Mnogo se jih uprè v dúri, katere se odpró.)

Tugomer.

Tod pridemo na dvor. Po dvá in dvá!

(Odidó na desno.)

Deseti prizor.

Geron, Radulf, Gripo (z oróžnimi vojaki, nastope z druge strani.)

Geron.

Kakó li to? Kde so pogani smrdni?
Pomôgel jim je bog njih, črni zlódej!

Gripo.

Ušli so! Hoj za njimi! Evo dúri!

Geron.

Utrte so!

Radulf.

Orožje so dobili!

(Pogleda nazaj v sobo na levo.)

Geron.

Kaj?

Radulf.

Prôstor je odprt in mečev ni.

Geron.

A zdaj okolo! V dvor! Tu je pretésno.

Iz dvora vèn uteči ne mogó.

Prestréči moremo na poti jih.

Okolo vsi! Zaprite vnénja vrata!

(Na levo z vojaki odide.)

Gripo.

Sedàj Slovén jaz biti ne bi hotel,

Še hipec díhanja, a pôtlej smrt.

(Premolk. Gripo posluša. Zunaj za prizorom se čuje vedno kričanje in zvenkèt z orožjem.)

Užé začéli so poslednji ples.

Ta igra ni podobna trízni vaši.

Kakó to v slast poslušajo ušesa!

Huj, vender me pretresa neka groza!

Brezumje! Kaj me peče drugih delo?

(Hoče skozi desne duri pogledati, a vrne se in zbeží preko odra na levo).

Zdaj sèm pritiskajo. Tu ni ostanka.

(Zbeží.)

Dva Slovena (pribežita skozi desna vrata na oder).

Prvi Sloven.

A kam?

Drugi Sloven.

Poskrijva se. O Svetovít!

(Tečeta preko odra v levo sobo. Za njima nemški vojaki z golimi meči. Iz leve sobe se takoj začuje vpitje pobijanih.)

Kajaznik

(pribeži ranjen, pade sredi odra. Nemšk vojak priteče za njim ter nastavi meč vánj.)

Ne môri me, ka duša mi uhaja
Iz udov ranjenih ob sebi sáma!
Ničesar nisem stvoril tebi, Nemeec!

(Vojak ga prebode in gre na levo za družimi.)

(Nekaj hipov je oder prazen; krik od zunaj peša; ko utihne, stopi Geron z vojniki na oder.)

Ednajsti prizor.

Geron. Radulf. Gripo. Vojniki. Kesneje Hildebert.

Geron.

Takó se dela naglo! Ali vse
Leží? Preštěj jih, Gripo. Ti jih znaš
Po lici in telesu.

Gripo (ugleda mrtveca).

Kajaznik!

Radulf (kažé v levo izbo).

I tu še dvá sta.

Gripo (pogleda tja).

A boljárja nista;

Bojana še pogrěšamo.

Geron.

Poišči!

Tugomera! Kde je Tugomer?

(Gripo odide.)

Hildebert (nastopi).

Stvorjêno li? — Bogú v višavi hvala!
Ta dan je vêlik dan, dogodek slaven
Vršil se nemški je, uspêh od njega
Utegne biti večji, nego mí
Sodíti moremo s človeškim umom,
Kakó propadli so? Branéči se?

Geron.

Braníti se jim bilo ni kedàj.
Mi s kópjem in tetívo smo prijeli
Razbujno zadaj, od strani in v čelo;
A mnogo mrtvih je vojníkov mojih.

Radulf.

Junáško vojevanje bilo ni!

Geron.

Kdo sme pogániti potrebno délo?

Gripo (prileti).

Ušêl je Tugomer! Bojan ušêl!
Obá! Samó ta dvá!

Geron.

I baš ta dvá!
Prokleta roka, ki je tega kríva!

Hildebert.

Za njima! Ulovíte ja! Na konje!
Zamán vsa kri, če ta dva ubežíta.

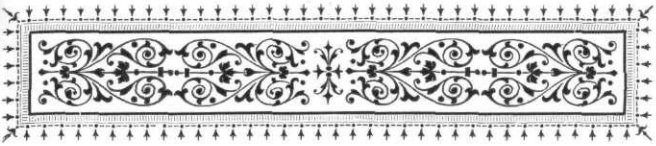
Gripo.

Konjikov meni brzo daj in kónj,
Takó mi gláve, da ja dohitím,
Ker potí skrivne vem jaz bolje njiju.

Geron.

Ves vójni moj ostròg po konci vzdigni,
Po umu svojem prosto ukazúj,
Samó ta dvá mi žíva ali mrtva
Povrni spet!

Četrto dejanje.

V Braniboru, prostor pred Tugomerovim domom.

Prvi prizor.

Dva starca, (orožna, gresta mimo).

Prvi starec.

Uj, grozodéjstvo!

Drugi starec.

Séča iz preváre!

Jaz pámetujem osemdeset let,
A tega slišal nisem še nikoli,
Ni v pesnih niti v pripovedkah starih,
I bógom dedov naših je neznano.

Prvi starec.

Kdor koli more gibati z mezíncem,
Ta lók in stréle, meč in kopje zgrabi!

Drugi starec.

Vodíteljev, vodíteljev premalo!
Najboljše so možé poklali nam.

Prvi stavec.

Kam sreče, da i Tugomera niso!
Samó še njega ima vojska naša,
Ker Mestislav je tudi se postáral.

Drugi stavec.

Bogóv mi, sreča res. On vé mladino
Razžigati, kakòr nikdár nobeden.
Ta nas utegnil zdaj bi še otéti
In maščeváti bratov za ubòj.

Prvi stavec.

Povrnil li nijeden z njim se ni?

Drugi stavec.

Bojan in on. Ostále so posékli,
Na kóse, kakor se v mesnici séče,
Z jedjó in pitjem pogostívši jih.

Prvi stavec.

Bogóvi sveti, krivdo karajoči!
Res možno li je delo to človekom,
Držécim na ramàh po konci glávo?

Drugi stavec.

Jaz bi do zdaj ne bil nikdár verjél!

Drugi prizor.

Spitignev. Prejšnja.

Spitignev.

Možá, novice slišimo krvave!

Drugi stavec.

Krvave, grozonosne vsem Slovenom!

Spitignev.

In kdo je kriv, da se je to godílo?

Prvi starec.

Nesreča naša.

Drugi starec.

Od bogóv poslana.

Spitignev.

Neumni smo, a ne nesrečni, brata!

Čemú imamo li, poslušamo

Vodítelje, ki národ várajo,

Ki smélo nas zagrézajo v pogubo,

Obétajo koristí, govoré

Lepó, a prazno ter neumno vse!

Ničesar ne stvoré, ker ne uméjo,

Ne čute v sebi volje ni močí.

Ti, ti so krívi vse nezgode naše!

Kdo ima klanje to na svoji duši?

Kdo Nemcem je pod óstri meč poslal

Dve ízpod trideset slovenskih gláv?

Prvi starec.

Da kdo?

Drugi starec.

Samí so šli, pozvani bili,

Preveč so upali sovražniku!

Spitignev.

Otrokom oznanjúj te plúhko basen,

Ne meni, ki imóam očí odperti,

In gledam z njíma, vidim, slišim tudi.

Zató na tanko znam, kak ó, zak áj?

Z menój li hčeta iti v zborovanje,
Tam krívca razodenem vsemu svetu,
Oblíčim izdajnika po imeni!

Drugi starec.

Izdájnika?

Spitignev.

Takó velím.

Prvi starec.

Nemôžno!

Spitignev.

Z menój hitíta v národno zborišče,
Tam zvesta vse, o kom je moja súmnja;
Dokaze ímam, kakor jasni dan,
Ne more obraníti se!

Prvi starec.

Gorjé!

(Odidó.)

Tretji prizor.

Bojan. Grozdana. (Prideta iz Tugomerovega dvora.)

Grozdana.

Predrági, prav li je, da govoriva
Samó o srci svojem in ljubezni,
Mislèč o sebi vedno v tej bridkosti,
Ki je zadela s tóboj, z mánoj vred
Slovene vse od Nemcev laževércev?
Ni prav, Bojan! a Lada milozarna
Oprôsti mi, ka rêči ti ne morem:
Orožje primi, híti, prvi bodi,

Kder starci naši govore o bóji,
Kder lók zvenčí in rátni konj rezgáče,
Kder séčne rane padajo na Nemca;
Zdaj ni dostojno, sládko se ljubíti,
Doklèr nam spásena še ni očína,
A lice nje še ni krví oprano! —
Takó menila sem poprej na skrivnem,
Da bodem govoríla drazemu
Ob taki priliki — a zdaj ne morem,
Ne morem te pošíljati od sebe!
Gorjé mi! Kaj poreče bábica?

Bojan.

Kaj li poreče, Grozda?

Grozdana.

Da te ljubim

Nad očevíno svojo, kar ni prav.
Jaz vé m, da bábica bi rekla to.
A tí, Bojàn? Ne mislíš li i ti
Kar bábica, a vender ljubiš mene?
Bojàn! O, prosim te, povej mi to!

Bojan.

Da ta nesreča, ki je nas prijela,
Ne bila tóli bi krvavo-grozna,
Očíni naši in Slovenom vsem,
Ter smel bi misliti o sebi samem,
Jaz hváliti utegníl bi usodo,
Ki me v opasnost je postávila
Ter mi takó odprla srce tvoje.

Grozdana.

Uboga jaz sramujem se te, drághi!
Ka sem razburjena odkrila ti
Skrivnosti, v svojem srci dolgo tléče,
Jaz prva, deva, o negodnem času.

Bojan.

Ne stídi svojega se čúta, devče!
Ki me v neblagi sreči je blažil,
Ki bode me hrabríl na vsacem delu,
In veselíl mi dušo v boji ljutem,
Ko grom na Nemce z mečem krvopivnim
Razjárjen pošljem za očíno sveto!

Grozdana.

O, jaz si nisem mogla kàj, verúj,
Ko zopet videla sem tebe zdravega,
Na domu zopet iz krvavih Nemcev!
Da, koliko tedaj sem pretrpela,
Ko ste odhájali iz zêmlje naše!
Čútili svi i jaz i Zorislava
Nesrečo, ki je bila še nevidna.
Bojéča se plakála Zorislava
Po Tugomeru, jaz sem jo tešila,
A duša mi od straha trepetála
Života tvojega.

Bojan.

Grozdanka moja!

Grozdana.

Potém prilétel je pred vama glas,
Da vi ste vsi pokláni iz preváre,

Le Tugomer in neki drúg njegov
Da sta utekla jedva preko mêje;
A kdo je Tugomerov ta tovariš,
Kateremu ni znal nikdó imena,
Jaz nisem mogla vprašati ni htéla:
Trepétna bala sem se poročila,
Da nisi ti otél se s Tugomerom,
Da v Nemcih je krvavi konec vzél
Bojàn moj ljubljeni!

Bojan.

Prišél sem vender!

Grozdana.

Kadàr zavpili so, da Tugomer
In mož njegov sta zdrava vže domá,
Na prag stopíti mogla nisem vèn;
Sedèč na stolci v duri sem strméla
Z očmi, kedáj, kedáj odpró se duri;
Kedó li vníde k meni s Tugomerom? —
Bogóvi blazi, bil si ti, Bojan!
Ne znam, kedáj, ne znam, kakó, a vém,
Da sem zavpíla in planíla k tebi,
Na tla pred tôboj pala.

Bojan.

Jaz prižél

Grozdano potlej k srcu, kakor zdaj.
Počakaj, devče milo! vse bridkosti,
Vse muke, kar si meni pretrpela,
Povrnem jaz v naróčaji ti bračnem.

O, nádejem se časom lepším skôraj :
Pobedonôsní pridemo iz bôja,
Za krí slovensko Nemcem odmestívši,
Sovrážnike od stare meje dédne
Odnávši priborímo zopet mir!
Tedaj i tebe jaz na dom povêdem,
Ter kakor ptiča v mračno-tihem logu
Spletála v vésni bodeva si gnezdo,
Živéla v društvu srečnem.

Grozdana.

O Bojan!

Bojan.

Čuj, Tugomer! Denès je národ v zboru,
Ter ménim, da hoté me kam poslati.
Predraga, k Zorislavi se povrni
In pómni me!

Grozdana.

A ti najprvo

Očíno sveto pómni, dragi moj,
Ter po očini pómni tudi — mene!

(Odide.)

Četrty prizor.

Tugomer. Zorislava. Rastko.

Tugomer.

Ti li, Bojan? Da malo me počakaš!

Rastko.

Kam pojdeš, oče?

Tugomer.

V zbor.

Rastko.

Da grem s tobój.

Tugomer.

Premlád si zdaj in prešibák še, Rastko,
Pri materi ostani.

Rastko.

Ne, s tobój!

Pri materi ni zbora.

Tugomer.

Ne hodi tja!

Možjé so tam kosmati, starci sivi,
Ki izpod čela strmo gledajo,
Srdíti govore besede jezne;
Ti bi se jokal.

Rastko.

Ne, pri tebi, oče!

Tugomer.

A kaj bi v zboru delal?

Rastko.

Rôko vzdignil,

Kadâr bi ti jo vzdignil in Bojàn,
Da vojno z Nemci grdimi začnîmo.

Tugomer.

Odkod nedolžno dete zlatoglavo
Užé je zvédelo, kar govori?

Zorislava.

Od bábice, ki z njim se razgovarja
O vojnah, zborih in zakonih naših. —

Povej mi, kam si zdaj užé naménjen?
Prezgodaj je. — Tugomer, ti družje moje!
Bojím o tebi se, če prag prestopiš,
Bojím se, ako te ne vidim sáma;
Trepečem, izgubíti večno te!
Oh, skôraj prídite mi, blagi časi,
Da bi domá ostajal ti, ne hodil
Po takih smelih potih, kakor zdaj!
A páziti se hočeš, Tugomer,
Izreci to besedo!

Tugomer.

Mirna bodi,
Ter nepotrebnih si strahóv ne delaj!
Ne vidiš li, da ima Tugomer
Posebno svojo srečo od Perúna?
Nadvladal sem dozdej nezgodam vsem,
Zatorej upam i bodóčnosti. —
Ti z materjo se vrni, Rastko moj,
In priden bodi! Ko vrhá dorasteš
V junaka vrlega, s sobój te vzamem
Na rát in zbor.

Zorislava.

Poslušaj, Tugomer!
Ne delajte ničesar, kar bi vas
V pogubo vrglo zopet in v opásnost.
Bojàn, i tebe prosim, da smotrívo
Nam si pazíte dražega života!

Bojan.

Kar mogli bodemo.

Tugomer.

Tegà dovòlj !

Odidi, Zorislava ! Govoríti

Z Bojanom slôvo zdaj želím na samem.

(Zorislava odide s sinom v dom.)

Peti prizor.

Tugomer. Bojan.

Tugomer.

Jaz idem k Mestislavu staremu,

A ti poišči Batoga takój.

Poprej se treba je dogovoríti,

Da zložni krêpko stópimo pred národ,

Ker obča rát samó nam, v ednem polku

Poštêno zbrana vsa na Nemce vrage,

Dobíti more še pobedo slavno.

Ti znaš, da z Batogom in Mestislavom

Povsód si nismo ravnohotni bili ;

A to je treba, da se zdaj popravi.

Doklêr prokleti tujci nam preté

S pogubo in zatôrom ; bila bi grehôta,

Ruváti mej sobój se o prvenstvu

In sebi samemu ne odoléti.

Prevériti jaz upam Mestislava,

Ti Batoga izkusi prekloníti.

Bojan.

Povém mu vse, kar govoriš mi zdaj;
To móžu je veglásnemu razumno.

Tugomer.

Govôri, kar ti srce dá na jezik,
In s tem ne moreš govoríti krívo!
Težave bode stalo v zboru nas,
Razplameníti duše v ogenj žívi,
V krepósti bôjne prebudíti národ
Preplášení, brezupni, vrtoglávi
Od grôze in strahú krvníkov Nemcev.

Bojan.

Govôri jim besedo gromonôсно!

Tugomer.

Jezíkov če mi sto dadó bogóvi,
Presílen glas, razlegajóč se širno
Po očevíni od polján v lesóve,
Z goré v dolíno do zadrúge zadnje:
Slovenom v krí ne mogel bi vcuríti
Kipečega sovraštva, ki mi vrè
Na Nemca, divjo zver v človeškem líci!
Požára maščéválnega samó
Nekoliko, Perún! iz mojih žíl
Pritóči drugim tudi v lene žíle,
Edini polovíci mož slovenskih —
In slavná trízna bode bratom našim
S krvjó in ognjem, a ne s pitjem médnim
Za njih ubòj; — nikoli stráve take

Ni gledalo še Dážbog-solnce jarko,
Po nebu prestopáje nad zemljámi.

Bojan.

Raduje se mi duša, Tugomer!
Ko slišim táko glagolánje hrabro
Iz ustnic tvojih, miroljubnih vedno.
O, da si tí poprej takó govoril,
Ne poslušáje zmaja nemškega,
Ki se je bil slovenski preoblekel —
Okájani, prokleti Gripo vražji!
Svaríl sem te zamán, o često, često!

Tugomer.

Od tebe je ta govor óster nož
Prijetelju v srcé. Ti, brate mili!
Ki vselej znal si misel mojo vsako,
Da kônči ti ne oponášaj brídsko,
Kar me morí podnevi in ponôči;
Ne búdi mi brezplôdnega kesanja,
Ki mi razjéda, kakor črv, otróbo,
A vender dejstva dovršenega
Z vrhú zemljé izbrisati ne more.
O, zdí se mi, kakòr bi videl časih
Na lici braniborskih déčkov mladih,
V obrazu strhlem starcev tresonógih,
Da svèt je moj, da jaz sem kriv edini,
Ka je poklanih dvájseti in osem;
Tedáj gnev prime samega me náse,
Da vsako misel bi proklél, gojéno

O míru in zlokôbnem shodu nemškem.
Zakáj v otròv beseda vsaka blaga
Užé ni prestvoríla se mi v grlu,
Ko sem govoril slepec jo o Nemcih
In vas slepíl! — Bojàn, to me bolí!
Edina krí potokoma in spas
Očíne drage od sovražnikov
Izpere madež ta mi iz spomína.

Bojan (prime ga za roko).

Ne sodi krivo, dragi Tugomer!
Jaz nisem oponášal greha tebi
In tega nikdo ti nikdár ne drzne.
O, jaz te znam in zná te národ ves.
Popraviti je vse, ter od krví
Ubitih bratov očevini vzraste
I nam svobóda tvrdnejša od prve,
Nesreča preloží se v blagoslov.

Tugomer.

O, da bi ti prorokovál resnico!
Pokojna vest me v skrivnem srci téši,
Svedóčiti dolžán je ves mi národ,
Da bilo mi do njega je blagínje,
A ne do svoje. Ako sam o sebi
Kedáj sem koli mislil, bil mi tudi
Tedáj le národ prva skrb je vedno.
Pomóte take, ter njih kazni bridke
Učé modrósti nas v bodoča leta.
A ídi zdaj, Bojàn, dovrši dobro!

(Bojan odide.)

Šesti prizor.

Tugomer (sam).

I on užé me kara, da sem stvóril
Jaz sam! Kar drugim vidim na obrazih,
Kar neprijateljska zavist mi sika
Ponígla vo na úho, to zdaj slišim
Iz mislij drazega prijatelja!
I on dolží me: ti si kriv edini,
Da nôsi črno rízo tóliko
Nevést in ljubíc, žén, roditeljev
Ter séster solznih, žalostívih bratov.
Če mogla je v njegovo dušo mehko
Sumnjiva misel vjésti se o meni,
To kaj poreče mnogoglava čreda,
Ki grohotá vesela se, ko vlije
Skrivàj klevétnega otrôva v čašo
Možévi, ki ji hotel je medú —
Nesramna jata, ki gotova vselej
Metáti z blátom ga in kámenjem,
Kdor svoje vse je zánjo dati žélel,
Živòt in trud in zdravje in veselje?
A véruje mladina brzosodna
In tópa starost sumnji vedno rada.
No stojte, vi klevétniki nečisti!
Jaz gibljem še ter kite krépke nosim
In duh močán, kakor poprej nikoli!
Kar trideset junakov jedva more,

To morem sam in rávno voljo imam.
Če kriv sem res, izdajstvu tujemu
Otvísel v mréži, neusmiljen náuk
To meni bodi in narôdu vsemu,
A tebi kazen sramotljíva, Frank!
Sloveni prvič vidimo nad toboj
Sovrážnikom, da vsako pospešilo
Svobôdno je, ko borba smrtna teče
O národnem korénu, o gospodstvu.
Učil si ti me sam zakonu temu,
Ki duša moja se grozí o njem,
Iz pekla si prinesel ga na zémľjo;
Sedáj gorjé i tebi, gad plazívi!
Zaklál li nam si drobno četo naših,
Slovenov diha mnogo še na svetu,
Mej njimi diha Tugomer vam strášni!

(Odide.)

Sedmi prizor.

Spitignev. Braniborci.

Prvi Braniborec.

Baš ta je dom njegov.

Spitignev.

Ti pojdi pónj,

In reci mu, da smo prišli poslani
Možjé premnôžno zbranega naróda,
Ki Tugomera zove na odgovor.

(Prvi Braniborec v dvor odide.)

Drugi Braniborec.

Kaj ménite, li pride ali ne?
Ukazováti je on vaje bil,
Ne pokoríti se.

Tretji Braniborec.

Da vidimo!

Spitignev.

Pazíte, koli se junák prepláši,
Kadàr mu vržemo besedo v lice,
Priimek Tugomerov v véke vékom,
Doklèr na nebu sije solnce sveto,
Doklèr o nas se bode spominjálo
Mej živimi naródi vrhu zêmlje,
Priimek: izdajník!

Vsi.

Izdajník!

Prvi Braniborec (pride iz dvora).

Domá ga ni!

Drugi Braniborec.

Če se je kam zakrìl?

Tretji Braniborec.

Kakó o nas je zvedel?

Spitignev.

Daleč ni,

Počakajmo ga tukaj malo časa;
Osòrni sodbi vtèči mu ne dajmo!

Tretji Braniborec.

On pride sam; čemú li čakati?
Ne bodete brez truda o izdajstvu
Oblíčiti ga z óči v óči mogli!

Spitignev.

Čemú li treba nam obličevánja,
Kar vidi vsak, kedór brez vída ni?
Ti, kakor zdí se, v zboru nisi bil,
Kateri se užé začél je davi,
Drugače ne bi nam govoril tega,
O čemer ves je národ ednodušen.

Drugi Braniborec.

Ni mene bilo ni spočetka tam;
Povédite, kakó so govoríli?

Spitignev.

Poslušaj! Kaže vse, da Tugomer
Premišljeno župane je izvabil
Na zémľjo nemško preko meje naše,
Ter jih pogubil tamkaj. Sam bi rad
Nam vladal in zató lestívo s Franki
Na tihoma se bil je dogovóril.
Da spómnite se, kdo li vedno z Gripom,
Ki siloma otél od nas je tále,
Prijaznil se in tajno šepetál?
Prijatelja sta bila sí največja,
Skriváj stiskála vedno glávo h glávi,
Lokavi Gripo in náš Tugomer.

Drugi Braniborec.

Da, res je to. Jaz sem ja videl sam.

Spitignev.

In znate li, kdo najbolj nagovarjal,
Da šlo je v Nemce trideset Slovenov?

Kdo? Tugomer, edini Tugomer!

Prevzetne hvalil Nemce, kar je mogel,
Slavil jih vedno, da so miroljubni,
Samó če mi jim damo róko véno.

A kdo jih najbolj je poznal? — On sám,
Ka bil mej njimi je zaplénjen dolgo.

In ako li je umno kdo prekel

Bojanu ali njemu kakšno reč,

Psovála sta, zapódila ga srámno.

Tretji Braniborec.

To ni samó ob sebi!

Drugi Braniborec.

Izdajník je!

Spitignev.

Samó ob sebi! A kakó li to,

Da baš je Tugomer usél edini?

(Boján le Tugomerja senca je,

Obtôrej ga ni v misel zdaj ne jemljem)

Kakó Lastún ne, ni Volkan, ni drugi?

Zató, ker s Franki vragi je soglasno

Premišljjal in iskál, prodati národ.

Podmičen je — porazi ga Perún!

Vsi.

Porázi ga Perún!

Spitignev.

Izkušal bode,

Kakó bi se lestívo izgovóril —
Vi znate gladki njega, ostri jezik,
Ki nam je tólike nesreče kriv —
A mi mu hočemo odgovoriti,
Kar izdajníkom kletim je pristojno.
Pred národ zbran dolžán je iti z nami,
Po stari pravdi sójeno mu biti.
Odléti glava mu in kri iztêci
Po zemlji črni, ki je ne popije,
Ter nesežgán, nepokopán, brez trizne
Na sódnjem brdu v smrádu svojem lêži,
Vranóve gladne pási izpod néba!
Smrt nánj!

Vsi.

Smrt nánj!

Osmi prizor.

Prejšnji. Zorislava. Kesneje Tugomer in potem Bojan.

Zorislava (pride iz hiše).

Kdo vpije tu besedo strahovíto,
Kaj hočete pred domom Tugomerjim?

Spitignev.

Hoj, tvojega možá.

Zorislava.

Domá ga ni.

Spitignev.

Zató ga čakamo.

Zorislava.

A kaj bi radi?

Drugi Braniborec.

Da pojde na sodišče národno
Po starem zákonu pradedov naših,
Ker Nemcem je izdál slovensko vlast!

Zorislava.

Da Tugomer? Klevétnik, lažeš! lažeš!

Drugi Braniborec.

Ne, žena, kar ves národ govori,
Resnica je. Tvoj mož je izdajník,
Od Nemcev mito jemlje.

Tugomer (vrnivši se, naglo pristopi).

Kdo?

Spitignev.

Ti sam!

Tugomer.

Pes!

Zorislava (oklene se ga).

Umoríli bi te radi!

Zavpíj, če ne, zavpíjem jaz. Možjé!
Ni izdajník moj Tugomer, možjé!
Mirújte!

Drugi Braniborec.

Kaj mej nami hoče žena?
Odpravil nas je národ zbrani. Idi!
Naródu zagovarjaj se!

Bojan (tudi naglo pristopi).

Kaj délate?

Zorislava.

Bojan, pomôzi! Umoré ga mi!

Bojan.

Kogá?

Spitignev.

Mi izdajníka Tugomera.
Na sod ga prédse kliče národ zbrani.

Bojan (iztegne meč).

Skovír predrzni! ti li . . .

Tugomer (prime ga).

Mòlk, Bojan!

Če moj prijatelj si, pokôjen bodi!

Bojan.

Svobôdi me, da jezik prenesramni
Izrujem mu iz otrováníh ust,
Da starem, kakor zmíjo, góvnoslovca,
Ki skrúni Tugomerovo pošténje!

Tugomer.

Pokôjen bodi, moj prijatelj dragi!
Ne vidiš li, da sva brez vse družíne?
Na sodbo idem, nehčem, da bi rekli

Ljudjé mi, kadar koli ti: ni smèl
Postáviti se nam z obrazom vedrim,
Strašljív se je odgovoru odtegnil.

Bojan.

Doklèr še ímaš meč, ne padaj v róke,
Ljudém, ki Spitigneu je njih glavár!

Spitigneu.

Jaz nisem sam. Vsi družno smo prišli.
Kaj mene laješ?

Prvi Braniborec.

Mi poslani smo.

Drugi Braniborec.

Ter z nami pojde sam rad ali síljen!

Bojan.

On síljen?

Tugomer.

Stoj, Bojan, ne žugni mi!
Prebil úže sem mnogo za ta národ,
In pretrpéti imam tudi to,
Da poplatí mi delo trudovíto
S klevétjem grenkim. — Bodi mi prijatelj,
Mirúj, ne brani mi, odídem zdaj,
Ti žêno mojo skrbno v dom izprêmi,
Ter pridi za menój, ker bodem te
Potréboval.

(Odhaja, ljudstvo za njim.)

Bojan.

Jaz takòj za toboj pridem.

Zorislava (pade na tla).

Na pomaganje! Jaz umíram! O,
Moj Tugomer, ne hodi proč od mene!

Peto dejanje.

Pri gozdu pred Braniborom. Po bitvi. Mračí se; kesneje mesečina.

Prvi prizor.

Slovenski vojníci, prvi in drugi **Braniborec** gredó preko odra; nekateri hodeče ranjence podpirajo.

Prvi Braniborec.

Zakaj li zbíramo se za ozídjem?
Podoba, kakor bi plahí bežáli.
A vender nismo izgubili bitve.

Drugi Braniborec.

Pri nas sta vojevodovála Batog
In Mestislav, zató smo krêpko stali;
A v levem krilu, kder je Domostroj
Bil povelítelj, péšali so naši,
Lastúna in Hotébora želeči.

Prvi Braniborec.

Za to li zdaj bežimo v Branibor?

Drugi Braniborec.

Stopíva brže, drugi so užé
Pred nama vsi do malega.

Prvi Braniborec.

Hitíva!

Ko v mráku bi se Nemci zmislili
Udáríti za nami in goníti:
Neumna smrt je kópje ostro v plêci.

Drugi Braniborec.

Krváv je bil ta dan.

Prvi Braniborec.

A kaj še bode?

Drugi Braniborec.

Ne bój se mi. Takó mi Rujevíta!
Pognáti hčemo Nemce veličáve,
Da skokonógi potekó domóv.

(Odideta na desno.)

Drugi prizor.

Mestislav od leve, Batog od desne strani.

Mestislav.

Vse dobro li?

Batog.

Vse. V rédu se pomiče
V ozidje vojska naša; tam jedíla
Za mnogo časa imamo obilo.
Lehkò počakamo, da naši slí
Na rát Bodriške brate razvнемó,
Ter družno zapodímo Nemce naglo.

Mestislav.

Pokazal je ta dan, kaj vrhu vsega
Nesrečja moremo. — O, truden sem!
Počivati je treba spet; počakaj
Trenutje me; matôra kóst ni rátna.

Batog.

Počij!

Mestislav.

Nocój mrtvih ne moremo
Pokôpati ni ranjenih pobrati
Vseh; jutri hočemo.

Batog.

Ne skrbi sam

O vsem; čemú smo drugi še na svetu.

Mestislav.

Ti si, da, Batog, ali kde so óni,
Ki so skrbeti védeli, Volkan,
Lastún, Hotébor, kde?

→#←

Tretji prizor.

Bojan (naglo od desne strani). Prejšnja.

Bojan.

Kde je Tugomer?

Batog.

Utegne biti vže domá.

Bojan.

Ni ga!

Mestislav.

Poročal nikdo ni, da mrtev je,
Mej ranjenci nikder ga niso našli.
Kakó li to, da sta ločila se?
Ti v bóji bil si na njegovi stráni.

Bojan.

Do pôlu dné sem bil ter videl čuda,
Katerih do sedaj o Tugomeru
Junáškem še nikdár. Kot prost vojník,
Četudi vaje, glava biti vojski,
Razsédnivši, odgnavši konja daleč,
Mej prvoborce stópil z mečem v rôci,
Kožéni ščit držé z levíco prédse,
Kosíl je Nemce, kakor travo pôljsko,
S krvjó obrôčen po jeklénih prséh,
Po ščítu, šlému, po obličji groznem;
A kdor je v boji Nemcev trčil vánj,
Zagrmel ga na tla je v krv obilo,
Ki v rekah tekla je okolo njega,
Gomíle mrtvih je plavila dalje —
Nad njimi on, kot smrtni Rujevít,
In Très pred njim je lomil ude vragom!
A kadar v boji strahonôsnem spazi
V sovražni četí Gripa izdajníka,
Tedaj ga zviije srd in maščevanje,
Ter kakor lev, ki ležal je v brlogu,
A še denès ni gôníl ni boril se,
Takó i on, pozábivši ves trud,

S krepóstjo udov čilih prerojeno,
Vzdivjá naprej, zavpije: „Evo Gripa!“
In trčili za njim smo vsa družína,
A v stiski jaz tedàj sem ga izgubil,
Ves dan ga potlej nisem najti mogel.
Po boji sem iskàl ga tu in tam,
Dobíl ga nisem; zdaj se vrnem zopet,
Če kde globoko iz mrtvih ga izkopljem.

(Odide.)

Cetrți prizor.

Mestislav. Batog.

Mestislav.

Perún ne dàj, da bi resnica bilo,
Česàr se jaz bojím z Bojanom vred.

Batog.

O Tugomeru?

Mestislav.

Dà. To zopet nova
Nesreča bode: Tugomerja smrt
Po izgubljenem boji tega dneva.

Batog.

Sedàj vojnika vsacega je treba.

Mestislav.

Najprvo Tugomera, ka denès
Vam vsem, ki ste ga drzni obsojali,
Okrívljali zle volje in izdajstva,

Kar bila je nesreča naša sama
In zмота, ako tudi pogublјiva,
Pokazal je pred svétom, kaj on more,
Ko z mečem stati je na strašnem mestu.
Kričavi národ je razúmel v boji,
Da Tugomer je njega desna roka.

Batog.

Slovenom vsem užé je slavno znano,
Da Tugomer se dánes je boril,
Kot divji túr, najhrabrejši mej nami.

Mestislav.

A pómniš, da je mene stalo truda
Velicega in mnogih besedij,
Ko sem ga bránil v zboru národnem
Razbúrjenim tolpám, ki vánj režále,
Vpijóč izdajstvo mu v goreče lice.
Denès pokazal Tugomer je blagi,
Da razžalitev pozabíti uméje,
Kadàr očína potrebuje sínov.
Na misli bila mu opásnost obča,
A ne osoba svoja in imé,
Boril se je i on, ter kakor véste,
Njegóv denès je venec prve slave;
Jaz sôvraž sem mu bil, a zdaj ga hvalim.

Batog.

A Tugomer z nesrečnim svojim svétom
Slovenom dal je tuge méro polno,

Ker on je kriv, da v Nemcih so poklane
Najboljše naše gláve. To ve národ,
Zató ga je obsojeval.

Mestislav.

Ni vsêlej

Večine hrupne brzoustna sodba
Edina prava. Boljšim, úmnejšim
Možém dolžnost ljudém je svetováti.
Na priliko, zdaj ti veljavo imaš,
Ne méniš li, da bili odoléli
Denès bi Nemcem, da je Tugomer
Na levi stráni povelítelj vojski,
Kakòr mu prístoji?

Batog.

Vse to je môžno,
A národ bil je ljuto nánj razkáčen.

Mestislav.

Sedàj stojé jim dejstva pred očíma,
Ter mogli razuméti so na novo,
Da Tugomérov je Slovenom treba.
Te misli ne mozímo pozabiti;
Poprávimo, kar v víhri smo grešili,
On zopet bodi vójevoda nam.
Komú koristiti mogó osebe,
Katere brez moči so mej naródom?
Borímo zdaj se o slovenstvo z Nemci,
Svobôda na pogíbelji je naša,
Loví nas smrt s krvavim mečem v roci,

Vlastém se dédnim konec prorokuje:
In v taki bédi ne bi pozabili
Stvorjêne krivde in sovráštva li?

Batog.

Kakó bi jaz pomogel, sam ne vem.

Mestislav.

Užé sem rekel ti, da se potrúdi,
Prijatelje pregovoriti svoje,
Da izročímo Tugomeru zopet
Vrhóvno vójevodstvo. To stvoríva,
Če zložna bodeva si, ti in jaz.

Batog.

Nikoli mu prijatelj nisem bil,
A rad se tvoji pokorím besedi,
Če méniš, da nam pridováti more —
Samó, če je še živ? — Odidiva
Domóv sedáj, skrbé užé o tebi,
Ter noč je. Blizu je sovrážnik Nemeč.

Mestislav.

Bojàn ne vrne se.

Batog.

Našèl ga ni.

(Odideta na desno.)

Peti prizor.

Vrza (zblazněla, od levice: sivi lasjé ji visé po licih, s palico pretf mesecu, na pol pojóč).

Ha, há! Perúnišče perúnasto!
V obèt ni pôljske miši ne dobodeš.
Hu, hú, hu, hú! Jaz imam sôvo v glavi,
Z očíma pomežkúje, hú, hu, hú!
In tebi smeje se na glas, Perún!
Triglávu trebušátemu se tudi,
Ka slép ob treh glavàh je, kakor krt,
Ne vidi, kdo mu dima v nos pošilja.
Perún! Triglàv! Kdo ima v číslu vaju?
Me babe rógamo se vam bogóvom.
Vidvá bogóva? Kakšna? Kdo je rekel?
Slovene bijeta, a Nemcev ne!
Zakáj ne ženeta jih iz očíne;
Prc! Kdaj se Nемеc sraka bal je vaju?
Dejála sem, močeráda zakoljímó
Ter vama dajmo vsacemu po dva kraka,
A nikdo ni poslušal Vrze stare.
Na vrhu drevja graketájó kavke
In trébe si peruti s kljunom črnim,
A vsa slovenska zemlja kvišku gleda,
Ko ji o volku sivem prorokújó:
„Po mráku se priplazi volk, sív volk,
Trigláva hápne z belimi čeljustmi,
Perúna s hrama na zemljó potegne

Ter sebe in volčice pogostí.“ —
Kakó zdaj vama hrbet, rébro poka!
Kam dela sta, krvníka, sine moje:
Vedrína, Vologlava, Tugomera?
Div, ti povèj! — Zakaj i ti molčíš,
A kličeš, kadar te nikdó ne prosi?
Proklet na véke bodi, Div, Div, Div!
(Odide na desno.)

Šesti prizor.

Dva vojníka od leve strani, potem Zorislava.

Prvi vojník.

Hodíva brže!

Drugi vojník.

Ognji so vže blizu.

Prvi vojník.

Udariti hoté po nôči nánas.

Drugi vojník.

Ne bój se mi! Ozidje krije grad.

Zorislava (od desne priteče; hitro).

Ne znata li, kde Tugomer je moj?

Možá, pokážita mi k njemu pot!

O, ni ubit! O, ne! A kam je izginil?

Prvi vojník.

Hoj, Zorislava!

Drugi vojniki.

Hodi tod po nôči?

Opásna glavam ženskim hója nôčna.

Prvi vojniki.

Sovražniki so blizu, žena, béži!

Zorislava.

Povédita, možá, o Tugomeru,
Recita edno slôvo, prosim vaju.

Prvi vojniki.

Ponôči ga ne najdeš, z nama hiti
Domóv, kder imaš dete. Pázi se!

Drugi vojniki.

Če nehčeš — siliti ne moreva.
(Odideta.)

Zorislava.

O Tugomer, zakaj te ni?

(Hoče odíti na desno, postojí ter posluša.)

Glasóvi!

Možjé prihajajo! Sovražniki
Li blizu so? — Ždaj umoré še mene!
O dete sládko! — Kde si, Tugomer!
Prikrijem se, da odidó.

(Skrije se v grmovji.)

Sedmi prizor.

Tugomer smrtno ranjen, naslanja se o **Bojana** s počasnim korakom.

Tugomer.

Ne morem! Tu polóži me, Bojan!

Bojan.

Odnesem te.

Tugomer.

Ostavi! Sesti hočem.

Oj, malo, malo še močí mi dajte,
Bogovi, toliko, da videl bodem
Poslednjič dete še in žéno drágo,
Samó še tóliko!

Bojan.

Spet krvaviš.

Ponesem te.

Tugomer.

Užé ne morem vstati!

Potрпи malo, skôraj mi odlégne,
A potlej pojdeva domóv, Boján,
In jutri, kadar vzide solnce jarko,
Posíje v mrtvo lice mi.

Bojan.

Izkusi,

Oprímem te; ne brani!

Tugomer.

Ko zvedé,

Da Tugomer se je prestavil v ranah,
Vsi óni, ki ime so in poštenje
Oskrunjeváli mu, ti reci jim,
Da izdajíca Tugomer ni bil,
Da izdajníka sem denès posékal
Na jasnem jaz v junaškem bôji.

Bojan.

Gripa!

Tugomer.

O ne spomínjaj klétega imena,
Tožníka moje lahkovérnosti,
Izvôra vsi nesreči zêmlje naše
In smrti moji. — Tega sem iztrébil!
Huj, kakšna moč mi je po žilah vrela,
Ko trl sem glávo zmíji, odgojêni
Na svojih prsih gorkih.

(Zaprè mu sapo.)

Bojan.

Ne govôri!

Krví ne páli!

Tugomer.

Skôraj bolje bode.

Bojan.

Zakáj te ne bi nesel? — Daleč sva.

Tugomer.

Temà je pred menój in glava trudna.
Bojàn jaz v Branibor ne pridem živ.
Poslušaj me! Predrago žèno mojo . . .

Osmi prizor.

Prejšnja. Zorislava.

Zorislava

(ki se je užé poprej bližala iz grmovja, priskoči ter pred Tugomerom pade na koleni).

Ta glas? Moj Tugomer? — Moj Tugomer!
Ti govoriš in živ sediš pred mánojo!
Spet nášla sem te, mož priljúbljeni,
Ter nášla sem s tobój vso srečo svojo!

Tugomer (oklene ji roko okolo vratú).

Oj, Zorislava? Ti li? — Pri bojišči?
Kakó je to? Kaj delaš tukaj sama?
Bojan, užé li mrak na zémljo pada?
Povèj mi ti, Bojàn, tvoj glas umejem.
Če res je, ali sanje v boji smrtnem,
Da svojo Zorislavo drago slišim?

Zorislava.

O, res je, res! Pri tebi sem ter z mánojo
Domóv se vrneš. — Máhoma, Bojàn,
Odídimo! — Krváv li, ranjen je!
Od tod! Domóv!

Tugomer.

Umíram.

Zorislava.

O ne, ne!

Takó mi ne govôri, Tugomer!
Ti ne poslušaj ga, Morána mila!
Užé umréti? Zdaj ne še! Ne zdaj!
Komú ostaviš dete, kômu žêno,
Samá na svétu, vsem neljúbljena?
Kam pojmeta, kadàr ne bode tebe?

Tugomer.

Kadàr uléže zopet víhra burna,
Ki zdaj bučí po naši očevíni;
Kadàr zavrnete črez méjo Nemca
Ter krotki mir in rádot nad Sloveni
Razpnêta zopet krili blagodejni,
In od bogóv se nádejem jaz tému:
Tedàj, Bojàn, ti Zorislavin bratec,
Zaščítnik njene bodi nemočí!
Z Grozdano blágo čaka tebe sreča,
Ter v sreči tihi vájine ljubezni
I Zorislava bode spominjála
Molcé in milo se nekdanjih dnij,
Ki nama zorno so mladost sladíli.

Zorislava.

O, Tugomer, ne trgaj srca v meni!

Tugomer.

A Zorislava, dete moje Rastko —
O, zadnjič bi ga zdaj še rad poljubil! —
Edínca naju Tugomeroviča
Gojite dobro ter pazíte skrbno!
Doraste li vrhá, tedàj o meni,
O smrti moji s sinom govoríte;
Pripovedújte mu junaštva stara
Pradédov močnih in pobeđe mnoge,
Ki nam so prej darili jih bogóví,
Da vname se ljubezen v srci mladem
K jezíku svojemu in zemlji svéti,
K naródu slavnemu očíne dédne;
Da bode Rastko Tugomerovič
V mladéničih, kar bistri ôrel v ptičih,
In bojnokopljaník — Slovenom čast;
Da ga ne spláši otčeva nezgoda,
Ni mrzka nezahválnost čete slepe,
Ki tudi meni je ime pošténo
Črníla zadnje dni. A moja smrt
Vam kaže, da krivično govoríli
Klevétniki so lehkóvércem glupim.
Jaz rad umrèem, a zvédeti bi želel,
Če zmote moje svét so izučíle,
Kakó naprèj se je pazíti treba,
Kakó sovražniku se ustavljàti,
Ki je naméрил na pogubo našo.
Moj sin, recì mu čésto, Zorislava,

Da bi slovenske mehkosrdnosti
In pregovórljivih besed laskavih
Nikdár, nikdár poslušati ne hôtel,
Nikdár obétom verováti tujim!
Tvrđ bodi, neizprôsen, mož jeklén,
Kadar braníti je čestí in pravde
Narôdu in jezíku svojemu!
Ne váraj sam se, váрати ne dáj se
Sovražnikom

(Naglo prestane.)

Bojan.

Udárila ti spet je krí.

Zorislava.

Gorjé!

Bojan.

Da rano ti prevežem.

Tugomer.

Vse zamán!

Užé Morána spat me deva. Čútim.
Poljubi zadnjikrat me, Zorislava!
Oh, tvoje mehko lice je krvavo,
Od mene si se ti okrvavíla,
Obríši lice, žena moja draga!
Perúna mi, ti nisi zaslužíla,
Da onečísti se obličje tvoje,
Ki vedno mi je v srečo in veselje
Na zemlji bilo; nisi zaslužíla,

Da skrúnim jaz teló ti plemeníto,
Ustvářjeno v razkòš, v naslajevánje
A ne v bolést, ki te je izpremljála,
Kar véz je s Tugomerom te družíla,
Zahvalo dolžno o ljubezni tvoji
Vseh prejšnjih dnij ter hipov zadnjih tu
Beseda zadnja moja govori.

Zorislava.

O, Tugomer, ne zadnja! Zadnja ne!

Tugomer.

Prijatelj mi edíni, ôtri sólzo,
Ki léze ti po lici ogorélem;
Ne prístoji junaku sólza ženska.
Podàj v razhòd mi, brate, róko véрно;
Pověj Slovenom naročilo moje,
Da krêpko se boré do zadnje kaplje
Ter da nikhár ne udadé se Nemcem,
Če udadé se, to dadé se smrti!
Podprì me, Zorislava! Dete moje . . .

(Umrje.)

Bojan.

Mrtèv je!

Zorislava.

O, moj Tugomer mrtèv!

(Kratek odmor.)

Bojan.

Čuj! Kdo li sem prihaja v mraku nôčnem?
Od tod hitiva! Blizu so užé
Sovrážniki.

(Vzdigne jo ter izkuša odvêsti.)

Zorislava.

Od njega jaz ne morem!

Bojan.

Pónj pošljemo.

Zorislava.

Ne pojdem!

Bojan.

Pómni dete!

(Odvêde jo pol onesvétlo.)

Deveti prizor.

Vrza, kesneje Geron, Radulf in nemški vojníci.

Vrza.

Ti! Spitignev! Da o n je vas izdál?
Moj Tugomer? — Ti! — Kaj ti véš? —
Povèj! —

(Kratek odmor.)

Preskôčila mi pot je mačka črna,
Ko bôsa tekla sem po resnem trnji.
Hem, hèm, menila je, da kam zaidem;
Vse mačke čarodèjke so, to vemo.

Molčé sem lezla po stezínah: pst!
In sáptico sem skrbno potezála v sé,
Da ne vzbudíla bi vojníkov spečih
In dremajočih osedláníh kónj: pst!
Ki so po gozdu kúpoma ležáli. —
Vi spíte li a Nemeč gláve seka? —
Ko človek o dežévji v kot se stisne,
Odklépajo se usta mu po sili,
In kadar se dotakne ga Morána,
Roké, nogé iztégne, da kosti
Zaskrípajo — ter na stežáj zazeva.
Takó so v mé odprto vsi zijáli,
Iz ust jim pláhe duše prhutále,
In prostvorjêne v hripáve gávrane
Mrtvaški krototále: kròk, krok, kròk!
Motíko dajte! Sáma jih pokopljem.
Huj, mraz me stresa. Kadar zarja poka,
Zazébe po vseh udih v srce živo.
Nobeden ni s trepálnico mi žugnil,
Očí so obsteklélo jim prežále
Tja v luno, v gostosévce. — Hà, ha, hà!
Čemú v nebesa? Kdo je tamkaj gôri?
Moj Tugomer pomóril je bogóve:
Trigláva, Rujevíta in Perúna,
Zató na zémľjo dež krváv je líl,
In zdaj po tléh stojí v globokih lužah.
To bila tebi krma bi, Perún!
Da bi vesél z jezikom se oblíznil.

Ne bàš! — Odpira žrelo zemlja žejna,
Rudeča krvca v grlo njé grgrá,
Grgrá, grgrá: gr, gr!

(Ugleda Tugomera.)

Kdo li je ta?

Širokoplèč in dolgovézen mož.

Sanjala sem — a sánje so laží —

Da tudi jaz imela sine take.

Ne vém, li ednega? Ne! Dva? Tri? — Tri?

A tega je užé desétnajst lét,

Desétnajst let in pol, če ne i več —

In vnuka Tugomera, (Zakričí.) Tugomer!

(K njemu poklekne ter si njega glavo dene v naróčaj.)

Ne véš li ti, ko bil še dete drôbno

Ter krivoustno si zajokal v nôči,

Kakó sem te v naróčaji stiskála

In tékala: „Ti moje solnce zláto,

Oj, spánčaj, spánčaj bábici na krilu!“

A zdaj si pretežák, težák in mrzel,

Krváv po lici, po očéh in ustih.

Ljudjé so rekli tam, da si ubít.

Geron (z družino).

Opasen je po temnem gózdu pot;

Ne gremo dalje. Če prelagatáj

Izpazil tu je Mestislávlje vôle,

Odšli drugàm so; vže se zarja béli,

Iz bližnjih kóč odmeva kuropénje.
Vrnímo se! — A kdo li tamkaj giblje?

(Vsi pristópe bliže.)

Takó mi Kristusa razpétega!
Še včeraj je, vojníkov svojih prvi,
Po konci nosil Tugomer to glávo,
Rudečelíko in pogledov mrkih.
Završil je koráke svoje gromne,
Staríci tej v naróčaji sloněč,
Leží brezdúh, po zemlji dolgo-stégnen,
Junaški knez slovenskega naróda,
Ki v boji bridko bode ga pogrěšal.

Vrza.

Da stégnil bi se tudi ti brezdúh!

Radulf.

Samó da bil pogán je in Slovén.

Vrza.

Kakó si rekel? — Kaj? Pogán? Slovén?
A kdo si ti? — Ne veš li, da si bés?
In kar smrdí še bolj, da Nemeč si?
Pes brani se pri nas imena téga,
Zalaje in okólje ga razkáčen,
Kdorkoli bi za Nemca ga poklical.

Radulf.

Če nehčeš, baba, da ti vrat zavijem,
Umolčni! — Geron pred tobój stoji!

Vrza.

Kaj Geron? Kdo je Geron? — Volkodlák!
Ni li gostil se z mėsom tálav naših?

Geron.

Mirúj! Ta hoče biti njega mati.
Iz njenih ust bučí gorjé brezupno.
Dejál si dobro, da je bil Slovén;
Zató verjél je, kar je kdo obétal,
A kadar bil zapreden v mreži gósti,
Ki splétal si jo sam prelehkovéren,
Besnèl je, kakor zóber žaroóki,
Doklèr upehan ni poklécnil pénast;
A Gripa vender je na róg nasadil.
Ta mož je mej Sloveni bil edini,
Katerega se bati smèl je Nemeč,
Ki rad spoštuje i sovražno hrábrost.

Radulf.

A hvali tudi rad Bogá v višavah,
Da v prah semlèl uporo je največjo,
Ki v bran srdíto stala sveti veri.

Geron.

Ter nemški nôgi na iztoku solnčnem.
Užé mi dôba se razkríva v dúhu,
Jaz ne učakam je, a vnuci naši,
Da kodar zdaj sedí slovensko pleme,
Vzrastó iz golih tál gradovi nemški
V krajini novi zêmlje braniborske,

Zaščítني krémelj rimskemu cesarstvu,
Ki méje pretesné do tod pomakne,
Glasèč, da nosi mej pogáne vero,
Katera bode mu izgóvor moder,
Da z méčem, ognjem, ako ni drugače,
Brez milosrdja, brez vestí otročje,
Pravico položívši v moč in silo,
Razprôstre dolga krila po slovenstvu,
Odpáhne iz vasíj in pólj ga tólstih
V kočúrje ílove, da tam zadahne,
Bogóve dedov starih pozabívši,
Ter sramováti se začnè imena
Slovenskega, ki zdaj mu je na slávo,
In sramováti svojega jezika,
Zakónov prvih, pravde otcev hrabrih,
Prekvášeno do mózga v kôsti z nemstvom,
Katero prêstol tukaj si utvrđi
Bodóči veličíni časov poznih.

Radulf.

Kder trčíta se Nemeč in Slovén,
Iztrébíti je s kórenom slovenstvo,
Da sila nemška kál rodí iz njega.
Slovén in Nemeč, kakor voda z ognjem,
Dotikati ne moreta se mirno.

Vrza.

Vi samogòltni, krvoglédi Nemci!
Volkóvi gòrski vi, nikoli sítí!

Lokájte krv, ki ste jo pretočili,
Zaklavši tálov dvájseti in osem,
Ubívši meni tužni tri sinóve,
Državo porobívši nam slovensko,
Kateri bila knéginja sem jaz.
Če je, da res v nebesih kdo bogúje —
Perúna ni, Trigláva ne tam gôri,
A môžno, da kdo drug, močnejši bog —
Ta vam prokolni vlast, teló in dušo!
Če kdo bogúje i po vzduhu sinjem,
Ta vam prokolni žêne in otroke!
Če kdo bogúje v črnem dnù zemljé,
Prokolni vam oróžje in selišča,
Kakòr vse to proklinjam tudi jaz, jaz!
Ter ako vi prorokováti znate,
Učéna sem i jaz besedam véščim.
Uhó odprite, v grôzi strepetájte:
Ugrábili ste vse, kar smo imeli,
Ne v pravdni ráti, nego iz preváre,
A bode tisoč let vas drgetánje
Na tleh ukradenih, do zdaj slovenskih,
Od mnogih vnukov naših okrog sebe,
Ki rastle bodo, kakor v véсни trava,
Na jugu, séveru in vzhodu ravnem
Ter gledali črez plot v državo nemško,
Doklèr ne zagrmí usoda vaša,
Slovenski dan. — Gorjé tedàj nad vami,
Kadàr na vas naš rod razjarjen plane!

To kakor v nas sedaj neveste, žene
Ter matere in starci plačevito
Kričé, zamán lomèč z rokáma k bógom,
Takó vreščáli bodete vi Nemci
Tedaj, zamán, zamán lomèč z rokáma!
Nebó ostane tudi vam gluhó
Na veke, vékom veke . . .

(Mrtva se zgrúzi.)

Radulf.

Čarodějka!

Mrtvá je pala od tegôte básne.

Geron.

Od žalosti ji v žilah kri zevréla
Ter srce njé zdaj v prsih je zalila.
A ti, Spasitelj naš, na križ razpéti,
Odvрни kletvo njenih ust otrôvnih!

(Zavésa pade.)

Nekatere starejše slovanske ter menj znane besede v tem delu.

- Bés m., — zli ali hudi duh starih Slovenov.
- Birič m., — v staroslovenskem: poslanec; Herold.
- Bojnokopljanik, Schlachtenlanzenschwinger; srb. beseda.
- Dánj f., — Tribut.
- Dážbog m., — slovanski solnčni bog.
- Dív m., — tudi neki zli duh, ki rad nesrečo prorokuje.
- Dostiči vrb., — doseči.
- Jémeč m., — porok.
- Izòk m., — neka kobilica.
- Krárnola f., — staroslovenski hrup, upor, Rebellion,
- Krérnelj m., — staroslovenska trdnjava; Burg.
- Láda f., — boginja ljubezni; slovanska Venera.
- Lést f., — starosl. zvijača; List.
- Matór adj., — star.
- Mito n., — podkup, plača.
- Morána f., — boginja smrti.
- Náv m., — mrtvec; strah.
- Obét m., — žrtva; Opfer.
- Obròčiti vrb., — roth färben: bròč m., — Färberröthe; Purpurröthe.
- Obrúnek m., — zarastek rane; Narbe.
- Oščèp m., — Speer.
- Okániti se vrb., — pustiti.
- Ostáviti vrb., — pustiti.
- Opásen adj., — nevaren.
- Perún m., — bog nebeškega ognja ali bliska.
- Prélagatáj m., — staroslovenski ogleduh; Spion.
- Podjéti vrb., — nam. slabejšega podvzeti.
- Príjati vrb., — ugoden biti.

Prijázen f., — prijateljstvo;
 Freundschaft.
 Pěči se vrb., skrbeti.
 Rát f., — vojna; Krieg.
 Rujevit m., — bog izmej večjih
 bogov; tudi vojni bog sever-
 nih Slovenov.
 Smotriv adj., — pazljiv, previ-
 den; vorsichtig.
 Šlém m., — Helm.
 Sohôta f., — prostor vshrambo
 kake stvarí.
 Stráva f., — gostovanje mrtvecu
 na čast, katera se je čisto
 godila po trízni.
 Stribog m., — bog vetrovom.
 Sváro g m., — bog podnebjú.
 Svetovít m., — najvišji mej
 slovanskimi dobrimi bogovi.

Tál m., — der Geissel.
 Trápiti vrb., — mučiti.
 Trízna f., — borba mrtvecu
 na čast; Kampfspiel. Primeri:
 stráva.
 Triglav m., — bog s tremi gla-
 vami severnih Slovenov.
 Uvét m., — pogodba; Bedin-
 gung.
 Véles tudi Vólos m., — bog
 pastirski in goveje živine.
 Véper m., — divji prasec; Eber.
 Vésna f., — boginja pomládi.
 Věšča f., — mnogo vedoča
 žena; tudi čarodejka ali co-
 pernica.
 Zóber m., — Bisonochs, Buckel-
 ochs.

II.

„Berite Novice“.

Vesela igra v ednem dejanji

(»Slovenska Talija«, 1879.)

Predgovor.

Ta igrica je naglo skupno delce dveh pisateljev, narejeno za posebno priliko národne svečanosti sedemdesetlétnice dr. Jan. Bleiweisove dné 18. listopada l. 1878. Dajemo jo v tisek prvič zaradi povoda, iz katerega je porojena, drugič pa, ker se morda, iz sedanjega socijalno-národnega življenja zajeta, dá igrati zlasti zaradi svoje kratkosti tudi po malih diletantovskih gledališčih po deželi. V poslednjem slučaju izvôli regisseur ali arrangeur predstave izbrisati in premeniti óna mesta iz te igrice, katera so bila namenjena le za tist večer in kraj, kjer se je igrala prvič.

Pisatelja.

Urednikov pripomének.

Pisatelja, o katerih govóri górenji predgovor, sta Jos. Jurčič in Janko Kersnik. Kaj je v tej igri Jurčičevega in kaj Kersnikovega, to se zdaj ne dá določiti.

V Ljubljani, dné 12. malega srpana 1892.

Fr. Levec.

Osebe:

Kratki, nižji uradnik.

Marijana, njegova sestra.

Manica, njegova hči.

Doktor Dragič, koncipijent.

Vrši se l. 1864. v Ljubljani.

Prvo dejanje.

Prvi prizor.

Manica (vstopi s klobukom na glavi in dežnikom v roki ter odloživši oba govori): Hvala Bogú, domá sem; to je grozno vreme; kako bi se bila lahko zmóčila! A ta doktor je res ljubezniv človek! Uže v gledališči je bil včeraj in vselej tako prijazen z menoj! In Bog vé kako to prihaja, da sedíva skoraj vselej vkupe! Denès pa mi je posodil še svoj dežnik. „Dežnik“ je rekel da se pravi po čistem jeziku, „omréla“ ni naša beseda, ampak laška. Oh, kako lepó on govori! Pa je bilo tudi prav, da sem ga vzela ta dežnik? Ko mi ga je tako prijazno ponujal! Sevéda — neuljudno bi bilo rêči, da ne vzamem (se zasmije), tudi prav neumno. Mokra bi bila, ali pa bi še sedaj stala v kaki veži ter čakala, da neha ploha (sedla je mej tem govorom k šivalni mizi). In dežnik! Poslati ga moram nazaj! To ni težko — poslala bodem drévi! Ali bi teti kàj povedala? Ne, sedaj ne, potem, pozneje! Pričnè šivati, a delo zopet odloží.) Nič se mi kàj ne

ljubi! Ta dežnik me muči, kako bi ga poslala nazaj! Ali ga ne bode doktor pogrešal? Prav bi mi ne bilo, in tudi ne, ko bi sodil, da sem jaz malomarna! A, teta prihaja!

Drugi prizor.

Marijana. Manica.

Marijana (vstopi pri levih vratih in prinese nekaj posode za kavo s seboj ter jo postavi počasi na mizo v desnem konci odra). Manica, oče bode denès kmalu prišel, rekel je opóldne nekaj tacega.

Manica (séde k svoji mizi). Slabe volje so bili, a nisem mogla prav soditi, zakaj? Kaj je pa bilo očetu?

Marijana. Menda mu v kanceliji ni šlo vse po volji. Pri južini se uže pomirí (séde k opravljeni mizi ter vzame pletenje iz žepa). Pa ti se tudi nekako čudno držiš denès, Manica, in nekaj dnij uže.

Manica. Jaz? O, ne, teta, jaz ne!

Marijana. Dà, dà, ti! Ne pòješ, niti ne govoriš toliko kot prej in kakor po navadi, kaj je to?

Manica (gleda vedno v šivánje). Kaj še, teta! Vi ne véste, da časih delo ne gré tako od rók, kakor bi vsak hotel. In denès je tudi tako slábo vreme.

Marijana. Slábo res! Pa glej, zakaj mi kàr sáma ne poveš, kdo te je spremil prej domóv?

Manica. To je bil óni doktor, ki nad nami stanuje.

Marijana. Ta! Od kod si pa ti znana ž njim?

Manica. Malo iz gledališča! Saj véste. Pozdravlja me in tudi spremil me je uže časih. Denès pa mi je omrélo ponudil.

Marijana. Kaj? In to mi šele denès poveš, da si znana s tem?

Manica (se smeje). Kàj je tako hudó? Ali Vas nikdar nihče ni spremljeval, teta?

Marijana (nejevoljno). Tega pa ne, da bi se ti iz mene norca delala! A jaz ti le to rečem: Sreča tvoja, da oče ne vé ničesar o tem.

Manica. Zató pa očetu tega tudi ne boste povedali, teta!

Marijana. Kdo vé, če ne povem, ako me ujeziš.

Manica (vstane in hití k nji). Ne, ne, tetka; tega ne boste storili!

Marijana (se je počasi ubrani). Za sedaj naj bode. Ako se pa to spremljevanje še kdàj ponoví, potem pa — *Manica!*

Manica. Za Bóga, teta, saj to je tako prijazen in pošten človek. Jaz ne smem biti tako neuljudna, da bi se mu kislo držala, kadar me lepó ogovori.

Marijana. Kaj? Prijazen — pošten? Lepa je ta! Ti ga preveč hvališ, zató ker ga ne poznaš. Le očeta vprašaj, kdo je ta mladi doktor in kaj je.

Manica. I kaj, doktor je!

Marijana. Pa še kàj družega.

Manica. No, kaj še družega?

Marijana. Nekaj budega.

Manica. To uže nič ni, teta, ali povejte, kaj ste slišali, povejte, prosim Vas.

Marijana. Věš kaj je? Slovenec je, in slovenske „Novice“ bere, pa take reči!

Manica. No, kaj za to? Jaz sem uže sáma „Novice“ brala, kadar sem pri Dobrávčevih bila, in edenkrat je bila tako neka lepa povest v njih.

Marijana. Ojminàj! Ko bi te tvoj oče slišal! Tiho bodi in ne govôri mu tega. On pravi, da so vsi Slovenci puntarji, revolucijonarji in kaj jaz vem kaj še vse, samó ljudjé ne. (Nekdo pozvoní.) Oče je prišel, môlči! (Odide.)

Manica (sáma). Slovenec je? „Novice“ bere? E, če je on Slovenec, so gotovo tudi drugi Slovenci dobri ljudjé. „Novice“ bere? To je škoda, da jih nisem več brala, da bi se bila prepričala, da ni res, kar oče pravijo in teta.

Tretji prizor.

Manica, Marijana, Kratki (vstopi molčé, Manica mu prinese spalno sukno ter mu odvzame klobuk in sukno).

Manica. Dober dan, oče, denès ste kmalu prišli!

Kratki (nejevoljno). Kaj — kmalu, kmalu! Hvala Bogú, da sem zopet edenkrat domá! Nič ko pisarija in

opravki in samó opravki in pisarija. To pa vem in to trdim, kadar mene več ne bode v kanceliji, vse bode vrag vzela, vse pojde križem, vse! O dobri gospodinji pòje pismo, da tri ogle hiše po konci drží, a jaz držim pet oglov naše kancelije po konci, pet, še več kot vse štiri ogle. Jaz storim več ko vsak drugi. Kaj vsak! Več ko vsi — in zató mi le vedno več in zmirom več nakladajo!

Manica. Véste kaj, oče, jaz bi pa ne storila vsega. Naj tudi drugi nekoliko delajo.

Kratki. Mólči, deklè, kaj ti véš in znaš o teh rečeh!

Manica. I to vender mislim, da morajo vsi ednako delati, a ne eden vsega.

Kratki. Mólči, ti pravim! Ti ne véš, kaj je služba in kaj je kancelija, in ti ne privoščim, da bi zvedela, dasiravno bi bilo prav, da bi ti kakov kancelijski šef jeziček in radovednost ukrotil. Mi smo cesarski služabniki in mi moramo storiti, kar naši višji hočejo in ukažejo.

Marijana. Zakaj se pa potem pritožuješ, da imaš preveč opraviti?

Kratki. Kaj, še ti bodeš tù jezíčila? Kdo se pritožuje? Jaz? Naj bi te kdo slišal! Hej, kje je pa moja júžina? To je tvoja skrb!

Marijana. Précej jo prinesem. (Odide.)

Kratki (se iztegne počasi v naslanjáči). To človeku vender še najbolj gódi, tako mirno domá sedeti,

brez skrbi, brez aktov in brez ljudij, ki v kancelijo hodijo. Če tičí človek dolgo v tistih aktih in če mora dolgo ljudi poslušati, tiste naše partaje, Bog vé, da se mu glava tako neumna naredí, kakor da bi mu bila črna vrana možgane in čepinje izpila.

Manica. Oh, oče, to je pa strašno!

Kratki. Kaj ti véš! Ti nič ne véš, šivaj, pa mólči, pa poslušaj, če češ.

Marijana (prinese kavo). Ná, tukaj imaš, pripravljeno je uže bilo.

Kratki. Tako je prav! (Prisede bliže k mizi in si nalije kave.) Sedaj pa „Laibacher Zeitung“ sèmkaj. *Manica*, tam-le je v suknji, posezi tjà in dàj mi „Laibacher Zeitung“.

Manica (gré v suknjo iskat časopis in prinese „Laibacher Zeitung“). Tukaj je, oče!

Marijana. Zmirom in zmirom vsak dan bereš to „Laibacher Zeitung“, a nečeš nikoli nič povedati, kaj je novega.

Kratki. Pa sáma beri.

Marijana. Nemškega ne znam in ne maram brati, kàj tacega pa nečeš nikoli prinesti, da bi znala.

Manica. „Novice“ bi uže znali brati teta.

Kratki (skoči po konci). Kaj? — Kaj? — Le še edenkrat mi to zini! Še tega se manjka, da bodem moral v svoji hiši o tej neumni slovenščini slišati! (Séde zopet in bere „Laibacher Zeitung“.)

Marijana (Manici). Pústi ga s tem, kàj ti nisem rekla?

Manica (Marijani). Jaz bi tako rada kàj več zvedela, kako oče to mislijo in zakaj so hudí na slovenščino.

Marijana. Pústi to meni. Ti môlči! Bodem jaz govorila. (Kratkemu.) Ti, slišiš?

Kratki. Človek še mirú nima, da bi se nabrál. Kaj pa ti je?

Marijana. Jaz sem vender mislila, da bi ti nama, posebno pa meni, res edenkrat kàj družega berila iz kancelije prinesel, ne zmirom tisto nemško „Laibacherico“.

Manica. Na primer „Novice“, da bi vsaj videle, kakove so, ki ste tako hudí nánje, drugi jih pa hvalijo.

Kratki. Kaj? Hvalijo? Kdo jih hvali? V naši kanceliji bi si slovenskega lista nihče ne upal hvaliti. Kdo ti je povedal, da je kdo hvalil Slovence? Kaj ti je na misel prišlo, deklè! Pri nas v kanceliji „Novic“ ni, in jih tudi ne bi nihče razumel.

Manica. Jaz sem jih pa razumela óndan, ko sem jih pri Dobrávčevih brala, berite jih še Vi, pa boste videli, da ni nič hudega v njih.

Kratki. Jaz naj jih berem? Sam Bog bodi zahvaljen, da te ne sliši nihče iz naše kancelije! Moj šef! Bog vé, da me iz službe dene, ko bi slišal kako moja hči govóri. — Da mi ne greš nikdar več k Do-

brávčevim, véš? Slišiš, nikdar več! Jaz ti bodem uže pokazal „Novice“ in slovenščino!

Marijana. I kaj si pa vender tako hudega bral v „Novicah“, da si tako hud nánje?

Kratki. Jaz bral? Jaz jih nisem še nikoli bral in jih nikoli ne bodem. Če je naš šef proti, pa je dosti, pa je vèn! Ti ne véš, kaj je služba! Kàj misliš, da kancelijske službe kàr na vrbi rastó, kakor máčevje in da bodem kàr edno službo z grma sklatil, če to izgubim samó zavoljo tega, da bi vama „Novice“ nosil? Pa ravno denès vama to na misel pride, ko smo se uže v kanceliji na „Novice“ in na vso slovenščino tako jezili, da ne verjamem, ali bode naš šef mogel kàj jesti, tako ga je trla jeza.

Marijana. I kaj ste pa imeli, povédi no!

Kratki. Denès mi prinese naš šef, naš svetovalec, pokazat neko prošnjo — kazal jo je bil uže vsem kolegom — in pomislite: ta prošnja je bila slovenska. Slovenska ti rečem! „Nesramno, hudobno je to,“ dejál je naš šef; in res nesramno, hudobno je to! Sodili smo, kaj storiti; ugibali semintjà. Nazadnje se domisli svetovalec ter reče: „Pustimo jo ležati!“ In tako se bode zgodilo! Dà, ležati pustiti take pisarije, da jih prah sné, ljudjé se bodo uže odvadili tacih slovenskih aktov!

Marijana. Kdo je pa vender napravil tist slovenski akt na vašo kancelijo?

Kratki. To je bojè nek mlad dohtar Dragič. Jaz ga ne poznam, pa pravijo, da ta nesramnež celó tù gôri nad nami stanuje. Jaz naj bi imel govoriti ž njim! Menim pa, da mu bodo uže drugi posvetili.

Marijana. Dà, dà, jaz sem tudi uže čula o njem, da je tak hud Slovenec in revolucionar!

Manica. Meni se ne dozdeva tako hud.

Kratki. Kaj, ali ga tudi ti poznaš? To ti povem, deklè, váruj se takega znanja, v stran imaš gledati, ako te sreča. Jaz ne maram tacih znanstev. Ta človek je uže graviran pri višjih gospodih.

Marijana. Kaj, graviran?

Manica. Graviran?

Kratki. Dà, graviran!

Manica. Kaj pa je to, oče, vender?

Kratki. Zatožen, v policijske bukve je zapisan.

Manica. O, moj Bog! (Nekdo zvoní zunaj.)

Marijana. Kdo zvoní? Kdo more to biti? (Ide vèn.)

Kratki. Dà, to je nevaren človek, jaz bi rad videl, da bi ne stanoval ž njim pod edno streho! To škoduje. O, ti ljudjé, ti Slovenci so sitni, kakor muha. Ogovoré človeka meni nič, tebi nič, bližajo se nam kakor bi bili vsi edne bire. Zató se jih pa ogibljem, kakor bolezni. Sedim rajši sam, stisnem se v kot, ako katerega vidim, da mi le kakšen tak „narodnják“ blizu ne pride. To ti povem, deklè: zvem naj, da govoriš ti s kakovim tacim Slovencem, gorjé tebi! Pa

pozabil bi skoro, da moram še nekaj spisati. Manica, mi ni nihče zopet peresa odnesel?

Manica. Ne, oče, vse je notri na mizi.

Kratki. Dobro, no! (Odide.)

Četrty prizor.

Manica, Marijana.

Manica (sáma). Oh, oče so res čudni! Pa kaj so rekli: v policijske bukve je zapisan! Policija, to je strašno! Pa kje je teta? (Ide proti vratom, pa tû uže nastopi :)

Marijana. Manica, pomisli vender, mladi doktor je zunaj!

Manica. Ta od zgoraj?

Marijana. I ravno ta doktor, o katerem smo prej govorili.

Manica. Doktor Dragič? Za Bóga, kaj hoče?

Marijana. Po nekajk dežnik je prišel, katerega je bil tebi posodil denès.

Manica. A, res, dežnik! Kaj hočemo storiti? Oče so tukaj.

Marijana. Neuljudno bi bilo ga odpraviti. Pa, saj tvoj oče ne čuje. Pripeljala ga bodem notri. Prav rada bi videla sáma, kako govóri in kaj pové in če je res tako strašen. (Odide.)

Peti prizor.

Manica, Marijana in Doktor Dragič.

Manica (sáma). Oh, če ga oče vidijo tukaj! Pa saj je tako prijazen in uljuden, ta doktor.

Marijana (mej vrati). Prosim, gospod!

Doktor Dragič (vstopi). Oprostite, gospodičina, in prizanesite mi, da sem tako drzen pokloniti se Vam, morda ob nepravem času — a bili ste denès tako ljubeznivi, vzprejeti mojo ponudbo z dežnikom in usojam se priti kàr sam zopet pónj, da Vam ne provzročim nepotrebnih poslov ali potov.

Manica. Gospod doktor, Vi ste preprijazni in moja dolžnost le povekšujete. Prosim, gospod, (predstavlja je) tù je moja teta Marijana — in tù, teta, to je gospod doktor Dragič, ki je bil denès tako ljubezniv, da me je z dežnikom svojim ubranil silne plohe.

Marijana. Dà, res ljubeznivi ste bili.

Doktor Dragič. Prosim, to je dolžnost naša.

Manica (pokaže na stol in séde). Oh, to nesrečno vreme, se li ne čudite, da nimamo hujših povódnjij, kakor do sedaj?

Dragič. Dà, dà, gospodičina, čudim se v istini. Je li to vedno tako tù v Ljubljani?

Manica. Dà, silo veliko dežja imamo leto za letom! Pa ste li Vi tako malo časa tukaj, da tega še niste izkusili?

Doktor Dragič. Dà, šele dva meseca je, kar sem stopil v tukajšnjo odvetniško pisárno. Domá sem s slovenskega Štajerskega.

Marijana (pri besedi „slovenskem“ nemirno rije semtertjã). A, na Štajerskem?

Doktor Dragič. Dã, na slovenskem Štajerskem.

Marijana (nemirno). Hm, hm, dã, dã — tamkaj.

Manica. Oh, lepó mora biti tamkaj, jaz še nisem bila tako srečna, videti óno deželo.

Doktor Dragič. Res je lepó in akoravno sem uže videl skoro vse dele naše slovenske domovine —

Marijana (pokašljeje in nemirno rije semtertjã).

Doktor Dragič. — vender mi še nikjer ni tako prijalo, ko pri nas na zelénem Štajerskem, posebno v spodnjem slovenskem delu.

Manica. To je sevéda čisto umevno, vender Vam povem, da je naš Bled lepši.

Doktor Dragič. Dã, dã, svojo krasoto ima. Pa mu tudi ne pravijo zastonj „biser Slovenije.“

Marijana (zakašlja glasneje.)

Doktor Dragič. Ali česa želite, gospá?

Marijana. O, nič, nič!

Doktor Dragič. Ali Vi ne mislite tudi tako?

Marijana (prisiljeno). Dã, dã, lepó je tamkaj.

Manica. In kako ste se uže kãj navadili tù v Ljubljani?

Doktor Dragič. O, hvala. — Dobro, prav dobro. In kaj bi tudi ne? Znancev in prijateljev imam mnogo, in kar jih pridobim novih znancev (priklonivši se) ljubeznivi so tudi tako, da nisem bil doslej tega nikjer vajen. In kako slové naše ljubljanske Slovenke!

Marijana (rine semtertja in kašlja še huje).

Manica. Vi ste se pa prehladili, teta!

Doktor Dragič. Dà, dà, prehladili ste se.

Marijana. Dà, skoraj dà. (Záse.) Ta bode res še ednega privabil sèmkaj s svojimi Slovenci. Jaz ne morem več poslušati. (Odide.)

Doktor Dragič. Za gotovo Vam rečem, gospodičina videl sem uže precèj svetá, a nikjer še tako krasnih zastopnic lepega spola, kakor tukaj v Ljubljani. Ne čudim se, da se je mogel naš Prešéren tako navduševati zánje.

Manica. Kdo? — Prešéren?

Doktor Dragič. Dà, Prešéren. Ali še niste brali Prešérnovih pesmij?

Manica. Ne, nisem jih še brala. Slovenske so, to sem slišala, a imela jih nisem še v rokah.

Doktor Dragič. Dovolite, da Vam jih jaz pošljem?

Manica. Mislite li, da bi jih razumela?

Doktor Dragič. Zakaj ne, gospodičina, poskusiti je treba. Čakajte, prinesem Vam jih in videli bode, kako lepó se bere in kako lahko umljiv je.

Manica. Oh, to je lepó! Vi ste preprijazni! Pa oče vedno pravijo, da Slovenci —

Doktor Dragič. Kaj pravijo oče?

Manica. Ne vem, ali bi Vam smela povedati?

Doktor Dragič. Zakaj ne, gospodičina, navajen sem uže Bog védi kakšnih izrekov o tej stvári.

Manica. Oče pravijo, da so Slovenci — puntarji! —

Doktor Dragič. Ha, ha, oh, gospodičina, oče to črno vidijo. Nismo tako hudi, ne.

Manica. Tedaj ste Vi tudi Slovenec? Moj oče pravijo, da smo „Kranjci“, a ne Slovenci.

Doktor Dragič. A! Uže vidim, da so Vaš oče „iz stare šole.“ V teh rečeh smo mi mlajši bolj poučeni. Mi vemo, da reči: „jaz sem Kranjec, a Slovenec nisem“, pomeni toliko, kakor če bi rekel óni Vaš ljubi ptiček, ki ga imate na oknu: „jaz sem kanarček, a ptič nisem.“ Razumejete?

Manica. O, jaz Vas vse razumejem, prav dobro. Ali povejte mi, zakaj pa ste Slovenci, če so nekateri zavoljo tega jezni na Vas?

Doktor Dragič. Kdo, gospodičina?

Manica. No, kako ste uže prej rekli, tisti „iz stare šole“.

Doktor Dragič. A dà. Ali to nič ne dé, to človeka ne smé ostrašiti. Mi moramo reči: Slovenec sem, ker me je slovenska mati porodila, ker sem mej Slovenci, na Slovenskem vzrastel, in ker sem ponosen na to, da se imenujem Slovenca. Svojo domovino in svoj rod ljubiti in spoštovati jezik svojega rodú, to je dolžnost vsacega dobrega človeka. Kakor je óni slab sin in slab človek, kdor se sramuje svoje matere, katera ga je porodila in odgojila, ako je morda manjša in revnejša, kakor kaka druga ženska, ravno tako bi za

nas ne bilo lepó, če ne spoštujemo najprej svojega jezika, svojega rodú, svojega dóma slovenskega. Rodoljubje je stvar srcá, je ljubezen. Za to se ogrejejo, pravijo izkušenci, le rajši mlada srca. Zatorej pa ne smemo nekaterim našim starejšim ljudem zameriti, če nas in našega rodoljubja ne morejo razumeti in nas krivo sodijo. Oní niso imeli v svoji mladosti nobenega učitelja, ki bi jih bil poučil; nikogar, ki bi jih bil k domoljubju vzpodbujal.

Manica. Oh, kako znate Vi to vse lepó povedati! Kdo je Vam bil učitelj? Kdo je Vas k domoljubju vzpodbujal?

Doktor Dragič. Z berilom sam. Ali prav za prav óni mož, ki je to pisal ali izdal, kar sem jaz bral.

Manica. In kdo je to bil?

Doktor Dragič. On je tù v Ljubljani in dela uže več let, gospodičina, kot ste jih Vi doživeli, dr. Bleiweis, ki izdajé „Novice“. Niste li slišali o njem?

Manica. Čudno, da smo o „Novicah“ ravno prej govorili. O Bleiweisu pa mi Vi več povejte!

Doktor Dragič. Ni mi treba mnogo govoriti. Mož, ki bode na glásu ostal, dokler bode slovenskega naróda. Niste li videli ga, niste li še bili v čitalnici?

Manica. Nisem bila, ali ko bi svojemu očetu verjela, to (Kratki se je pokazal iz svoje sobe ter strmèč obstal — vse govore spremlja potem s potrebno gestikulacijo) to mora biti strašno društvo?

Doktor Dragič. Zakaj?

Manica. Pravijo, da so tam samí puntarji.

Doktor Dragič. Bog váruj, ravno tako lépe gospodičine so tam, kakor ste Vi, gospodičina — to je samó zabavno društvo; pôje se, gledališke igre se igrajo, predpustom se pa pleše!

Manica. Pleše? Plešem pa jaz nad vse rada.

Doktor Dragič. Dà, gospodičina, tù bi bila Vam prilika dana. Pregovorite gospoda očeta, da stopi v čitalnico!

Manica. Oh, moj oče — tega ne storé.

Doktor Dragič. A zakaj ne? To je čisto socijalno društvo, brez politične barve, brez političnega delovanja.

Manica. In tam se samó slovensko govori?

Doktor Dragič. Prav bi bilo pač. A čuje se premnogokrat tudi narobe od nekaterih ljudij.

Manica. Pa bi nas tudi vzprejeli?

Doktor Dragič. Sevéda, gospodičina, Vi morate stopiti v čitalnico; pregovorite očeta; gotovo se Vam ne bode ustavljal in glejte, tako dobro govorite slovensko, nastopili bodete tudi v igrah; povem Vam in zagotavljam, da je to krasna zabava. In potem pride predpust in plesi, gospodičina, jaz se takoj angažiram za prvo kadriljo!

Šesti prizor.

Kratki, Manica, Doktor Dragič in Marijana.

Kratki (ki je postajal vedno nemirnejši, skoči mej govoreča). Kadriljo, kadriljo — dà, dà, kadriljo, pa to bodem plesal jaz!

Manica. Za Bóga, oče!

Doktor Dragič. Gospod Kratki!

Kratki. Kaj gospod Kratki! Kaj oče, tù gré za kadriljo! Jaz bodem plesal kadriljo s teboj, nesramnica!

Manica. Oh, oče!

Doktor Dragič. Gospod, krivico delate gospodičini!

Kratki. Kaj krivico, ali sem morda Vam odgovoren? Jaz Vas vprašam, ali imate Vi tukaj govoriti? Kako se predrznete, ne da bi jaz védel, pritihotapiti sèm kaj in agitirati tako nesramno za Vaše puntarske namere in družbe? Dà, ženstvá celó ne pustite na míru!

Doktor Dragič. Gospod, Vi rabite čudne besede!

Kratki. Dà, rabil, rabil, rabil bodem še čudnejše. Jaz Vas vprašam, kdo ste Vi, da si upate stopiti v mojo pošteno hišo in tukaj take govornice prodajati?

Doktor Dragič. Oprostite, jaz nisem utegnil do sedaj predstaviti se. Jaz sem doktor Dragič, odvetniški kandidat.

Kratki. Ka-a-áj? (Jecljaje odskoči par korakov). Doktor Dragič! Vi, Vi, ste tist, ki pošilja do naših kancelij slovenska pisma? (Onemogel séde v naslanjáč).

To je tist Dragič! (Jezem kvišku skočivši). Vèn — vèn!
Vèn pravim — Dragič — za Bóga, moja služba! Vèn!
Ali slišite, gospod? Saj ne sedíte na ušesih! Vèn!

Marijana (priteče). Kaj pa je vender, kaj pa je?

Kratki. Vode, vode!

Marijana. Takoj bode tukaj. (Ide vèn).

Manica. Oče, oče, pomirite se — za Bóga, kakovi ste!

Doktor Dragič. Gospod, jaz Vas ne umejem.

Kratki. Za božjo voljo, on me ne umeje. Vèn
pojditè! Reci mu ti, deklè!

Manica. Gospod doktor, prosim Vas, zapustite
nas, oh, oče, pomirite se!

Doktor Dragič (odide z glavo majé).

Kratki. Ali je šel?

Manica. Dà, dà. Oh, oče, kakovi ste! Kaj poreče
on! Kaj drugi ljudjé!

Kratki. Dà, le počakaj, sedaj šele bodeš videla,
kakov sem. Sèm pojdi! Kje je teta?

Marijana (vstopi z vodo). Tù sem, tukaj je voda.
Kaj pa je vender?

Kratki. Kaj voda, kdo hoče vode? Sèm pojdi,
Marijana!

Marijana (prestrašena postavi kozarec z vodó iz
rók). Kaj pa ti je vender?

Kratki. Bodeš précej videla! Sedaj govôri, kdo
je povabil tega nesramneža sèmkaj?

Manica. Oh, oče, dajte si dopovedati!

Kratki. Jaz vprašam, kdo je povabil tega Slovence, tega puntarja sèmkaj v moje pošteno stanovanje?

Marijana. Jaz ne! Ničesar ne vem o povabilu!

Kratki. Torej si ga ti?

Manica. Jaz tudi ne! Pa — dežnik —

Kratki. Kaj dežnik, kakov dežnik? Kaj je to: dežnik? Uže zopet kaj slovenskega! O Babilon, Babilon!

Manica. Spremil me je.

Kratki. Kaj spremil? Kdo? Dežnik?

Manica. Ne, doktor!

Kratki. A, to je lepó, vedno lepše, torej spremljeval te je! Tako daleč sta uže? Kdaj te je spremljeval?

Manica. Denès! Oh, oče, saj ni nič hudega.

Kratki. Tako? Vedno lepše. Nič hudega s tacim slovenskim puntarjem okolo hoditi, Slovence v hišo vabiti — tako, to torej ni nič hudega? Sram te bodi!

Manica. Oh, oče Vi ste strašni! (Jokaje séde v naslanjáč.)

Marijana (energično). Sedaj je pa meni dovolj! Čemu trpinčiš dekleta, ko se ni nič pregrešila?

Kratki. Kaj, še ti? Še ti se mi bodeš ustavljala? Pazi, da meni jeza ne prekipí! Jaz sem uže davno sit dvojne ženske komande.

Marijana. Jaz tudi sita tega tvojega kričanja! Povem ti, da je Manica nedolžna. Denès popóldne je

šla domóv, dež se je vлил, in ta mladi doktor je bil tako ljubezniv —

Kratki. Kaj ljubezniv! Slovenci ljubeznivi!

Marijana. Pa ta je ljubezniv. On je Manici posodil svojo marélo, da je mogla domóv. Pozna jo vender, če je v hiši, in v teatru jo je videl.

Kratki. Tako, v teater mi ne pojdeš nikdar več.

Marijana. In sedaj je svojo prijaznost še s tem dopolnil, da je prišel sam po svojo marélo.

Kratki. Na dež mi ne pojdeš nikdar več.

Marijana. No, dà, v škatljico jo deni in zakleni!

Kratki. On pa prijaznost. Ha, ha, ha, agitirat je prišel za tisto čitalnico, in kako nesramno je agitiral. Kaj nisem slišal! No, prav se mu je zgodilo. Počakaj ti! Ta ne pride več sèmkaj. Posvetil sem mu.

Marijana. Dà, tebi se je treba sramovati — uljudnost tako vračuješ.

Kratki. Marijana, jaz ti zapovedujem, mólči! Ti pa (k Manici) odslej ne pojdeš nikamor sáma! Jaz ti uže preskrbim primerno spremstvo. In gorjé ti, ako še kdàj slišim kaj tacega. Gorjé ti! Oni, menim, ima pač dovolj! Meni je moja služba ljubša, ko sto taciñ slovenskih dohtarjev. — Tako je denès! Še domá mej svojimi štirimi stenami človek nima mirú! Marijana, kje je moja suknja?

Marijana (ide pónjo). Tukaj je! (Záse.) Bog te nesi!

Kratki (se obleče). Tako, sedaj grem k svojemu šefu in mu povem, da je bil ta mladi dohtar prišel po sili v moje pošteno stanovanje, a da sem ga posadil na hladno. Če ne grem sam povedat, more me še kdo denuncirati, da taki Slovenci k meni zahajajo in nazadnje bi moj šef še mislil, da sem jaz tudi kakov skrivni Slovenec, in iz službe me denejo, iz službe mene, ki mi je ta slovenščina toliko kot deveta skrb. (Odide urno.)

Sedmi prizor.

Marijana. Manica.

Marijana. Hvala Bogú, da je odšel, časih je res neznošen! A Manica, véš kaj, zaslužila si pa tudi nekoliko kreganja.

Manica. Za božji čas, tetka, kaj sem pa storila?

Marijana. Ravno to je; premalo si storila! A nisi zapazila, kako je mene précej zbadalo, ko je jel ta nesrečni doktor praviti o svojem Slovenstvu. Bala sem se očeta, da ga bode to spravilo iz sobe. Zató sem odšla. Pa ti nisi hotela razumeti.

Manica. Kaj sem mogla storiti?

Marijana. Kàj družega bi bila govorila ž njim, ne o národnih rečeh, in izkušala, da bi bil kmalu odšel.

Manica. Oh, tetka, ko je pa tako ljubezniv!

Marijana. Meni se dozdeva, da se tebi vidi uže preljubezniv.

Manica. In kaj sem hotela storiti! Če bi bil tudi kàj družega govoril, oče bi ga bili uže grdó vzprejeli, ko bi njegovo ime slišali, ker jim je neko slovensko pisanje poslal v kancelijo, nisi slišala?

Marijana. I kaj pak. O, Bog vé, če bode ta moj brat kdàj pameten ali ne?

Manica. Tako ne smete govoriti, teta, moj oče so vender, ali pregovorite, prepričajte jih Vi!

Marijana. Ko bi le znala! Ali on je študiral, jaz pa sem nevedna.

Manica. O, véste kaj, doktorja vprašajte, on je še več študiral, on Vas bode tako lepó poučil, on tako lepó govori. In oče so ga tako razžalili!

Marijana. Ne bój se, on ni razumel pravega! Menil je morda, da je oče malo vina tù gôri dobil (pokaže na glavo). To bi uže jaz poravnala! A samó to glej, da te óni sedaj nekaj časa ne bode več spremljeval.

Manica. In če se mi ponudi?

Marijana. Pa mu odreci!

Manica. Ne, tega pa uže ne storim.

Marijana. Manica, jaz ti svetujem, da me slušaš.

Manica. Ko je pa tako pošten in pameten mož!

Marijana. Kaj vidim? Maréla je tudi še tù. Se véda, doktor je prehitro odšel, da bi bil mogel misliti še na svojo marélo.

Manica. Oh, nesrečni dežnik. Vi ga morate nazaj
nesti in nas izgovoriti in opravičiti. (Nekdo potrka.)

Marijana. Oh, pustila sem vrata odprta. Kdo
more li biti!

Osmi prizor.

Doktor Dragič, Manica in Marijana.

Doktor Dragič (pomolí glavo počasi skozi vrata).
Oprostite, gospodičina!

Manica. Oh, doktor!

Marijana. Ta je zopet!

Doktor Dragič. Oprostite, a ni mi bilo mōči biti
v tej negotovosti. (Vstopi mej tem počasi.) Videl sem
gospoda očeta odhajajočega in moral sem priti sèm!
Jaz Vas moram prositi oproščenja. Nisem kriv ónega
prizora, ki je bil gotovo Vam najneprijetnejši.

Manica. Oh, gospod doktor . . .

Marijana. Dà, gospod, to je bilo neprijetno, a
ta naš . . . je uže tak.

Manica. . . . gospod doktor, ne govorite o tem,
kar je bilo. Pozabite, mi smo samí kriví!

Doktor Dragič. Ne, gospodičina, jaz sem bil pre-
malo previden. Ali ste se močno vznemirili?

Manica. Jako neprijetno mi je bilo, to je res,
ker . . .

Doktor Dragič. Recite vender, gospodičina, da mi
odpustite. Ker jaz sem venderle zakrivil vse.

Manica. Ne, ne, gospod doktor! Jaz ne vem, tako nanagloma je vse prišlo.

Doktor Dragič. In moj dežnik, po katerega sem bil prišel, je tudi še tukaj.

Marijana. Ni čudo, da ste ga pozabili.

Doktor Dragič. Pa, gospodičina, ali bi smel še vprašati, kaj je vender tako vznemirilo gospoda očeta zoper mene?

Manica. Ali niste sami čutili?

Doktor Dragič. Nekoliko dà, ali jasno mi vender ni.

Marijana. Siten je, pa ste mu še nekaj slovenskega prinesli izdelat v kancelijo. To ga je jezilo in vsi gospodje so hudí na Vas zavoljo Vaše slovenščine, véste?

Doktor Dragič (se smeje). Tako?! To je vse?

Marijana. Ali ni dovolj?

Doktor Dragič. Kaj pa Vi pravite, gospodičina, ali se tudi Vam zaradi česar tacega zdim velik grešnik?

Manica (odmaje). O, meni ne.

Doktor Dragič. No, da le Vam ne, potem sem zadovoljen.

Marijana. To ga je najbolj razjezilo, dà, sedaj véste. On ni sicer nikoli hud.

Doktor Dragič. Potem mi je vse umljivo. Véдите, gospodičina, da mi Slovenci smo tega uže tako vajeni, da se nas več ne prime.

Marijana. Meni se dozdeva, da vi Slovenci vender niste tako hudí, kakor vas obrekujejo.

Doktor Dragič. Tedaj počasi bi se nas uže privadili? — In jaz upam, da bode kmalu tudi gospod Kratki, Vaš oče, gospodičina, o meni drugače sodil in drugače govoril. Kadar se kdaj drugjé in drugače hladnokrvneje mej seboj spoznamo, dalo se bode govoriti drugače.

Manica. Oh, da bi to bilo!

Doktor Dragič (tiho k nji). Vi to tudi želite? Gotovo ne bolj nego jaz, zavoljo Vas, gospodičina, zavoljo Vas.

Manica (se zardí in se v stran obrne). Vi ste . . .

Doktor Dragič (nežno). Kaj? (Nekdo zazvoní.)

Manica. Oče prihajajo!

Marijana. Dà, on je gotovo!

Doktor Dragič. Kaj mi je storiti!

Manica. Moj Bog, kaj bode pa sedaj!

Marijana. Skriti se morate! Videti Vas ne smé na noben način!

Doktor Dragič. Pa kam!

Manica. Tù sèm, tù sèm! (Kaže na špansko steno, na desnem konci stoječo.)

Doktor Dragič. Smešno je vender — v tacem še nisem bil!

Marijana. Nič smešno, nič preudarka! Jaz mu grem odprét. Potlej uže starega v drugo izbo spravim in Vas izpustimo, ne bojte se! Uže zopet zvoní. (Ide vèn. — Doktor Dragič skoči za steno.)

Manica. Oh! Kako bode to minilo! (Ide vèn skozi leva vrata.)

Deveti prizor.

Kratki, Marijana, doktor Dragič in Manica.

Kratki (s klobukom na glavi vstopi, in slabotno se pomika semtertjã omahujé proti stolu, v katerega pade. Igrá potrtega ÷loveka). To je strašno! To je preveç! To je grozno! Uniçen sem. Kãj tacega še ne pomnim. Nezaslišano je to!

Marijana. I kaj pa je, pojdi no sèm, da ti pokažem, kaj imaš notri na mizi.

Kratki. Na edenkrat so se vsi izpremenili, vsi, moj šef, in še višja gospôda na Dunaji, vsi so drugaçni, kakor sem dozday slišal, vsi.

Marijana. I kaj pa vender je?

Kratki. Poslušaj, pa se çúdi! Ko grem vèn, da bi stopil k šefu in mu povedal, da je bil óni dohtar tù pri nas in kako je bilo, sreçam gospoda šefa tù précej dôli na ulicah in mu vse povem. Kaj mi je rekel, kaj misliš?

Marijana. No, kaj?

Kratki. Da sem neumen, mi je rekel. Neumnež, je dejal!

Marijana. Zakaj vender? Pojdi sèm noter, bodeš tukaj dalje pripovedoval.

Kratki. Rekel mi je, da smo po postavi prisiljeni slovenski odpisati, ÷e slovensko vloženo pismo dobimo. Da je tak ukaz od ministerstva. Ukaz od ministerstva! In jaz sem bil uže tako vesel, da bodo v naši kanceliji plaçali tega dohtarja mladega! (Briše si çelo.)

Ukaz od ministerstva, moj Bog, pomisli, od ministerstva! In jaz bi bil to pisanje vrgel v koš. In sedaj pravijo tam gôri, da moramo na slovenska pisma slovenski odgovarjati! Kako bodem slovenski pisal, ko ne znam! Kako?

Marijana. Nauči se!

Kratki. Na stara leta, o, o!

Marijana. Vidiš, ko bi ne bil prej tako oduren in grób proti doktorju, ki nad nami stanuje, on bi te bil lahko učil, ker zná.

Kratki. Dà, škoda je, da sem bil grób ž njim. Véš kaj? Moj šef mi je rekel: Če vam mladi doktor v hišo pride, najbrž misli snubiti hčer. Vi ste pa neumni, mi je rekel, če tako talentiranemu človeku, ki ima vso prihodnjost, hčere ne daste. Ali je kaj vprašal za našo Manico?

Marijana (v zadregi). Béži no, béži, ne moreš kaj družega govoriti.

Kratki. In kako se čem novo-slovenski učiti, če bode res v kanceliji treba!

Doktor Dragič (izza španske stene). „Novice“ berite!

Kratki (plane kvišku). Kaj! . . . Kdo! . . . (Séde.)
Marijana, ali si ti kaj rekla? Ne, meni se uže v glavi meša.

Marijana. Le pojdi z menoj v svojo sobo.

Kratki. Pústi me no, da premislim.

Manica (pride). Kaj pa je, oče?

Kratki. Na stara leta se bodem moral slovenščine učiti, in ti tudi, pa ne vem kako?

Doktor Dragič (za špansko steno): „Novice“ berite!
Manica, Marijana. Moj Bog, doktor!

Kratki (ki je planil kvišku). Kaj je to, uže zopet!
Ali je kdo tukaj, kdo je tù?

Doktor Dragič (stopi izza stene). Jaz sem, gospod *Kratki*!

Kratki. K-a-a-áj Vi? — Vi ste!

Doktor Dragič. Ne zamerite, gospod *Kratki*, prišel sem le po svoj dežnik; a ponudila se mi je pri tem prilika, dati Vam dober svèt! Posebno ker sem slišal, da ste svojo sodbo o meni malo premenili.

Kratki. In ta dobri svèt?

Doktor Dragič. Je tist, katerega sem Vam uže dvakrat iz za iste stene zaklical.

Kratki. Kaj? Vi se hočete še norčevati z menoj, sedaj ko čutite, da ste na vrhu?

Doktor Dragič. Ne, nikakor ne, gospod, jaz govorim popolnoma resno.

Manica. Dà, oče, poslušajte ga!

Doktor Dragič. Jaz menim, gospod *Kratki*, to: „Novice“ in drugo slovensko berilo berite in naučili se boste tudi slovensko pisati, kakor sem se jaz. In ako dovolite, gospod *Kratki*, ponudim se Vam jaz za učitelja slovenskega pismenega jezika. Ako hočete, učila se bodeva vsak dan.

Manica. Dà, dà, oče! Oh, to ti bilo lepó, in jaz bi se pri tem tudi kàj naučila.

Doktor Dragič. Dà, gospodičina!

Kratki (omahuje ter maje z glavo). Ne, ne, to je nerazumljivo, to ni mogoče!

Marijana. In jaz bi se tudi učila! (Gré proti vratom in tam ji oddá nekdo pisemce.)

Doktor Dragič. In potem se Vam ponudi tudi še lepša prilika: namreč čitalnica naša, kjer se sicer ne govori preveč, a vender mnogo slovensko.

Kratki. Kaj — čitalnica! Tako daleč pa vender še nismo! Kaj mislite, v čitalnico bodem hodil?

Marijana (stopi zopet v sobo). To pismo je prinesla dekla Rahnétova.

Kratki. Kaj, kolega Rahnè piše, bode uže zopet kàj! (Odprè in pogleda list.) Dà, to je pa zadnji udarec! (Omahne nazaj.)

Marijana. Kaj je vender? (Vzame list in čita.) „Ljubi kolega, pomisli, naš svetovalec in šef se je vpisal ravnokarmejude ljubljanske čitalnice. — Kaj bodeš storil ti?“

Doktor Dragič. Ravno tako, kàj ne, gospod *Kratki*?

Manica. Dà, dà, oče, tudi Vi! Oh, to bode lepó, in potem pride predpust!

Doktor Dragič. In moja kadrilja, na katero sem se uže denès angažiral! Vi boste to mogoče storili, gospod *Kratki*! Kàj ne?

Kratki. Naj se zgodi, kar hoče. Vse, kar hočete, jaz sem uničen! Vse, kar hočete. Pa le počakajte malo! Ali kaj, če pride čas, ko bode vse to ovrženo in zopet drugače, ko bodo vaša slovenska pisma zopet metali v koš, ko bodo nemški govorili, ko bodedo izostali iz vaše čitalnice?

Doktor Dragič. Tudi to bodedo pretrpeli in preživeli — mi Slovenci. Mi Slovenci pričakujemo boljših časov za svojo národnost in vemo, da jih bodedo tudi učakali. Če mí ne, pa naši vnuki, ki se bodo hvaležno spominjali naše vztrajnosti. Zató znamo in moremo čakati. Trdni smo, trdo kožo imamo, in ako učakamo tudi sedemdeset let — mladí na duhu in navdušeni smo še vedno za svoj dom in rod! Živio!

(Zástor pade.)

III.

Veronika Deseniška.

Tragedija v petih dejanjih.

Igrá se leta 1422. do 1424.

Motto: „Tragedija se túdi nam obéta.“
Prešéren.

(»Slovenska Talija«, 1886.)

Pripomének.

Solnčne ljubezni polne dogodbe in tragična smrt Veronike Deseniške so mnogo let zanimale pokojnega Jurčiča, ki je predmete povestim svojim rad zajemal iz domače zgodovine, in delj časa je premišljal, ali naj bi „Veroniki Deseniški“ dal pripovedno, ali dramatično obliko. Napósled se je odločil za zadnjo. Toda, žal, lotil se je tega dela, ko je bil uže telesno bolan in dušno potrt in onemogel. Zadnje tedne pred smrtjo svojo je dopolnjeval „Rokovnjače“ ter delal to tragedijo, katero je spisal, a ne umetniški zvršil tri dni pred smrtjo svojo. A dasi ima „Veronika Deseniška“, površno osnovana in naglo pisana ob času, ko je pesnik ležal uže na smrtni postelji, na sebi mnogo tehniških napak, tako da se nikakor ne more imenovati dovršeno delo, vendar jo tukaj izročamo Slovencem ter se nadejemo, da navzlic mnogoterim hibam prijazno in hvaležno vzprejmó poslednji dramatični proizvod neumrjčega pesnika.

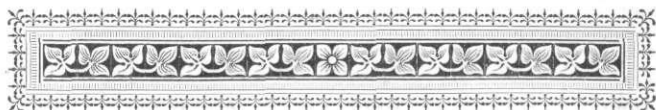
V Ljubljani, dné 1. vinotoka 1886.

Fr. Levec.

Osebe:

Deseničar, graščák na Desenicah.
Veronika, njegova hči.
Janko, njegov netják.
Teta Veronikina.
Herman, grof celjski.
Fridrih Celjski, sin njegov.
Elizabeta, Fridrihova soproga.
Sotéščan, graščák.
Meta, služabnica Veronikina na Ostrovci.
Strežaji in služabniki.
Vitezi.
Poročnik.
Predsednik sodišča.
Sodniki.
Zagovorniki.
Poslušalci in priče.
Ljudstvo.

Prvo dejanje.

Velika soba v gradiči Deseniškem.

Prvi prizor.

Dva strežaja (osnaživša sobo).

Prvi strežaj. Nobene pajčevine je ni več, ko bi zlat penez zánjo dal.

Drugi strežaj. Saj je tudi prej ni bilo. Videla bi jo bila gospodičina Veronika uže Bog vé kdaj. Le stari gospod je siten. Misli, da moramo zmirom delati, ometati, brisati, kjer treba ni. Ko bi le tudi mislil tako natančno plačevati, kakor ukazuje.

Prvi strežaj. Bog vé, koga neki pričakujeta gospod in gospodičina, ko takó uže ves dan tekata v skrbeh in veselji. Vender ne kakovega snubača?

Drugi strežaj. Kàj ti nisem še povedal, koga? Jaz vem. Gospodičina Veronika mi je sáma povedala. Celjskega grofa, mladega, pričakujejo, tega, ki ima v Krškem grad, ki bode pa nekđaj tako mogočen kakor mu je oče sedaj.

Prvi strežaj. Celjskega grofa? Kàj je to tako imeniten rod, da je treba tacega létanja?

Drugi strežaj. Celjski grofje? Ho, ho! To so ti strašno imenitna gospôda! Naš gospod Deseničar je pravi berač proti njim. Kraljem dajejo hčere v možitev, cesarjem denar posojujejo in gradove kupujejo vrh gradov po Hrvaškem, Kranjskem, Štajerskem in Koroškem.

Prvi strežaj. Celjski grofje? Tedaj imajo denarja, kakor tisti švepavi mož na gôri v pripóvedí, ki mu je vrag na strehi tak lonec z zlatom polnil, kateremu je bilo dno utrto.

Drugi strežaj. Skoraj da takisto. Na mernike zlatá ne zmerijo, kar ga grofje Celjani imajo, slišal sem.

Prvi strežaj. Kaj misliš, po kaj pride Celjan k nam? Morda ženit se? To bi bil naš gospod študent Janko hud, hi, hi!

Drugi strežaj. E, ženit se uže ne, dejal bi, ker tudi grofje ne smejo več kot edno ženo imeti, a ta mladi Celjski je uže oženjen, zdi se mi.

Prvi strežaj. No, prav, bodeva videla, koliko nam izpod tega bogatega palca pade na dar.

Drugi strežaj. Dà, baš! Če je večji bogatin, večji je skopuh. Kjer je vrag edenkrat kupček znesel, tam ne jemlje rad stráni, na dalje kopiči. Prej ti bode naš stari Deseniški, ki je nasproti Celjanom berač, petico v roko stisnil nego grof.

Prvi strežaj. Berač, praviš. O, ko bi te bil slišal!

Drugi strežaj. Palica bi pela! Ali je vender berač! — Pojdi, imava še zgoraj rázglede. (Odideta.)

Drugi prizor.

Deseničar, Janko (prideta v pogovoru).

Deseničar. To ni nič, pravim, to ni nič! Sedaj celó ne pojdeš nikamor od nas. Tukaj ostaneš! Kam pa misliš, kam si namenjen? Kaj imaš opravka ravno denès?

Janko. Odjezdil bi za nekoliko dnij v Zagreb. Tam dobim neko knjigo, ki bi jo rad.

Deseničar. Pojdi ti in tvoja knjiga! Ti ostaneš tù pri nas domá. Nisi li pri nas, kakor bi bil domá? In ravno sedaj, ko pride Celjski grof Fridrih, vender moraš tudi ostati, da se seznaníš ž njim. Věš, to nikdar ne škoduje, znanje z visoko gospôdo. Ti premoreš tako malo imenja po svojih ljudeh, da je skoro nič, jaz tudi nimam mnogo, vidiš, potem je prava sreča, da imamo priliko, tacega slovečega in bogatega gôsta vzprejemati v moji hiši, kakor je Celjski Fridrih. S starim Hermanom sva bila na saboru pač vkupe, ali ne vem, da li me je poznal. Kaj smo mi proti njemu? Kmetje! Velika čast za mene je, da pride in celó, da prej naznani prihod. Sedaj pa, da bi ti stráni

hodil? Jaz te moram vender predstaviti kot svojega sorodnika.

Janko. Če Vi ukažete, da ostanem, ujec, potem ostanem. Ali, da Vam istino povem, ne rad.

Deseničar. A zakaj ne? Bóga mi! Menda se vender višje družbe ne bojiš?

Janko. Bojim se je ne, a veselí me tudi ne, zato bi najrajši za te dni odšel. Ti Celjski niso po mojem srci, naj bodo bogati in velemožni kakor hoté.

Deseničar. Kako je to?

Janko. Ošaben rod je, jaz se ne klanjam rad, to veste.

Deseničar. Kdo hoče, da se klanjaš? Grofje nismo, ali plemenitaši smo, pred kralja lahko stopamo.

Janko. Vi ga boste prijazno vzprejeli, ujec, pojde Vam od srca. Meni pa bi na lici čital, da ne spoštujem vse celjske hiše vkupe. Čemu bi se torej ne umeknil, če se smem in morem.

Deseničar. Ali, ljubi moj, kdo bi bil tako nepreviden in bi vse kazal, kar misli? Jaz sem uže tudi mnogokaj slišal o Celjskih grofih, zlasti o starem. Ta je trd in kamenito srce nosi v sebi. Ali kaj to mene briga? Mogočen je, to vem, in pred mogočnostjo nosi svet hrbet kriv.

Janko. Jaz ga tudi krivím, kadar moram, ali kadar ni treba, ne!

Deseničar. Jaz pa pravim, da je treba, in celó naša dolžnost je. Čuj! Ali nisi še slišal, zakaj Celjski

zbirajo bogastvo, skupljujejo posestvo in se družinijo z vladarsko hišo cesarjevo? Zakaj skupljujejo posestvo večidel pri nas po Kranjskem, po Štajerskem, in se uže sami podpisujejo vojvodi vseh Slovenov? Zakaj iščejo zvez z našimi Frankopani, in banstva Hrvaškega? To ima svoj pomen, ki ga moraš lahko razumeti, če se spominjaš, kako si še kot dečko z menoj vred rad poslušal patra Tiburcija, ko je nam pripovedoval o kralji Samu, o Ljudevitu, Zvonimiru in o družih hrvaških kraljih, ki so vladali nad našim národom. Vse kaže, da Celjani tudi na kàj tacega delajo. Oni imajo svojo veliko misel.

Janko. Ravno zató jih ne ljubim. Celjski grofje so presamogoltni, presebični, da bi si mogli velik smoter postavljati, ki bi bil n a m na korist, in ne le njim.

Deseničar. Zakaj pa ne obema? Ravno ker so lakomni gospodarstva in bogastva, zató so delavni.

Janko. Potem pa gorjé nam in svobodi, kolikor je še imamo, če pride ta rodbina do vrhovnega gospodstva nad nami.

Deseničar. Svobodo jim hočejo uže samí izviti iz rók tisti, ki za nami pridejo, naj nas le oní državno zjedinijo, dečko . . . No, ti ostaneš domá, pa je!

Janko. Če zahtevate Vi, ujec . . .

Deseničar. Jaz nič ne zahtevam. Nečem. Pokorščino sem zahteval prej, ko si bil mlajši. Sedaj si svoj gospod. Jaz ti le svetujem. Mislim pa, da moraš sam izprevideti, da je v tem slučaju in zmirom dobro, če

se človek malo zatají, če je uljudnejši v obliki, nego je morda v srci. Svet je uže tak, in ti ga ne bodeš pre naredil.

Tretji prizor.

Veronika. Prejšnja.

Deseničar. Dobro, da si prišla. Glej, sedaj ti izročam tega mladega gospoda. Če ga ti ne pregovoriš, potem naj gré.

Veronika. Kaj pa je, oče?

Deseničar. Stráni hoče iti.

Veronika. Janko? Po kaj, kam?

Deseničar. Ker mi gôsta pričakujemo, hoče on odjezditi. Ravno tako se zdi, kakor bi se koga bal. Reci mu, da mora ostati. Kaj bi bežal? — Jaz grem dôli v konjski hlev pogledat. Če ima mnogo jezdečih hlapcev s seboj, ne vem, kam bomo konje spravili? Pridi za menoj, Janko, če se odločiš pri nas ostati, kakor je prav. (Odide.)

Četrty prizor.

Veronika. Janko.

Veronika. Ti hočeš oditi? Sedaj, ko grof prihaja?

Janko. Hotel sem. A ker tvoj oče želi, da ne idem, ostanem, zlasti če želiš tudi ti, Veronika?

Veronika. Jaz? To vender uže véš, da mi je vselej ljubo, kadar prideš in če delj pri nas ostaneš. Ali če ne ostaneš rad, če hočeš iti, smeš in moreš iti; jaz te ne zadržujem prav nič.

Janko (s tresočim glasom). Prav nič? Vse edno ti je, da-li ostanem, ali grem? Potem bi pač moral iti, *Veronika!*

Veronika. Tega nisem rekla, da mi je vse edno.

Janko. Ampak?

Veronika. Da si ti sitnež, ki besede kolje.

Janko. In sitneža se rada iznebiš, je li?

Veronika. Vidiš, kako zavijaš moje besede?

Janko. Zavijam? Niso li jasne?

Veronika. Če pa hočeš ravno sedaj oditi, in zató, ker pride k nam gòšt, katerega véš, da moj otec rad vidi, in jaz tudi rada vidim, da pride, da vsaj še kakšnega človeka spoznam, kakor očeta, teto, tebe, hlapca Gregorija, in naše dolgočasne kmete: ni li to samó tvoja svojeglavnost? Povej mi vender pameten vzrok!

Janko. Očetu sem ga uže povedal. Jaz sem protivnik grofov Celjskih v srci. Zakaj, tega sam ne vem, ali dobro slutim, da jim prijatelj ne bi mogel biti, čeprav niso taki, kakor sodim, da so. Zató sem se jih hotel ogniti; — to je vse.

Veronika. Vse? Ali, dragi bratranec, modro in pametno to pač ni. Ti si učen, čitaš latinske in grške knjige, ali razlike mej ljudmi, kakor so, pa vender ne

ločiš, vidi se mi. Premisli vender, bratranec Janko, koliko se Celjski grofje brigajo za to, ali smo jim mi prijazni ali ne, moj oče, ti in jaz, mi, ki vse svoje kmete z ednim klicem skozi to-le okno lahko na tlako skličemo, a oni grofovi, katerih slava gré čez vse dežele, v tuje kralje in cesarje. Čemu bi jih potlej ti sovražil?

Janko. Ali se brigajo za mé, ali ne, ali so bogati, ali ne, to mi je vse edno. Če imam jaz za sé to, kar mi je treba, ne pogrešam Celjskih grofov, in ne iščem jih.

Veronika. To je ponos, ali —

Janko. Ponos beraški, bočeš reči.

Veronika. No dà, razžaliti bi te ne mogla, ko bi tako rekla, saj velja tako meni sámí, kakor tebi, oba nisva bogata nì mogočna. Ali, povej mi prav po pravici, da-li ga res ne zavidaš, Celjskega grofa, za njegovo bogastvo, ime, čast, sijajnost in slavo?

Janko. Ne, zakaj bi ga zavidal?

Veronika. Jaz pa!

Janko. Zavist je greh, slabost, neplemenita lastnost, a ti jo priznavaš z nekakim ponosom.

Veronika. Pričakovala sem od svojega gospoda bratranca tako strog odgovor. Ali, dragi moj, moja zavist ni pregrešna, vsaj jaz ne čutim čisto nič slabe vesti zaradi nje. Jaz namreč nikomur ne zavidam sreče tako, da bi mu jo vzela in sebi pridržala. Naj bodo drugi srečni, kakor jim Bog dá, sama jaz bi

tudi rada bila. Drugi naj imajo bogastvo, a jaz bi ga tudi rada imela. Da je ubožnost sreča, bogastvo pa nepotrebno, tega ne morem verjeti, jaz ne. Oče pravijo: „Stari plemenitaši smo, pred kralja lahko stopamo!“ In ti praviš tudi tako, ne li? A ko sem bila v Zagrebu, hodila sva z očetom péš iz cerkve, drugi plemenitaši so se v lepih vozeh vozili. Jaz sem imela mej mladimi najslabšo obleko, druge so bile polne zlatá. Vidiš in to je neprijeten čut, naj vidva z gospodom patrom Tiburcijem rečeta, kar hočeta. Zakaj bi si jaz ne smela želeti, kar vidim, da druge imajo? Oh, in še take, ki ne vedó, kako srečne so, ko imajo vsega in morejo zmirom mej ljúdi priti! Mi pak moramo v tem oddaljenem gozdu skoro vse leto biti samí, malokdaj se kak boljši človek oglási. A še tačas ti ni prav!

Janko (žalosten). Prvič te slišim tako govoriti, Veronika!

Veronika. Nadaljevanje pride drugič. Oče ti je rekel za njim priti. Idi! Zakaj, da bi odšel, tega ne pustim, strogi gospod bratranec!

Janko. Če me pošiljaš stráni, moram iti. (Odide.)

Peti prizor.

Veronika (sáma).

Dober človek, ta naš bratranec Janko, res dober človek, ali grozno dolgočasen! Dober mož, pošten,

mehkega srca, moder, vse res, ali dolgočasen! Jaz pač vem, da on náme misli, da me bode prosil, naj bi mu bila žena. A bojim se skoraj tega. Dolgočasno življenje! Vender bi bilo bolje, ko bi prišel póme tako kak lep, bogat, vesel, in kak veljaven mej svetom! A kdo bode prišel k nam v to pustinjo? (Gleda se v zrcalu.) Pa bi vender lahko prišel. Grda res nisem.

Šesti prizor.

Veronika. Teta.

Teta. Kaj delaš tù? Gôsti utegnejo priti, a ti nisi še preoblečena.

Veronika. Oh, imam li pravo izbiro, da bi se mogla preoblečiti!

Teta. Zahvali Bogá, da ti je dal lep obraz in lépo rast, kateri ni treba z drago obleko pomagati, da se more ljudem pokazati. Sicer se pa tudi nimaš pritožiti. Dosti jih je, ki so tudi plemenite, a se ne morejo niti tako pohvaliti kot ti.

Veronika. Teta! Kakšen pa je ta mladi Celjski grof Fridrih, ste li slišali o njem?

Teta. Lepí možjé so ti Celjski. Močni in veliki junaki. Ali kaj te to briga? Ne bode te snubil ne! Oženjen je uže, mladega je oče ženil pri Frankopanih v Modrušu.

Veronika. Ima lépo ženo?

Teta. Domišljam se, da mi je pripovedoval krošnjarkupec to zimo, da ni lepa, nì zdrava. Zakon jima ni srečen. Ali ljudjé govore mnogo, kar ni res. Bog vé kako je.

Veronika. Ubogi mož, lep je in bogat, sloveč in veljaven, a ima táko ženo, da srečen ni. To je čudno! (Na dvorišči se čuje rog.)

Teta. Tukaj so!

Veronika. Oh, in jaz še preoblečena nisem. Teta, pojdite z menoj, pomagat mi.

Teta (pri oknu). Pet, šest, sedem kónj je na dvoru.

Veronika. Tù sèm pridejo, pojdi stráni.

Teta. Uže gredó. (Obe odideta na levo.)

Sedmi prizor.

Grof Fridrih Celjski, Deseničar, Soteščan (pridejo od desne).

Fridrih. Ne trudite se, gospodar, ne ostanemo dolgo na Vašem dômu. Samó mimogredé smo Vas posetili, da pogledamo, kje in kako imate svoj stan in kakovo vino hranite v kleti za dobra štajerska grla. Poleg tega lebko tudi slišimo, kdaj mislite hčer možit, kdaj nas boste v svate vabili, ker svet govóri, da Vam je Bog dal, ali da Vam je rajnica žena porodila lépo žensko dete. Kje jo imate? Staro rdeče vino, pa mlado belo deklè — temu smo vselej prijatelji.

Deseničar. Précej bode oboje tù. — Ivan! A, moram sam iti!

Fridrih. Najprej vina, potlej hčer.

Soteščan. A za mé bi bilo narobe boljše.

Deseničar. Précej, gospôda! (Odide.)

Osmi prizor.

Prejšnja (brez Deseničarja).

Fridrih. No, sedaj smo tù. Sedaj mi povedi, zakaj si me prosil, naj storim ta pot? Zanimljivega tù na Desenicah, v tem hrvaškem plemenitaškem brlogu, ne nahajam nič posebnega. Najbrž bode še vino kislo, ki ga prinese, in tisto deklè, katero hvališ, bode tudi kaka navadna prikazen, kakor jih na kupe dôli v dolini puráne pase. Tedaj zakaj si me gnal sèm?

Soteščan. Vem, da je bilo drzno, da sem te prosil: pojdi z menoj, ali prav za prav, pojdi, da grem s teboj v Desenice. Toda ti si mi obljubil, da mi edno prošnjo izpolniš, in polovico si je uže izpolnil, polovico pa te sedaj prosim, da jo še izpolniš. — Reci temu staremu Deseničanu, naj dá svojo hčer k tebi na dvor v Krško, da stopi kot plemenita gospodičina v službo tvoje gospé. In sicer tako ga pregovôri, da jo bode dal précej sedaj z nami. Če nehče drugače, naj nas spremi sam, a tebi, ki si oženjen, zaupa jo uže lahko. Stóri mi to,

in jaz ti grem kacega sovražnika zabòst, kadar spí, ali kar ukažeš, ti storim.

Fridrih. Kaj vraga? Tedaj po déklico smo prišli v to raztrgano gnezdo?

Soteščan. Dà. Ali čuj, ti moraš reči, da tvoja gospá želi, naj pride v njeno službo, kjer se mnogokaj naučí, drugače ne bi bilo morda nič. Tega ne smé nihče slutiti, da sem te jaz nagovoril. Kadar je edenkrat pri tebi v Krškem, potlej se bode uže izhajalo kako tudi iz te laží.

Fridrih. A kakšne namene imaš ti pri tem, stara lisica ti?

Soteščan. Ženiti se hočem, in ta déklica mi najbolj ugaja.

Fridrih. Ti ženiti?

Soteščan. Misliš, da jaz res nimam nobenega razuma za žensko lepoto in zakonsko srečo? Dà, ta déklica mi je všeč. V Zagrebu sem jo óndan videl, in rekel sem, ko bi to dobil, pa se oženim tudi jaz.

Fridrih. No, to je pač navadna stvar: vprašaj njo in očeta, ali te hočeta za možá in zeta, in vse je pri kraji. Ti res nisi več posebno mlad, ali imaš Sotesko, ki je vender vredna devet Desenic, torej starega uže predobiš. Za dekleta pa zberi nekoliko lepih besedij, če ti jih je še kàj ostalo, in če si kdàj znal ženskam slepáriti. Kaj je bilo treba m e n e pri stvári? In kaj je treba, da jo jaz vabim v službo k svoji ženi?

Soteščan. Prav treba je. Jaz bi si pač upal s starim naglo na čisto priti, ali z dekletom pa vender ne gré tako brž. Tako daleč, kakor je sèm na Dese-nice, vender ne morem hoditi. Zatò bi jo rad imel pri tebi na Krškem. To sem uže slišal, da ni dober pot pri ženskah précej strmogláv z ženitvijo v izbo priti. Počasi se me mora privaditi. To pa je le mogoče, če mi mojo prošnjo izpolniš in jo s seboj vzameš. Z možmí se mi je lahko dogovoriti brž, toda s táko ne-umno malo gosko mi jezik ne gré.

Fridrih. Dà, véš ti prijatelj, mnogo je, kar terjaš. Kàr précej s seboj vzeti jo! To je težava. Moja žena je velika sitnost. Nič ji ni prav.

Soteščan. Če ne moreš, pústi! A glej, stari gré, pazi.

Deveti prizor.

Prejšnja. *Deseničar* (s služabnikoma, ki nosita vino).

Deseničar. Kjer pri nas ni človek sam, tam gré narobe. Oprostita, gospoda, da sta morala delj čakati, negoli treba. Moji sluge bi mi bili skoro večji sod vina po kleti izpustili.

Fridrih. Potem bi bilo to pomenilo, da smo mi nesrečo prinesli Vam na dom.

Deseničar. To pa ne. Sreča ali nesreča je v božjih rokah. — Prosim, vino je tù! Dobro došli, še edenkrat! A sedaj nobene besede več o tem, da bi uže

takoj odšli. Dolgo uže se mi ni pripetilo, da bi bil mogel tako odličnega gospoda pod svojo streho pozdraviti. Zatorej ustrezite mi in ostanite vsaj edno noč!

Deseti prizor.

Prejšnji. Veronika.

Deseničar. Evo, tù prihaja moja hči. — Glej, Veronika, gospod mladi grof Celjski, pozdravi ga v našem dômu. Gospod je bil prej tako ljubezniv, da je po tebi vprašal takoj, ko je prišel. Čudil sem se le, kje tičiš, da te ni voščít „dobro došli“ njemu in čestitemu njega družniku, gospodu iz Soteske.

Veronika. Gospod grof, in Vi gospod, prosim bodita prepričana, da znamo ceniti veliko čast, katero ste nam skazali s svojim pohodom.

Celjski. Hvala, gospodičina! Daleč je do Vaših Desenic, in pot ne najlepši; ali ko bi bil uže prej védel, da v tem kraji cvetó tako krasne cvetice, ne bi bili šele denès prvič tukaj, prej bi bili prišli.

Veronika. Veselí me, če Vam sploh kàj ugaja pri nas, čeravno ste morda le nekaj lepega rekli, kar se navadno ne misli v vsi istini. Bala sem se in bojim se še, da boste razloček mej našim domom in mej svojimi navadnimi krogi le preveč čutili. Ali, ako Vas ne pogostimo tako dostojno, kakor bi radi, volja naša ni kriva.

Fridrih. In prijazna volja od Vas, lepa gospodičina, nam je ljubša nego vsaka druga sijajnost.

Deseničar. Čuješ, Veronika, gospôda hočejo uže denès odhajati. Reci jim tudi, naj nam storé veselje in vsaj edno noč pod našo streho spé in nam ne odnesó hišne sreče.

Veronika. Oče misli národno vero, da gòst, ki srečo prinese v hišo, ostane vsaj od zahoda do vzhoda solnca. Zató se moram strinjati z njegovo prošnjo.

Fridrih. Za vabilom pak môra prihajati vabilo. Kako, ko bi mi Vaše vabilo vzprejeli, boste li Vi, gospodičina, potem posnemali nas v poslušnosti in našega vabila ne zametavali, kadar Vam rečemo: pridite tudi Vi k nam v naš dom in prinesite srečo s seboj?

Veronika (osuplo veselo). Jaz?

Fridrih. Dà, Vi! Glejte, mi smo Vam pokorni, mi ostanemo pri Vas, midva in najini spremljevalci dôli. In najbolje je, da précej vidimo, ali nam hočete tudi Vi ednako z ednacim povračevati, ali pa samó terjate, dajete pa ne. — Moja žena Vas vabi, da za nekoliko mesecev, kolikor Vas bode ravno volja, stopite mej njene plemenite gospodičine. Ni treba misliti, da je to kakšna poniževalna služba, Vaše vrstnice so vse iz dobrih rodovin. Ona je slišala o izredni Vaši lepoti, in jaz vidim, da je več kot resnico slišala, in želí si Vas imeti poleg sebe. Hočete? In oče? Menda ne bode protiven?

Soteščan (záse). Prej ni hotel obljubiti, a sedaj se mu mudí! Sumnjivo! Napósled njemu samemu ugaja. Vender pomagati mu moram. (Na glas.) Gotovo bodé tudi gospodar Deseniški takoj izprevidel, da je njegovi gospodičini hčerki le na veliko korist, ako more nekoliko časa mladosti preživeti v tako izbornem krogu, kakor ga ima gospá grofica Elizabeta okolo sebe. Ta čas ji mora kot čas učenja in zabave vse življenje ostati v prijetnem spominu. Hčere iz prvih rodbin plemstva celega Štajerja, Kranjskega in Hrvaškega z veseljem poslušajo podobna vabila na dvore prihodnjega celjskega starogrofa.

Deseničar. O, meni je čast, zeló ljubo, velika čast, samó če ona hoče. Greš?

Janko (ki je bil mej zadnjim tiho prišel). Ne hôdi!

Veronika. Pojdem!

Fridrih. Dobro.

Janko. Ne hôdi!

Fridrih. Kaj hoče ta?

Veronika. On nima tù ničesar hoteti.

Janko. Ničesar? Naj ti ne bode nikdar žâl!

(Odide naglo. Ko drugi čudé se gledajo za njim, pade zagrinjalo.)

Drugo dejanje.

Fridrihov grad v Krškem. Pred vežó vrt.

Prvi prizor.

Herman. Soteščan.

Herman. Kaj praviš? Moj sin, Fridrih grof Celjski, resno zaljubljen? Ta beseda se mi preneumno glasi. Saj vender ima uže sam sina, ki bode skoro divjega konja osedlal, pa mi pripoveduješ, da je zaljubljen? Ti pač misliš le, da ima kake navadne opravke s katero žensko, za kar se jaz ne brigam. Mari naj mu s šibo za hrbtom stojim?

Soteščan. Ne, milostni gospod grof, jaz nisem mislil kake navadne lehkomyšelnosti, temveč prav resno razmero, ki more škodovati njemu in rodbini Vaši, ker déklica je plemenita, ki jo ima tù v hiši in ki gorí zánjo: hči gospodarja z Desenic. Hrvaški mali plemenitaši utegnejo hrup zagnati, če slišijo, kaj se tù govori o razmeri oženjenega možá do plemenite hčere, katero je grofica vzela na svoj dvor.

Herman. Plemenita déklica? Z Desenic? To je nekaj družega.

Soteščan. To sem jaz tudi mislil. Zató, samó iz ljubezni do Vaše slavne hiše sem si dovolil izpregovoriti.

Herman. Vprašal sem te, in dolžnost je tvoja, dokler si v moji službi, da meni poveš vse, kar véš. Kadar mene ne bode, tačas služi Fridrihu. — Tedaj stari Hrvat ima lehkomiselno lépo hčer?

Soteščan. Lepa je, a lehkomiselna ne. Vrlo deklè je, ponosno in gotovo še nepokvarjeno. Ravno zató je pa tem nevarneje, da se grof Fridrih zaljubi v njó, ki je uže oženjen, ko bi se déklica vender prav lahko dobro možila.

Herman. Mari bi jo ti vzel?

Soteščan (v zadregi). Jaz?

Herman. A tako! Sedaj umejem. Ni le tvoja skrb za moje in mojega sina dobro ime, kar govori iz tebe. Vender, to je vse edno. Prav praviš vender, da to ne gré v račune moje hiše. Žena Fridrihova je bolna, utegne umreti, in potem ne bi bilo dobro, da ima tako mlado deklè pred nosom, ki je z Desenic domá. Uže vem, kaj imam storiti. Ti pa pojdeš z menoj za nekaj dnij. Kesneje lahko greš na Desenice in snubiš. Déklica ne bode niti dva dni več v Krškem. Skrbi, da bodo konji osedlani, mi odjezdimo.

Soteščan. Précej, gospod! — Tù gré grof Fridrih! Prosim, mojega imena ne imenovati v tej stvári. (Odide.)

Drugi prizor.

Herman. Fridrih.

Herman. Věš ti, Fric, da sem zopet s teboj prav nezadovoljen, prav popolnoma nezadovoljen?

Fridrih. Smem li vprašati, zakaj, oče? Jaz se ne spominjam, da bi bil kak Vaš ukaz prelomil, ali s čim družim zaslužil Vašo nemilost.

Herman. „Ne spominjam!“ Ti se pač zmirom premalo spominjaš, kdo si, ali kdo imaš biti. Ne da bi gledal kakor jaz in vsi naši predniki, kako bi poveličal čast imena Celjskega, tekaš, kakor slišim, še zmirom na ženskami okolo kakor osemnajstleten golobradec, ki ne vé še, kaj je ženska.

Fridrih. Ravno v tem oziru nisem zadnje čase nič grešil, oče! Rad bi vender védel, kdo me je zopet obrekoval pri Vas?

Herman. „Nič grešil?“ Kdo se briga za tvoje grehe v tem oziru. Gréši, kolikor hočeš, samó škandala ne delaj svojemu imenu. Če iščeš ženskih, ne manjka ti jih. Jaz mislim, da v tvojih letih bi vender uže lahko prišel do izprevida, da je edna taka, kakor druga. Zató ne sezaj tjà, kjer se ljudem v zóbe vržeš in svojemu imenu, meni in sebi škoduješ. Tega ne trpim, slišal?

Fridrih. Dà, ali jaz res ne vem, kaj so Vam zloreki ljudjé napovedali? Jaz nisem nikamor sezal, da bi se ljudem v zóbe vrgel.

Herman. Tako! In tù v grádu imaš neko dekletce z Desenic.

Fridrih (v zadregi). To? To dekletce je pri moji ženi v službi.

Herman. Ha, in ti se celó zardevaš, ko mi to pripoveduješ, kakor kaka devica? Te vrag! To je Celjan, to moj starejši sin? Kaj treba zaradi kake služkinje zardeti se pred menoj? Meni se zmirom bolj zdi, da si še dečák, ne mož.

Fridrih. Oče, ne govorite tako!

Herman. Mólči! Še smo mi gospod! V službo svoje žene pa jemlješ lahko druge déklice, ne hčerâ hrvaškega plemstva, kateremu se je nam najmenj treba zameriti, sósebnó ne hrvaških hčerâ, ako niso le na službo tvoji ženi, nego tudi tebi, česar Deseničar ne bodé mirno trpel, kadar zvé. Sicer se pa tebi ni brigati za gospodičine, ki so v službi tvoje žene.

Fridrih. Ali, oče, jaz Vas zagotavljam, da je deklè od moje strani in od vsake še čisto, kakor . . .

Herman. Pej! Kaj je meni treba tega zagotovila? Kaj je meni mari čistota ali nečistota vseh hrvaških devic, ne le Deseniške. Hrup a nečem, škoda nečem, naše ime hočem, da varuješ. Zató čuj! Tega dekleta mi imaš njenemu očetu nazaj poslati, in sicer précej, dokler ves svet ne začnè tako govoriti, kakor uže nekateri govoré. Da ti tvoja žena ne zadoščuje, to mi je žal, ali kriv si tudi sam, čemu si se šel tako mlad ženit, jaz te nisem silil, da se žèni précej, lahko bi

bil par let potrpel; jaz sem ti dovolil le, ker si edno Frangepanko izbral, in ker sem mislil, da se mladi ljudje tem prej spametujejo, čim prej se oženijo — da nehajo za družimi letati. To se vé, samó za to, sicer vem, da žena pameti ne dá. Živi kakor hočeš, ali tako ne, da bi se ime grofa Celjskega, Ortenburškega in Zagorskega glasilo kot strašilo plemenitaškim očetom mladih hčerâ. Svet je uže tak, jaz mu nisem delal načel, mnenj in predsodkov. A ima jih, in ravnati se mora po njih ravno tako prvi magnat v cesarstvu — in to imaš biti tudi ti — kakor zadnji Zagorski slívar. Zatorej ponavljam: to deklè iz hiše! In sicer čim prej tem bolje.

Soteščan (se vrne). Gospod, osedlano je.

Herman (*Soteščanu*). Pridem! (*Fridrihu*.) Tedaj ne pozabi, kar sem ti ukazal. Glej, tù prihaja tvoja žena. Priporôči me, jaz se ne utegnem poslavljati pri nji. *Soteščan* me spremi. (Odide.)

Tretji prizor.

Fridrih. Elizabeta.

Elizabeta. Ni li ravnokar oče uže odšel od tebe?

Fridrih. Kdo pak!

Elizabeta. Tako naglo nas zapušča? Niti nisem govorila dosti več kot dve besedi ž njim. Tako ga puščaš stráni? O!

Fridrih. Teci za njim, če mu imaš še kaj tožiti.

Elizabeta. O, mnogo bi imela še!

Fridrih (zbadljivo). Zoper možá, zoper mene, ne li? Za hrbtom tožiti, smešno ljubosumnost prodajati, dà, za to si, za drugo ne. Ali, ne svetujem ti, v tem početji nadaljevati, kača!

Elizabeta. Fridrih! Moj Bog, kaj je zopet! Kako si mi zopet krivičen! Niti besedice nisem o tebi govorila, nikar pa tožila te, da-si, moj Bog, bi imela tožiti dovolj. Uže ne vem, kdaj si govoril z menoj kakor z ženó; uže ne vem, kdaj bi bila iz tvojih ust slišala kakovo ljubeznivo besedo. In niti moje solzé te niso genile, niti niso prošnje pomagale, da me imej vsaj kot mater svojega sina edinca v čisljih. Od dné do dné si osornejši in trši z menoj, in ko bi mi ne bilo za tvoje in sinovo dobro ime, davno bi te bila zapustila in k materi bežala v Modruš, kjer niso mislili, da more Frangepanova hči priti plemenitemu soprogu v oblast, ki bode tako ž njo postopal, kakor ti z menoj. (Jokaje.) Dà, pač bi imela vzrok tožiti ne le tvojemu očetu in svoji rodbini, temveč vsemu svetu; ali dozdej tega nisem. (Jezno.) A odslej pa hočem res začeti tožiti, res, ne le očetu, vsacemu! Dozdej pa nisem, in denès nisem nobene besede o tebi govorila z očetom.

Fridrih. In kako, da mi je očital podobno kakor ti, da sem (spakuje se) „premalo ljubezniv s teboj.“

Elizabeta. To ti je očital? Bog ga ohrani, nisem vedela, da ima toliko čuta do mene. Ali govorila jaz o tem ž njim nisem. Po tem tacem so uže družina zapazili, kako ravnaš z menoj, in (jokaje) poleg trpljenja imam odslej nositi še sramoto zaničevane gospodinja, in napósled me bodo še tvoje dékle stráni podile z dóma mojega sina.

Fridrih (pozorno). Moje dékle? Katera pa je uže poskusila stráni poditi Vas, grofica?

Elizabeta (ponosno). Poskusila? Uže? Ne, tako daleč ni še prišlo, hvala Bogú! In ko bi, smé si biti moj gospod soprog v svesti, da grofica Elizabeta Fran-gepan vé, kaj bi imela v tem slučaji storiti.

Fridrih. V vódo skočiti?

Elizabeta. Ne, tega veselja ti ne naredim še! — A potrpi vender, saj dolgo ne more trajati z menoj, skoro bodem morala prostor narediti tebi in potem bodeš lahko dal mojemu sinu mačeho.

Fridrih. Ko bi te bil le kdáj slišal še brez očitaj govorniti!

Elizabeta. Dà, dà, jaz sem kriva, sáma jaz, moram biti. (Odide.)

Četrty prizor.

Fridrih (sam.)

Ona ni govorila z očetom, to vidim. Povedal mu je Soteščan. Stari kozel, jaz ti uže posvetim. Za take ljudi take déklice ne rastó. Ne bodeš je imel niti

s tem rovanjem. Najprej mora biti moja, potem da vidimo dalje. — In uže sedaj očetov ukaz, naj jo dam iz svoje hiše? Vender se ne morem odločiti, da bi poslal to déklico izpred očij. Oh, zakaj mi usoda ni take žene naklonila, zakaj sem dobil to, katero imam, ki ne morem nì eden dan več vesel biti poleg nje. Kakšen razloček mej Veroniko in to stvarjo, s katero sem souprežen! Ko sem jo jemal, mlad tepec, nisem znal razločevati ženske sploh od ljubljene in ljubeče. Sedaj poznam veliki razloček, a prepozno je! (Obstane.) Prepozno? Meni prepozno, ki bodem vender prej ali slej starogrof Celjski? Čemu mi je oblast, čemu bogastvo mojega očeta in roda, če moram brez sreče, brez ljubezni ženske, katero si srce izbira, odrekati se uživanju, po katerem mi duša najbolj hrepení? In vender, očetovo voljo moram izpolniti. Vsaj po besedi. Izpod strehe! Izpod te strehe pod drugo. Tako naredimo. Pa kam? — Kàm na pristavo! Tam ostane skrita, in tam morda še lože dosežem, kar želim. Očeta moram za nos zvoditi. Dekleta pa ne dam. Ha, tù prihaja sáma . . .

Peti prizor.

Veronika. Fridrih.

Veronika. Vi tù, gospod?

Fridrih. Zakaj ostanete tako daleč od mene, ali se me bojite? Pridite bliže, gospodičina! Ali sem Vam tako zopern, da se me celó ogibljete?

Veronika. Bojim? (Stopi mu bliže.) Zakaj bi se Vas bala, saj ste bili vender zmirom dober z menoj. Samó . . .

Fridrih. No, kaj . . . samó?

Veronika. Vi, gospod, ste mi hoteli nekaj ukazati?

Fridrih. Ne, gospodičina, Vi ste hoteli nekaj družega reči. Govorite: dober sem Vam bil zmirom, samó . . .? Kaj samó?

Veronika (sramežljivo.) Samó, da ne smete zopet tako začeti govoriti, kakor mi govorite, kakor ni prav, kakor véste, da Vas jaz poslušati ne bi smela.

Fridrih. Ne smem ti povedati, da se mi srce od veselja smeje, če te vidim, déklica? Ne smem ti več povedati, da te ljubim, da te samó to prosim, naj te vsaj ljubiti smem; ne smem ti povedati, da sem šele potlej, ko sem tebe, déklica, ugledal, zavedel se, kaj je ljubezen, kaj najvišji čút v človeku? Moja zláta, ti edina, ki si mi vse srce izpolnila, prepoveduj mi, ljubiti te, reci mi, da je greh, reci, da me ne ljubiš, samó dáj mi, da te vidim pri sebi, da si mi blizu, zakaj brez tebe sedaj živeti več ne morem in nečem. Jaz nimam druge sreče, nego upanje, da bodeš ti moja! In da bi ti tega niti povedati ne smel? Ne bodi tako neusmiljena, ne terjaj tega!

Veronika. Ali, ko bi gospá grofica to slišala, kar govorite, ne bi govorili Vi —

Fridrih. Ne spominjaj nje! Nesrečna je bila tista ura, ki je naju zvezala. Ona záme nima čúta, jaz ne

zánjo. Razloček je bil mej njo, uže ko je bila mlada, in mej teboj, kakor si sijajna in lepa tù pred menoj, razloček, kakor mej solncem in nočjo. Nikdar ni čuta imela záme, a jaz sem sebe motil le od kraja. Prej, dokler tebe nisem védel, nisem védel, kaj bi bila záme največja sreča, sedaj šele vem, ali brez tebe doseči ne morem: da bi me ti ljubila, ti déklica edina! Druzega ne želim od tebe nič, nič hudega, nič več kot ljubezen, in ta ni greh. Kako more greh biti, kar je najblažjega v nas, kar nas povzdiguje in osrečuje? Ne véruj in ljubi me vsaj malo tudi ti!

Veronika. O, Bog, nehajte! Ko bi kdo naju slišal?

Fridrih. Sliši me samó ti, in pride še srečni dan, ko bodem jaz sám vsemu svetu smel radostno zaklicati, kar sedaj jedino tebi povedati smem: da si moja kraljica!

Veronika. Sladke so besede Vaše in omamljive, a vender ne smela bi jih poslušati, morala bi bežati stráni.

Fridrih. Ne hòdi stráni! Poslušaj me! Stóri mi to, kar te bodem prosil, če ne, me uničiš. Če greš ti od mene, od nas stráni, da te jaz ne vidim več, jaz bi od ljubezni do tebe izgubil um!

Veronika. Jezus! Saj jaz nisem hotela iti stráni iz grada, le tù, le sedaj od Vas, ker glava mi je polna, ne morem vsega . . .

Fridrih. Glava ti je polna? Srce ti je polno, ti me ljubiš tudi, o, reci mi to, le edenkrat!

Veronika. Ne smem.

Fridrih. A resnica je. Tàji jo, da le je resnica!

Veronika. Pustite me sámo, srce mi prekipeva.

Fridrih. Pustim te sámo. Samó še edno ti povém. Če me ljubiš, če hočeš, da bodem mogel kdàj zvati te pred vsem svetom svojo, pripravi se iti še denès z menoj na drug grad, k dobrim ljudem —

Veronika. Moj Bog!

Fridrih. Nič hudega ni to. Le da so uže ljudjé izpazili mojo ljubezen do tebe, a to ne smé biti.

Veronika. Potem moram stráni! Domóv!

Fridrih. Domóv na Desenice, ne! Tam si záme izgubljena. Jaz hočem, da si blizu mene. Z dóma sem te vzel, ker si mi srce vnela, ko sem te ugledal. Če se povrneš tjà, zdi se mi, kakor bi bila záme izgubljena. Hočeš ostati tam, kjer jaz želim? O, reci mi to, da hočeš!

Veronika. Hočem.

Fridrih. Hvala ti, déklica zláta, hvala ti! Kàr précej grem ukazat, da se napreže in sam te spremim. (Odide.)

Šesti prizor.

Veronika (sáma).

Kaj sem rekla? Kaj sem obljubila? Da grem, kamor hoče, na konec svetá ž njim ali za njim, kamor on želi, ki ga ljubim? Ne, tega nisem rekla.

A, res je, šla bi! Uže ne vem, kaj govorim, kaj mislim, kadar ga vidim. Kako blago srce je v njem, in kako je nesrečen! Ko bi ga jaz mogla in smela tolažiti! Zvezan mi je jezik, kadar govori z menoj. Govori z menoj, in kako! Svojo kraljico me je imenoval! (Tiho.) In kadar ona, ki je ne more, in ki je bolna, umrje, vzel me bode za ženo, jaz bodem grofica Celjska! Bog! Jaz grofica! On me ljubi močno. Njegove besede so tako srčne, tako ljube, kakor jih z mano siroto noben človek še govoril ni, nobeden človek še ne tako srčno in ljubo, odkar mi je moja mati umrla. — Moja mati! Kako mi nje spomin na misel prihaja? Kaj bi ona rekla. Stráni! Stráni od tod! Greh je, kar poslušam, kar mislim, kar upam, dà, stráni od tukaj grem, domóv!

Sedmi prizor.

Veronika. Janko.

Janko. Zdravo, Veronika, lahko sem te našel in še sámó.

Veronika. Janko!

Janko. Nepričakovan, to vem.

Veronika. Kakor od Bogá poslan o pravem času.

Janko. Kaj ti je? Kako si bleda, in kakšne so ti oči! Povedi mi, ali ti je kdo kàj žalega storil? Sedaj

sem jaz tù, in kdor te je razžalil, ta ima z mojim jêklom izpóved. Govôri!

Veronika. Nič ni, nič. S teboj grem domóv, k materi, ne k materi, mrtva je, k očetu, k vam, tù ne smem več biti.

Janko. Kdo te je razžalil?

Veronika. Nihče, le stráni pojdiva, domóv!

Janko. Taka, kakor si, brez vsega, kar imaš s seboj? In brez slovesa? Meni se zdi, da ti je nekdo krivico storil, ko si tako naglo želiš stráni. To me sicer od srca veseli, da se vrneš z menoj domóv, in očeta, ki je nekoliko bolan, bode tudi veselilo, če prideš. Predolgo si uže mej to ošabno gospôdo. Ali, če te je kdo razžalil, lahko mi ga imenuješ! Mari je grof Fridrih sam?

Veronika. Nihče ne, on najmenj, on mi je dober, o, on posebno.

Janko. Sovražim ga! Sovražim ga še bolj, če ga ti hvališ. In sedaj sem pripravljen, če greš z menoj, précej in kakor si, brez slovesa. Z ljudmi v tej hiši se mi mrzi govoriti. Pojdi!

Veronika. Postoj! Le majhen spomin si vzamem in pridem za teboj. (Odide.)

Osmi prizor.

Fridrih. Janko.

Fridrih (ki je uže prej v ozadji skrivàj prišel in zadnje besede slišal). Tako tedaj! Sovraži me, ta hrvaški mali vitez, vlastelin sedmih sliv! Sovraži mene, grofa Celjskega! Kaka nesreča záme! In gospodič je prišel meni natihoma in brez slovesa déklico iz hiše jemati. Tù bi imel pa morda še kdo kàj govoriti, ne?

Janko. Prišel sem kragulju golobico iz gnezda otet.

Fridrih. A predno jo otmeš, da bi jo nesel v umazano gnezdo, kjer si se kukavica ti sam izlegel, hoče kragulj še svojo besedo govoriti. Kakor se mi hitro od mojega posestva pet milj daleč ne izgubiš, dam pse náte naščuvati in pošljem hlapce z bičem na tvoj hrbet!

Janko (potegne meč). Le strahopétec žuga s hlapci, brani se!

Fridrih. Kaj, slívar ima meč tudi za kàj družega, nego za igračo?

Janko. Za grofovske lopove!

Fridrih (tudi potegne meč). Ti kmet!

Janko. Pokaži, da se znaš z železom tako briniti, kot z jezikom dekleta zapeljavati! (Boj.)

Deveti prizor.

Veronika. Prejšnja. Potem sluge.

Veronika. Za Bóga, kaj je to? Janko, stój! Pústi ga, Janko! Gospod grof! (Hoče se vreči mej bojevnika, v tistem hipu Fridrih ranjen pade.)

Janko. Béži z menoj, tam prihajajo ljudjé!

Veronika. Ranil si ga! Kri mu teče.

Janko. Pojdi, časa ni!

Veronika (poklekne pred ranjenim Fridrihom na kolena).

Fridrih (vstaja). Angelj! Ne zapústi me ti, glej, kri za tebe!

Veronika. Jaz sem Vaša, o, Bog, kri zavoljo mene! (Janku, ki jo je prijel za róko.) Stráni! Nečem! Jaz ostanem pri njem!

Janko (odskoči). Torej je vender vse res! Izgubljena!

Fridrih. Primate ga, ta me je z mečem ranil, ste li slišali! — *Veronika!*

Strežaji. Primate ga, primate!

Janko (z mečem braněč se naglo odhaja.) Živega me ne boste imeli, vi psi!

(Zagrinjalo pade.)

Tretje dejanje.

Velika soba na grádu Ostrovci.

Prvi prizor.

Veronika. Meta.

Veronika. Pojdi sèm bliže k meni, vprašala bi te nekaj.

Meta. Kaj?

Veronika. Ne smeš pa nikomur nič omeniti!

Meta. Vender nisem tako jezična! Kar meni zaupate, gospá grofica, to je kakor zakopano.

Veronika. Ne imenuj me gospá grofica; reci mi samó gospá. (Záse.) Oh, nekđaj sem bila srečna v mislih, da bi mogla biti grofica, sedaj, ko sem, bojim se tega in nekako mi je pri srci, kakor bi ta čast ne prinesla sreče, kakor bi mi to visoko ime ne pristojalo.

Meta. Kaj zapovedujete, gospá?

Veronika. Sédi tù k meni! Tako. Sedaj mi pa povej prav resnično: Ti si bila od bolezní rajnice grofice, moje prednice in moje nekdanje gospé, pri nji; ali si bila ves čas, zlasti zadnji čas pri nji?

Meta. Zadnje dni se nisem prav nič od nje genila, da je umrla. In umrla je lepó, z Bogom spravljena, v njegovo voljo udana, o, vsa drugačna je bila ob zadnji uri, kakor prej v življenji: nič sitna, nič huda, ampak dobra kakor duša. Gotovo je gorka v nebesa šla in tam za nas Bogá prosi.

Veronika. In je lahko umrla?

Meta. Kakor truden angelj je zaspala.

Veronika. In mojega možá ni bilo zraven? Věš dobro, da ne?

Meta. Gospoda mladega grofa tačas več dnij ni bilo na Krško, čeravno smo bili poslali pónj in je rajnica grofica sáma želela po njem.

Veronika (polglasno). Torej ti tudi misliš, kàj ne *Meta*, da ga obrekujejo óni, ki mu — o groza! — očitajo, da je svojo prvo ženo sam umoril, predno je mene vzel? Ti věš, da je to laž, da to ni res, ti věš, o, povej mi še edenkrat!

Meta. Laž je to, gospá, grda laž in obrekovanje hudobnih ljudij. Ljudjé so videli, da nista lepo vkupe živela, kakor mož in žena, in ko je umrla, naredili so iz sáme zlè volje govorico, da je on kriv nje smrti. Ko bi jaz slišala kacega, ki bi to govoril, jaz bi mu jih povedala!

Veronika. Uže prav! Hvala ti! Pojdi, a ne govôri z nikomer, da sem te jaz kàj tacega vprašala. Ti si moraš misliti, kako bi me trla misel, da je moj mož z umorom za mé na svoji stráni prostor naredil.

Zató si me potolažila jako, čeravno sáma nisem tega verjela. Premehak je on za to, predober.

Meta. O, gospá . . .

Veronika. Dobro je, ti imaš dobro srce. Le pojdi sedaj, skrbeti hočem, da bodeš tudi ti srečna pri meni.

Meta. Hvala, gospá! (Odide.)

Drugi prizor.

Veronika (sáma).

Oh, ni prav, da tako ob praznih govoricah in sanjah izprašujem pôsle o svojem móži. In kaj izprašujem? Ali je morilec, ali ne! Strašno vprašanje! In vender, in vender bi ga ljubila z isto strastjo, kakor ga ljubim sedaj, ljubila bi ga tudi, ko bi bil morilec. Saj za koga bi bil morilec, če ne za mene in za mojo ljubezen? On me je ljubil še poleg svoje prve žene, poleg visokorodne mene ubožno déklico! In ž njim vred imam dedovati po smrti njegovega očeta visoki sedež soproge najmogočnejšega vélmoža v cesarstvu. Pa bi mu ne bila hvaležna? Od tistega hipa, odkar sem odvrгла vse ozire od sebe, ko sem ga videla v krvi ležečega pred seboj na tleh, v krvi, preliti za to, da mene izpred očij ne izgubi, bila sem vsa njegova, če se ponosno vzhvane do visocega prestola, o katerem rod njegov sanja, ali pa če nesrečen pade nizko do vsakdanjega možá, ki si kruh služi po zemlji. On me je

k sebi povzdignil, sedaj mu moram in hočem biti p o d p o r a ne zavora, in on naj ne toži, da je druga žena mu življenje grenila kakor prva. On naj vé, da sem se mu iz višje ljubezni udala, negoli jo je mogel najti pri kateri koli ženski. Ako me on ljubi tako, kakor ljubim jaz njega, potem bi bil tudi zmožen zločin storiti záme. Ali ni ga storil, ni ga! — In vender me morí skrb, zakaj me skriva tù na tem samotnem grádu? Zakaj me ne prizna pred vsem svetom za svojo ženo? Zakaj ta tajnost? Jaz nečem le pred Bogom njegova žena biti, tudi pred svetom hočem biti. Oh, niti ne k svojemu očetu ne morem in ne smem poslati veselega zánj poročila, da je njegova hči grofica Celjska. In bratranec Janko še tega ne vé, in drugi ne! Kaj porekó! Dà, Janko mora slišati, on, ki je najbrž slabo mislil o meni.

Tretji prizor.

Fridrih. Veronika.

Fridrih. A, ti si tù? Mislil sem, da si zgoraj v svojih sobah.

Veronika. Ali naj ne bodem tukaj, Fric? Ukažeš, da idem?

Fridrih. Ne, bodi, če te veselí. Samó tako sem rekel.

Veronika. Ti si nekaj zamišljen. Kaj ti je, dragi moj, povej meni! Nisi li srečen?

Fridrih. Kako ne bi bil pri tebi srečen? A ti, si li sedaj zadovoljna?

Veronika. Sedaj? O, in kako! Ali samó tedaj sem srečna, če si ti, Fric, drugače ne. Moja sreča brez tvoje ni mogoča.

Fridrih. In kaj si premišljala, ko si tù sáma?

Veronika. Smem li misliti, da ne bodeš hud náme, če ti povem?

Fridrih. Gotovo ne, ljuba moja, kako bi bil hud. Kaj je bilo?

Veronika. Jaz sem ti ravnokar rekla, da sem srečna; a vender popolnoma srečna še nisem. Vés kdaj bom? Kadar me bodeš tudi pred vsemi ljudmi za svojo ženo spoznal. Ta najina skrivna poroka, to najino skrivanje tù me teží, in jaz vem, da tebe tudi. Zakaj me ne pelješ na svoj grad v Krško in me ne predstaviš gospódi, ki te tam obiskuje?

Fridrih. Ali, draga moja, saj sem ti povedal, da je potreba, da se tiho poročiva. Moj oče ne bi bil nikdar dovolil, poznam ga. To je za sedaj. Kesneje se bode stvar uže sáma poravnala, potrpeti moraš.

Veronika. Dobro. Ali sedaj očetu ni treba več dovoliti. Midva sva pred duhovnikom zvezana z zakramentom svetega zakona za večno. Le Bog naju more ločiti, tvoj oče ne, če ti nečeš, in ko bi ti sam hotel, ne moreš, ne smeš.

Fridrih. Jaz? Kako bi to hoteti mogel! Ali oče mojega dejanja ne bi odobral. Zatorej ne smé še vedeti, da si mi poročena. Pripovedoval sem ti, da je hotel, naj te še prej odpravim iz hiše, samó na njegovo sumnjo.

Veronika. Ne bi odobral iz prva, hudoval bi se od kraja. Ali potlej bi se oče tebi udal. Hud je, a tudi dober je. Saj je tvoj oče. On te ima rad, to vem. Vidiš, in ko bi midva, ti in jaz, hrabro prédenj stopila in mu vse povedala? Poguma je treba le za prvi hip, in imava ga, ne li? O, jaz imam pogum! Potlej pa, kako lepó bi bilo, ko bi bilo edenkrat premagano! Glej, tebi samemu bi bil odvaljen kamen od srca, poznam te, vem, da te sedaj ta najina tajnost teži.

Fridrih. Res je, kako bistro sodiš!

Veronika. No, vidiš! Potem šele bi bila moja sreča na tvoji strani popolna, in tvoja bi bila čistejša. Poskusi z očetom govoriti, ali pústi mene, da govorim. Jaz pokleknem prédenj, objamem mu kolena, in ne otrese me, predno tebi ne odpustí. Jaz mu hočem vse obljubiti, več mu hočem biti, negoli rôdne mu hčere, z vso detinsko ljubeznijo mu hočem streči, le tebi naj ne šteje v zlò, da si mene osrečil. Dovôli mi in jaz to storim, Fric! Jaz vzamem svoj in tvoj poročni list, podpisan od duhovnika, ki je nama pred božjim oltarjem za veke roke sklenil, in pojdem sama v Celje k njemu. Pústi me iti, Fric, videl bodeš, kadar bode izvršeno, kako prav je bilo storjeno.

Fridrih (malodušno). Ne, ne!

Veronika. O, dà, dà! Potlej me bodeš še rajši imel, ko boš videl, da je tvoja hrabra žena pri tvojem očetu s pogumom opravila, česar si sam nisi upal.

Fridrih. Oh, ti ne poznaš mojega očeta. To ni mogoče. On ni tak, kakor so drugi ljudjé.

Veronika. Jaz ti pa rečem, ti ne poznaš svoje žene, česa je ona za tebe zmožna, dokler jo ti ljubiš, dokler jo ti za svojo imaš. In to je za vselej, ne li, Fric, ne li za vselej? (Oklene se ga.)

Fridrih (objame jo tudi. Hladno). Za vselej, kako bi moglo drugače biti.

Veronika. Ti si moj za vselej, oh, jaz sem vendar presrečna! Sreča, tebe ljubiti, in od tebe ljubljena biti, je prevelika, da bi je moglo kdàj konec biti, kàj ne? In konec je ne bode, najine ljubezni, dokler živiva, pa tudi še potlej ne, niti ónkraj groba ne. Ti si moj! Ali, dàj se pogovoriti!

Fridrih. Zaradi očeta?

Veronika. Dà!

Fridrih. Nehaj to! Ti bi mi vse, vse pokvarila, ko bi se v to mešala. Moj oče mi je uže itak rad žugal, da bode bratu mojemu, Hermanu, ki me od nekđaj trpeti ne more, dal prvorojenstvo. Tega pa jaz nečem za nobeno ceno.

Veronika. Kako si rekel: za nobeno ceno?

Fridrih. Za nobeno.

Veronika. Tudi ne — záme?

Fridrih. Ne vprašuj tako nepotrebnih rečij! —
Le pomisli, da jaz potem nisem nič, če mi oče vzame
nasledništvo v Celjski hiši in mojega brata imenuje
za to. To ne smé biti nikdar!

Veronika. Ne smé biti, to je res. In ne bode.

Fridrih. Zató se moraš udati. Saj ne bode
dolgo. Oče je star, zadene ga skoro kàj.

Veronika. Smrt! Zopet čakam na smrt svojega
bližnjega!

Fridrih. Ha, misli na sé, ne na druge!

Veronika. Kako trdo ti govoriš!

(Tromba se sliši z dvorišča.)

Fridrih. Kaj je to?

Veronika. Nekdo je prijezdil.

Fridrih. Vraga, kdo? Jaz vender nisem nikogar
vabil na Ostrovec!

Služabnik (pride). Gospod stari grof Celjski!

Fridrih. Za Bóga! Moj oče tù!

Veronika. To je božja roka. Glej, Fric, sedaj
mu stopiva vkupe pred óči in poveva, da sva mož
in žena.

Fridrih. Ne! Za Bóga, ne, pravim. Idi, skrij se!
V svoje sobe idi!

Veronika. Ne grem, sedaj je čas, imej pogum,
jaz stopim prédenj.

Fridrih. Sedaj ne! Tù ne! Pojdi v svoje sobe,
on te ne smé videti!

Veronika. Fric, pústi me!

Fridrih. Jaz ti ukazujem, idi!

Veronika. Ukaz! Potem grem. Moj Bog, on se me sramuje. (Odide.)

Četrti prizor.

Herman, Fridrih, Soteščan, sluga.

Herman. No, kje pa tičí? Tako se pač oče ne vzprejema. Nikogar videti! Nikdo naproti ne pride. Zares, izobilja otročje ljubezni te ne bodem dolžil.

Fridrih. Jaz Vas pozdravljam, gospod oče! Nisem Vas pričakoval, zató nisem bil na vzprejem pripravljen.

Herman. Jaz bi se bil morda moral slovesno napovedati, spodobno prositi, ali si smem to svobodo vzeti in gospoda sina obiskati, ne li?

Fridrih. Moj oče vé, da kadar me pride obiskat, najde pri meni sinovsko spoštovanje, kakor sicer sinovsko pokorščino.

Herman. No, bodedoskoro videli, kako je z obema. — Sicer pa prosim, ne domišljaj si, Fric, da sem ravno nalašč k tebi prišel. Imel sem druge opravke tù dôli okolo, in mej potjo sem bil namenjen Ostrovec zopet edenkrat pogledati, ko sem slišal, da tukaj tičíš. A tudi govoriti imam nekaj važnega s teboj. — Sicer pa najprej na znanje vzemi, da sem truden in žejen.

Fridrih. Prinesi vina! (Sluga odide. Fridrih daje očetu stol k mizi.)

Herman (séde). Tebe je prav malo videti, odkar si vdovec. Človek bi mislil, da tako žaluješ po svoji ženi, ko bi ne védel, da je žive videti nisi mogel.

Fridrih. Ko bi bil mislil, da želite z menoj govoriti, oče, gotovo bi bil pohitel brž v Celje k Vam.

Herman. Kadar ti je kaj treba, tačas se požuriš k meni, dà, sicer si nekoliko počasnejši, Fric!

Fridrih. Vi ste mene vselej najrajši karali.

Strežaj (prinese vino in ga postavi pred starega grofa).

Herman (pivši). No, dobro staro kapljico imaš v hiši, to je res, tù se uže še Celjan pozna. (Soteščanu.) Bodi tako dober . . . jaz imam ž njim (kaže Fridriha) nekaj razgovoriti se, kar se najbolje mej nama samima govori.

Soteščan. Ukažite! (Odide.)

Herman. Tedaj, Fric, sédi sèm! — Jaz se ne mislim dolgo v Ostrovci muditi, torej ti moram précej povedati, po kaj sem te obiskal.

Fridrih. Prosim!

Herman. Ti si prej rekel, da sem tebe od nekđaj rad karal. Mogoče, da je to res. Pa zakaj sem te? Zató, ker mi je nekaj ležeče na tebi. Ni mi vse edno, ali se iz tebe naredí tepec, ki ne misli nič, ali mož, ki vé, kdo je in kaj ima biti. Ti si moj prvorojenec, imaš za menoj prevzeti oblast in nasledovati v našem dômu. Kaj to pomenja, to véš, saj poznaš naše hišne postave. Ob tvojem imeni bode za menoj stala čast

in slava Celjskega imena. Vidiš, to je ! In ravno sedaj je čas, da te na to opomnim.

Fridrih. Dokler ste Vi, oče, tako krepki in zdravi, hvala Bogú, treba je meni malo misliti o dobrem in boljem našega rodbinskega dóma. Kadar pa mi boste to skrb izročili, bodite preverjeni, da mi bode prva in vselej sveta ter da bodem hodil po Vaših stopinjah.

Herman. O, dà, na to smeš pa res šteti, da dokler bodem jaz s a m imel dovolj moči in duhá v sebi, ohranim tudi oblast, ker — gospod sin naj mi zameri ali ne zameri -- v sebe še zmirom več zaupam, negoli vánj. Posebno dosti za slavo in moč Celjanov in za našo končno hišno misel ti ne bodeš storil. Ne vérujem. Zató sem zadovoljen, če dobro ohraniš, kar bodeš dobil. Tvoj sinko, Ulrih, ki je pri meni gôri, ta bode imel več dedovega duha nego otčevega, v tega jaz stavim večje zaupanje, negoli v té. Vender, sedaj je stvar táka, da moreš ti sam s svojo osebo dosti pomoči, in to terjam od tebe, p o m o č i terjam od tebe za svoje delo, ali bolje: za naše delo, ker je tako tvoje kot moje, še bolj tvoje, ker ti si mlajši in bodeš delj užival veljavo svoje rodbine, nego jaz.

Fridrih. Jaz morem s svojo osebo pomagati? Potem zapovedajte, oče!

Herman. Hočem, hočem. — Koliko je uže tega, kar ti je žena umrla?

Fridrih. Tri četrti leta.

Herman. Ne več? Saj res! Mislil sem, da bode uže skoro polno leto. Vse edno. Hm, ali si uže mislil na kakovo novo ženitev?

Fridrih. Ne . . . dà . . . vender . . .

Herman. Ha, glej, vender je prav, da sem prišel ob pravem času. Torej, Fric, kratko pa dobro ti bodi povedano: o svoji drugi ženitvi ni treba, da bi mislil ti sam, to hočem jaz pomagati misliti. Kakova, in še bolj, čegava bode tvoja druga žena, to tudi mene malo briga, razumeješ?

Fridrih. Ne razumejem Vas.

Herman. Ne? To se drugače reče: nevesto ti bodem jaz izbral, in ti vzameš tisto deklè, ali tisto vdovo, ki jo bodem jaz zaznamenoval, iz tiste rodovine, ki je meni ugodna. Ni li to razumljivo? Glej, na to sem jaz uže mislil vsa leta sèm, kar je tvoja pokojna žena bolehal, in premotil sem se le v letih. Mislil sem namreč, da bode prej umrla, in da ti bodem sedanji svèt uže prej dajal. No, ker ni, ni, moremo torej svoje črteže šele sedaj v pretres jemati. Ti moraš vzeti ali edno grofico Blagajevo — dve sta, obe mladi — ali pa edno Thallóczevo. To sta dve mogočni hiši, in dozda j nam in naše oblasti razvitju neprijazni. Te moramo ravno s tvojo ženitvijo razorožiti. Katera pa bode boljša za nas, tega še sam ne vem. To se še pozvé. Sedaj so narejeni le površni črteži. Jaz pač mislim, da si zadovoljen, in da bodeš sam nekoliko oči odprl. Star si uže dovolj, da gledaš tudi na kàj bolj

odločevalnega, nego na žensko lepoto. — To so moji načrti.

Fridrik. Teh pač ni treba bilo delati, oče! Vi ste mi nevesto volili, ko sem se prvič ženil. Zató sem imel takšen zakon, da sem si iz njega želel, zató sem imel ženó, ki je ljubiti nisem mogel. Pustite me, oče, naj si izberem sedaj s a m, za sebe edenkrat, če sem edenkrat izbiral za ime in rod. Jaz sem z vso dušo zavzet za slavo naše rodovine, in Vi mi morate pričati, da sem jo dozdej dostojno varoval z mečem in z besedo. Ali človek sem tudi, jaz hočem tudi sam srečen biti, zató me pustite ženiti se v drugič po mojem srci.

Herman. Ha, ha, ha! Tako govori Celjan, moj sin? Vraga! To si se gotovo včeraj naučil od kakšnega popotnega pesnika! Zmirom se mi je zdelo, da tiči nekaj ženske v tebi, ali da moreš tako neumno govoriti, tega ne bi bil verjel. Sicer pa ne dé nič. Jaz sem ti povedal, kako mora biti, in tako bode. Naši predniki niso z ljubimčkanjem, z lepotami žensk in s pesniškim brbljanjem Celjske grofije ustanovili in tako povzdignili, kakor jo vidiš denès, ampak s pametjo in z umom. Če ti s a m še nimaš pameti zadosti, moram j a z misliti záte. Zató sem ti umislil: ali edno Blagajevo ali edno Thallóczevo. Pa tudi mej tema dvema bodem jaz izbiral, ne ti. Zapomni si! Tukaj ima govoriti samó interes naše hiše, z drugim „tip-taptom“ o sreči mi pojdi v kràj! To je govor za šivánjkarice, ne za Celjske grofe.

Fridrih. Oče, jaz ne morem vzeti niti Blagajeve, niti Thallóczeve; če ste v tem uže kakov dogovor začeli, nehajte ga, sicer utegne naši reči le škodovati, ker ta stvar uspeha ne more imeti, ne more.

Herman. Ne moreš, nečeš! Kaj! Nepokorščina! Meni! No, dečko, le v tem se poskusi, pa bodeš videl, da te bodem zmlel, kakor . . . A, čemu bi se jezil náte? Ti bodeš storil tako, kakor bodem jaz hotel, če ne — saj véš, da nimam ednega samega sina, potem je tvoj brat Herman tukaj. On pa stori rad vse, kar bodem jaz hotel. Potem izročim njemu oblasti in pravice tvojega nasledništva, ti pa postaneš ničla v hiši ali pa še ničla zunaj hiše. Razumeješ? Torej samó izbiraj! — Sicer pa nisem prišel od tebe naukov prejemati, niti ne te dovoljenja prositi. Govorjeno je, dosti je! — Pokličí mi Soteščana, potlej pa poglej, ali so moji ljudjé postreženi. Naj pijó! Ali, kdor se napije, po tem bode skakala volovska kita!

Fridrih. Oče . . .

Herman. Nobene besede! Idi!

Peti prizor.

Herman, potem Soteščan.

Herman (sam). Povsod se človekovi volji nahajajo protivja, povsod trčiš ob zadržek. (Soteščanu, ki

vstopi.) No, pojdi sèm in nalij si, ti vsaj vino piješ, kakor trdi možjé pijó . . .

Soteščan. Ne branim se, da-si ne prenesem več toliko, kakor nekdam.

Herman. Kaj ti, v svojih letih. A jaz! Ko sem bil toliko star, kakor ta moj sin Fric, nesel sem ga skoro toliko v sebi, kakor bi ga bil na sebi, a sedaj imam uže tudi svojo mero, katere ne smem prestopiti. — Ali, čuj, mislim, da tudi tebi lahko povem. Fricu sem ravnokar izrekel, kakó želim, da se bode sedaj vnovič oženil, ko je vdovec. On pa se mi je skoro poskušal braniti, in skoro bi se bil človek razjezil. Na jezo pa ni dobro takoj piti.

Soteščan. Grof Fridrih ni več vdovec, gospod grof.

Herman. Kaj!?

Soteščan. Grof Fridrih ni več vdovec. Ravno sedaj sem zvedel od slug zunaj, da se je poročil, in sicer nekoliko bolj skrivàj s tisto hrvaško déklico z Desenic. On je zadnjič ni bil odpustil, kakor ste mu bili ukazali v Krškem, temveč stregla mu je, ko je bil v dvoboju z necim hrvaškim študentom, njenim sorodnikom, ranjen, potem pa jo je dal sèm privedi, in sedaj je njegova skrivàj poročena žena in stanuje pod to streho.

Herman. Oženjen? Ti me hočeš nalegati, človek!

Soteščan. Vem, da bi ne bilo dobro, predrzniti se, Vam neresnico govoriti. Čul sem tako, in vem, da

je res, verjamem. Drugače bi si Vam ne upal kàj tacega povedati.

Herman. Oženjen? V drugič uže oženjen? Skrivàj, in brez mojega znanja? A, to ni mogoče! Kàj tacega se ne predrzne nobeden mojih sinov!

Soteščan. Prepričajte se, tù prihaja sam.

Šesti prizor.

Herman. Fridrih. Soteščan.

Herman. Je li res?

Fridrih. Kaj, oče?

Herman. Ha, uže vidim! (*Soteščanu.*) Vprašaj ga ti!

Soteščan. Gospod grof so zvedeli od slug, da ste se uže v drugič oženili — z Deseniško gospodičino.

Herman. Zini, je li mogoče, da si mojemu in svojemu imenu to sramoto storil? Da li si res zblaznel? Ali si padel peklenskim urokom in vragovim zagovorom v oblast, da so te zaveli, za mojim hrbtom mojemu imenu največji madež pritiskati, ki si ga mogel? Ni mogoče! Ne dobí se tist pop, ki bi se drzil v cerkvi vezati koga iz moje rodovine, pa brez mojega znanja, a se ni bal mene, da ga pohodim in poterem, kakor črva pod podplatom! Ni mogoče! Zini!

Fridrih. Oče, poslušajte me . . .

Herman. Kratko, je li res, ali ni res!?

Fridrih. Res! — Jaz nisem mogel drugače, moral sem. In ker sem védel, da Vašega dovoljenja ne dobim, poročil sem se tukaj skrivàj. Jaz sem upal, da mi boste odpustili, kadar zveste, da se ne dá več pomagati, da je storjeno. Sedaj je tako. Jaz Vas prosim odpuščenja. Jaz hočem sicer vse storiti, kar mi ukažete, ali usmilite se uboge ženske. Oče, jaz Vas prosim . . .

Herman. Nič! Mólči! Kje je mlada bábница, ki ti je možgane zmešala. Sèm ž njo!

Fridrih. Imejte usmiljenje!

Herman. Pokažem ti usmiljenje! Kje je ženska? (Soteščanu.) Pojdi je ti iskat, in sèm jo pripelji! Tù treba, da se konec stori, konec nanagloma. Jaz vam pokažem Celjana!

Soteščan. Précej, gospod grof! (Odide.)

Sedmi prizor.

Herman. *Fridrih.*

Fridrih. Oče . . .

Herman. Mólči in čuj! Zakon, ki si ga tù sklenil, ne more biti veljaven, ni veljaven. To ni nič nego bedastoča! Tudi se še o tem — hvala Bogú — ni nič zvedelo. Rešiti te in rešiti naše dobro ime je tedaj menda še mogoče. To hočem jaz, to terjам pa še tudi od tebe, da se udaš v vse, kar ti ukažem. To je moj

poslednji ukaz, poslednje poskušanje. Pazi: tako gotovo, kakor hočem vzveličan biti, kadar umrjem; tako gotovo, kakor se imenujem Herman, grof Celjski, Ortenburški in Zagorski; tako gotovo, kakor je Hermanova beseda dozdej še vselej trdo veljala, kakor suho zlató: jaz té tvoje neumne skrivne ženitve ne morem nikoli pripoznati; in če précej denès, précej tukaj pred menoj sam ne raztrgaš sramotne vezí, ki te na to v hišo pritepeno neznanó beračico veže, nisi moj sin, nimaš mojega imena, zavržem te in zapodim golega iz svoje zemlje, vsekako tako daleč, da te moja roka ne doseže, zakaj, kaj s teboj storim, ako me jeza prime, tega še sam ne vem. Da mi za ohranitev imena in rodú ti nisi potreben, da je za teboj še tvoj brat Herman, ki bode bolj poslušal mojo voljo, to tudi uže véš. Izbiraj!

Fridrih. Jaz hočem storiti, kar želite, ali ravnajte ž njo usmiljeno . . .

Herman. Nič naukov! Jaz vem, kaj imam storiti tudi ž njo. Ti se imaš pokoriti brez pogojno. Ne treba misliti, da si mi potreben, da samó žugam. Ponavljam ti, da ti nisi postavno oženjen, če si tudi poročen. To véz jaz raztrgam, in raztrgana je.

Fridrih. Vi véste, da imate dobro orožje zoper mene, če me žugate izročiti mlajšemu bratu v podložnost. Prvorojenstva nečem izgubiti. Rajši storim vse, kar ukažete. Velite!

Herman. No, prav! Ti tukaj vpričo mene in vpričo viteza Soteščana poveš óni izprijeni ženščini, ki se je drznila misliti, da se brez kazni more v našo rodovino prikrasti, da nečeš od denès naprej nobene zveze ž njo več, da je dozdanja zveza tvoja ž njo bila pregrešna, ker zoper mojo voljo, in storjena le po hudičevem navdihu.

Fridrih. Jaz sam!

Herman. Ti sam moraš reči!

Fridrih. Povejte ji vsaj samí grozno usodo, jaz ne bi mogel.

Herman. Ne jaz, ti moraš! Od tebe mora to slišati! Če nečeš, uničim te!

Osmi prizor.

Prejšnja, Veronika, Soteščan.

Veronika (pade na kolena pred Hermana.) Ne njega, gospod, ne njega uničiti, on ni kriv ničesar, če je kdo kriv, to sem jaz sáma. On ni kriv, nego to, da me je ljubil, a jaz sem kriva, da sem se tej njegoví ljubezni udala, verujoča, ka ljubezen ne more biti greh, ker je najlepše na svetu. A, če sem grešila s tem, pokorim se rada, samó njega ne zaničujte, njemu odpustite! Jaz hočem služiti Vam, moliti za Vas, ljubiti Vas, bolj nego je katera hči kdàj ródnega očeta ljubila, samó nje mu odpustite!

Herman. Torej to je tisto žensko lice, ta blede obraz! Taka je torej dekla, ki je drzna dovolj, da hoče v naši rodovini podirati osnove in načrte, ki smo jih mislili in delali toliki krepki možjé Celjskega dóma vse svoje žive dni? Ohrani ti svoje ljubljenje za be-rače, ljudi svoje vrste, jaz ne potrebujem tvoje lju-bezni. — Ker ima to žensko teló ravno belo kožo, gladko lice in iskre oči, pa naj bi posezalo v naša podjetja in zaviralo nas možé v prizadevanji in trudih, ki smo jih z mečem, z razumom in vztrajnostjo mnogih in mnogih let dosegali? Fric, ti si vender zblaznel! Zavoljo te pritepenke naj bi se naše ime okalilo? Ha, ha, Fric, ti si bil iz uma!

Veronika (ki je bila vstala, s ponosom). Jaz nisem nobena pritepenka, gospod grof! Plemenite krvi hči sem, poštenjak in plemenitaš mi je oče, in nisem pro-sèč prišla nì k Vam nì h komu družemu, temveč vab-ljena, kot plemenitaška sem stopila v to hišo. Nisem se ponujala nikomur, ampak snubljena sem bila, in sedaj sem po krščansko-katoliškem obredu v svetem zakonu poročena prava žena grofa Fridriha Celjskega, Vašega sina. Njega in v njem sebe žalite, ako ža-lite mene.

Herman. Ha, ha, tudi ponos! Glej no! — Reci tej ženski, kar ji imaš na moj ukaz povedati.

Fridrih (obrnjen stráni). Ne morem!

Veronika (prestrašena). Kaj mi imaš povedati na njegov ukaz, Fric?

Herman. No!

Fridrih (molčí).

Veronika. Fric!

Herman. Tako hočem jaz namesto njega govoriti, ženščina! Čuj, ti se motiš, če misliš, da je ta človek tū veljavno s teboj poročen. Jaz pravim, da ta véz ne velja nič. In da véš, da tudi on tako misli, kakor jaz, pojde sedaj vèn iz te sobe, od tebe edenkrat in za vselej. Fric, pojdi!

Veronika. Ti ne pojdeš!

Herman. Kaj!

Fridrih (se je sam s seboj nekaj časa boril, potem naglo odhaja). Jaz ti ne morem pomagati! (Odide.)

Veronika. Fridrih! Fridrih! Gorjé! On gré! On tudi! (Zgrudi se v nezavesti).

(Zagrinjalo pade.)

Četrto dejanje.

Gozd.

Prvi prizor.

Veronika. Janko.

Veronika. Trudna sem. Počivajva!

Janko. Sédi tam na hlod. Še malo vina imam tû v čutari, okrepečaj se! Pot do Save je še dolg.

Veronika. A iz nevarnosti sva vèn, ne li? Za nama preganjalcev več ne bode? Lehko se ti zahvaljujem, Janko, za rešitev iz groznega ujetja pri ónem surovem človeku, kateremu me je kruti stari grof izročil. Oh, Janko, ti, ti si me rešil!

Janko. Ni lahko misliti, da bi po teh samotnih stezah naju zasledili. Ponôči naju ni videl nihče, a predaleč sva užé od Ostrovca.

Veronika. Ne imenuj mi strašnega kraja več! In vender! Tam na Ostrovci se mi je zdelo, da je začela moja sreča cvesti, tam se mi je videlo, da sem se približala vrhuncu svojih željâ! Ali, kakó blizu je bil prepad, v katerega so me pehniti hoteli, in me

uničiti, ko bi tebe ne bilo, da si me rešil, Janko, ti edini prijatelj, kako se ti bodem zahvalila?

Janko. Ne misli zmirom o tem.

Veronika. Ne misliti? Kako ne misliti o tem, česar so mi vsi možgani polni, česar se nì v spanji ponôči, nì v misli podnevi otresti ne morem. Ti ženske ne poznaš, dragi moj Janko; ne véš, da kogar je ona ljubila, ne more ga pozabiti, tudi če ji je hudó storil. Jaz pač vem, da ti sovražiš mojega Fridriha. Dà, in jaz sama sem rekla, da ga sovražim, da ga zaničujem in preklinjam, ko me je zatajil in zapustil v Ostrovci v rokah ónega divjaka Soteščana, in ko je z očetom, neusmiljenim možem, odšel. Dà, mislila sem, da ga zaničujem, ali ni bilo res. Skoro sem izprevidela, da moje strastno sovraštvo do njega, moje umišljeno zaničevanje je bilo le hrepenenje, da bi se mi zopet povrnil s staro ljubeznijo. O, in ko pomislim, kako me je ljubil, kako mi je govoril, vem, da to ni moglo biti laž, in zató ne vérujem, da me ne ljubi več. On me je zapustil, ker je moral, ker ga je trdi oče prisilil, ali povrniti se je mislil k meni, kadar bi le mogel. Zató pa hočem, da me pelješ k njemu, dà, k njemu. Od njega, od Fridriha hočem slišati, da me ni iz svoje volje pustil, ampak samó na videz, samó za edenkrat, ne pa za zmirom. To hočem od njega slišati, samó to, in potlej se rada kàm skrijem v samoto in čakam, dokler hoče — tako dolgo, da stari umrje. Potem pojdem s teboj, Janko, kamor hočeš, k očetu, k sorod-

nikom, k tebi, samó sedaj mi k njemu pokaži pot, k Fridrihu, v Celje, hočeš? Ne gledaj tako temná, Janko, prijatelj moj, rešitelj moj!

Janko. Nečem! Nisem zató svojega življenja zastavil, da te dobom iz zapôra Soteščanovega in da te sedaj vodim pész po gozdnih stezah, kakor tihotapec brezcolno blago skrivàj nosi, a da te sedaj zopet zapeljem v drug berlog, iz zapôra v zápor. Ne sanjaj več, on te je izdal.

Veronika. Ne, ne, izdal me ni. Ti tako govoriš, ker ne poznaš srca njegovega.

Janko. Celjan nobeden nima srca.

Veronika. Le Fridrih, on, dà! On ima srce veliko. V ljubezni se kaže srce in v bolezní. V obeh sem ga videla, v obeh slišala. Te vroče besede ljubezni, ti vroči poljubi, ogenj teh očij, ne, prijatelj, to je moralo izvirati iz velicega srca, hinavčevati kàj tako blazega ni mogoče. — In vender mi časih šine strašna misel v glavo, da je bilo vse to le laž, da je sedanjost prava istina, ko zapuščena tù v gozdu bežim pred njegovimi ljudmí, kakor na lovu izpojena zver. O, Janko, reci mi ti, še ti, da ni tako, da se motim, da me on še ljubi.

Janko. Ne, tega ne rečem. On te ni nikdar prav ljubil in ne ljubi te sedaj. Cópernica si, pravijo v Celji, očarala si ga, govore grofovi ljudjé in svetujejo: tebi pravdo napraviti in te na grmadi sežgati. On pa to

čuje, tvoj Fridrih, in molčí ter se ne meni, kako se ti godí v Ostrovci.

Veronika. Cópernica? Pústi me, pomagaj mi, da ga najdem, da za gotovo zvem, kaj on misli. Če je tako, kakor praviš ti, potem naj bodem res cópernica! Če me je res tudi v srci izdal in ne le na vídez očetu udal se, potem me pelji k njemu in posodi mi ostro jêklo, da mu ga sáma zasadam v nezvesto srce.

Janko. Moje jêklo se je uže edenkrat rdečilo z njegovo krvjo zavoljo tebe. Ali ti si klicala njegovo kri na mojo glavo, ostala si pri njem in mu vezala rano.

Veronika. Priča njegove ljubezni do mene mi je bila. — In obrnila sem se k njemu, in od tebe stráni, od prijatelja, ki me je hotel peljati v mirni dom očetov, kjer sem prebila srečno, oh, srečno mladost, ko še nisem poznala nì žgoče ljubezni, nì nje nesreče. Janko, in ti si prišel sedaj póme, ko so me vsi drugi zapustili, morda, oh, skoro se bojim, da tudi on, zaradi katerega sem se od tebe, prijatelja, obrnila? Ti si zvest ostal tudi nehvaležnici. Janko, ti si dober, ti zaslužiš, da bi se ti zahvalila, a ne vem, ne vem, kako. Zakaj obračaš stráni oči?

Janko. Pústi me in govôri kàj družega.

Veronika. Janko . . . ti si mene tudi . . . ljubil

Janko. Sedaj šele si to spoznala!? Prekasno je.

Veronika. Prekasno, dà. Prekasno. Kako bi bilo? Ko bi bila jaz domá ostala, nikoli šla v grad na

Krško, nikoli njega ne spoznala, povedal bi mi bil ti, da me ljubiš, ne li? In vzel bi me bil za ženo. Pri tebi bi bila z željami malimi presrečna lahko, ker si dober človek. Smijala bi se bila vsaki stvári, kakor sem se déklica smijala prej, a sedaj uže dolgo ne. Hvaležna bi ti bila za mirno ljubezen, in stregla bi bila staremu očetu, ti in jaz, in dolgo bi bil še živel in srečen bi bil na starost. Sedaj pak je umrl, praviš, in gotovo se na zadnjo uro ni prijazno domišljaj mene, svoje hčere, ki ga je nehvaležno pozabila in samega pustila.

Janko. Do zadnje sape te je ljubil po svoje tvoji oče in ti ni očital ničesar. On mi je naročil, naj ti pomagam, ako bodeš kdáj potrebovala moje pomoči.

Veronika. In ti si pozabil, kako sem ti plačevala tvojo dobroto, in si mi prišel na pomoč! Janko, jaz ti bodem hvaležna vse žive dni. Ali, stóri mi še to: pomagaj mi do gotovosti, da vem, ali me ljubi on, ali me ne, ali se je udal očetu na videz, ali me je izdal. Samó to, Janko, prosim te, če si me kdáj — rad imel.

Janko. Ne véš, pri čem me rotiš. Zató naj ti bode. — Drug pot morava potem ukreniti, ta ne drží v Celje.

Veronika. O, prosim te, glej, jaz sem uže pripravljena.

Janko. Idiva. Tvoja krivda bode, če srečaš le kesanje na konci tega pota. (Odideta.)

I z p r e m e m b a.

Sobana v Celjskem grádu.

Drugi prizor.

Herman. Soteščan.

Herman. Ušla je mlada cópernica? In to mi prideš povedat, kakor bi ti nič mari ne bilo? Ne véš li, da mi more ta ženščina sitnosti delati, če razpové, da je nekako poročena z mojim sinom, in ji to ljudje verjemó? Strela božja! Uže mi je močno neugodno, da se mi Fridrih dozda brani, to svojo bedasto ženitev kot neveljavno spoznati, kakor je, in v drugič ženiti se, kakor se spodobi. Ti mi pa greš še cópernico izpustiti! To bi moral vender človek iz kože skočiti!

Soteščan. Ali prosim, gospod, pustite me, da vse povem.

Herman. Dovolj si povedal, ubil te Bog!

Soteščan. Najvažnejšega še nisem povedal. Namreč, da je nisem izpustil jaz, ampak nekdo je prišel ali poslal pónjo. Od zunaj je imela pomoč in zvezo, drugače ji ni bilo mogoče uiti.

Herman. Kaj? Kdo bi si bil upal hoditi po mojo ujetnico v Ostrovec?

Soteščan. To je ravno. Kdo drug kot mladi grof —

Herman. Fridrih? Tega se ni predrznil! On vé, kaj ga čaka, ko bi bil to storil.

Soteščan. On je bil davi ves vesel, ko sem mu povedal, da je na Ostrovci več ni. Z obraza sem mu bral, da je uže prej védel ali pričakoval te novice. Jaz ne dvojim, da je on poslal kôga, ki ji je pomagal iz grada.

Herman. Stoj! Če je to res, potem naj fant vidi, da njegov oče ne žuga samó, temveč da zna tudi storiti, kar je rekel. Précej, še denès!

Soteščan. Ne prenaglite se, gospod!

Herman. Vem, kaj delam.

Soteščan. Razposlal sem na vse kraje ljudi. Skoro gotovo je, da jo najdejo, in potem jo bomo čuvali bolje.

Herman. Aj, pač! Meni napósled ni tolikanj za beračico, naj se skrije, kamor se hoče. Ali pokorščino hočem jaz od sina, in ako je ni, potem pridi moja roka nánj! Še denès. — Franc! (Sluga pride iz ozadja.) Idi in pokliči moje gôste, gospode in viteze, od igre sèm. Potem pa poišči mojega sina Fridriha in reci, da mu ukazujem k sebi, précej.

Sluga. Précej, gospod! (Odide.)

Herman. Naj vidi edenkrat, kdo je gospod in kaj prinaša svojeglavnost!

Tretji prizor.

Prejšnja. Vitezi, potem Fridrih.

Prvi vitez. Gospod grof ste nas poklicali.

Herman. Ne zamerite! Treba je, da ste priče, kako se nehvaležni in nepokorni sini kaznujejo.

Fridrih (pride). Tù sem, kaj ukazujete?

Herman. Čujte, gospôda, in odgovorite mi naravnost, ali je kdo vreden, da bi z menoj delal, ki misli, da je velika moja Celjska hiša zató zabogatelya in zaslovela, da bi sedaj svoje bogastvo in svojo slavo delila z berači in služabno drhaljo. Kaj mislite? — Vi molčite, ali na obrazi vam berem, da porečete: ni vreden.

Fridrih. Zakaj me zopet zasramujete, oče, in tù očitno, pred tujci, gôsti svojimi, sedaj, ko nisem ničesar storil, sedaj, ko sem se Vam udal v stvári, v kateri bi se ne bil noben mož na mojem mestu.

Herman. Ničesar nisi storil? Nisi li skrivaj svoje priléžnice iz Ostrovca vzel? Tako se kljubuje moji volji? Tako misliš ti, da bodeš svojega starega za nos vodil.

Fridrih. Iz Ostrovca vzel? Ona ni več tam?

Herman. Čemu komedija! Kdo se more drugi za óno žensko še zanimati kot ti!

Fridrih. Res, moja žena je . . .

Herman. Kaj! V obraz mi to! Dovolj! Sedaj poslušaj edenkrat: Od denès naprej je moj naslednik in mladi grof Celjski tvoj brat Herman, moj drugi sin, ti ne. On podéduje mojo oblast in moje ime, ti ne, ti ne, ti bodi njemu pokoren, ker sebi nisi hotel biti. In vi ste mi priče, gospodje, da mi, starogrof Celjski, tega svojega nepokornega in nehvaležnega sina Fridriha izključujemo iz nasledništva svoje hiše edenkrat za vselej. Amen!

Fridrih. Oče!

Prvi vitez. Trda je Vaša beseda, upamo, da ni zadnja; ne sodíte prenašlo!

Drugi vitez. Ne preostró!

Herman. Nič ugovora! Dobro sem premislil, kaj sem rekel. Pri tem ostane.

Fridrih. Izključen, zavržen!

Herman. Ti pa pojdeš précej, nemudoma, še to uro, k mojemu zetu, kralju Sigismundu v Budopešto in tam počakaš tako dolgo, dokler jaz drugače ne porečem. Izpred očíj sedaj! Predno preteče ura, moraš biti na poti. Za spremstvo ti hočem skrbeti jaz. (Odide.)

Cetrta prizor.

Prejšnji razven Hermana.

Fridrih. Torej tako daleč! Zavoljo nje sem izgubil vse, in niti nje nimam! Zavoljo edne ženske! Je li bila vredna te cene! Je li katera ženska vredna toliko? Bil sem zaslepljen! — Prijatelji, gospodje, pomagajte mi! Govorite vi z mojim očetom. Vse izgubiti: ime, čast, oblast in prihodnost, to je zlò in grenko.

Prvi vitez. Za sedaj se pokorite očetu! Poznate ga, da je ugovor pri njem zastoj. Nagel je. Udajte se, in, potem bodemo izkušali pogovoriti ga.

Fridrih. Udal sem se mu v vsem, v najtežjem. —

Drugi vitez. Tedaj še sedaj slušajte! Kar se dá, bomo storili za Vas.

Fridrih. Ne preostaje mi družega. Udam se, saj se moram. Govorite záme. — In k Sigismundu me pošilja, ki mi je vselej neprijazen bil! Moj brat Herman bode moj gospod! Govorite záme! Jaz vam ne pozabim te dobrote, če očeta pregovorite, da besedo oporeče. O, da bi jaz te ženske nikoli videl ne bil! (Odide z vitezi.)

Peti prizor.

Soteščan, potem Herman.

Soteščan (sam). „O, da bi te ženske nikoli videl ne bil.“ Tako! Vender sem ti z žolčem zabelil in s čmeriko osolil sladko jed, katero si mi izpred ust vzal! Ha, ha! Mene je ona zavrgla, a sedaj on zameče njo, njega oče. Zares, moje maščevanje je večje, negoli sem ga kdaj upal doseči. Ona se potika po skrivališčih, Bog védi kod; on je izgubil prvorojenstvo. — Dosti!

Herman (se vrne.)

Herman. Prijatelj, prositi te imam še nekaj.

Soteščan. Ukazujte, gospod grof!

Herman. Ti prevzameš spremljanje Fridriha v Budo. Nimam zanesljivejšega človeka. Mojemu zetu oddaš to pismo. V njem je moja volja, kako ima rav-

nati ž njim. Mej potem je Fridrih tvoj ujetnik. Ti si mi porok zánj. Glej, da ti ne pride niti za eden hip izpred očij, dokler ga kralju Sigismundu ne izročiš.

Soteščan. Hočem. Ali pa bode hotel slušati me?

Herman. Rekel sem ti, da je tvoj ujetnik, da ti mojo voljo izpolnjuješ. Sili ga, ako se drzne braniti. Pomoči bodeš imel dovolj s seboj. Pripravljeno je uže vse, idi, jezdi naglo. Čim prej si na mestu, tem ljubše mi je.

Soteščan. Uže hitim. (Odide.)

Šesti prizor.

Herman (sam.)

Obhaja me čut, kakor bi ne bil storil prav. Sin je moj, kri od moje krvi, in težko mi je šlo, prijeti ga trdó. In vender bi se bil imel uže davno prej odločiti na to. Ta ženski značaj ni sposoben za glavo naši rodovini. Razuma nima za cilje našega roda, in zastonj sem se trudil vcepiti mu jih. Vse druge malosti so mu po glavi rojile. In s to prekleto ženitvijo, s hrvaško beračico v Celjski hiši bi bil potrgal vse vezi z mogočnimi rodbinami, katerih smo iskali in se zánje borili. Tù mi mora moj drugi sin Herman boljši biti. A uže dolgo nisem ničesar čul o njem. Niti brigal se nisem zánj, kaj dela po górenjem Kranjskem in po Koroškem. Treba ga bode sèm poklicati.

Sedmi prizor.

Herman, strežaj, potem Veronika.

Strežaj. Mlada ženska je tù in želí z gospodom govoriti.

Herman. Kdo je?

Strežaj. Imena ne pové in zagrnjeno lice nosi, samó k Vam sili, gospod!

Herman. Pústi jo sèm!

Strežaj. Uže je tù.

Veronika (odgrne obraz in poklekne pred Hermana.) Gospod, samó edno prošnjo poslušajte, ne záme, ne záme!

Herman. Ha, ti si upaš sèm, vlačuga!

Veronika. Poslušajte me, ne sodite prej, prosim, kakor bode Vaša duša večnega sodnika prosila, ne biti pogubljena brez zagovora. —

Herman. Kaj češ tù?

Veronika. Prišedši zoper Vašo voljo sèm, da bi poiskala njega, ki mi ga je duhovnik poročil za možá na večne čase, slišala sem, da ste ga zavrgli, vzeli mu vse pravice, in to vse zavoljo mene, ker je mene osrečiti hotel. O, nikar njega! On ni kriv. Jaz sem kriva, sáma jaz. Prizanesite njemu, a mene uničite! Jaz sem stopila iz svojega kroga, udala se častihlepni misli, povzdigniti se na njegovo stran, jaz sem poslušala njegove besede, jaz sem mu verjela, jaz nisem o pravem času pred izkušnjavo bežala, jaz sem kriva, ne on, ne on.

Herman. Ti mlada cópernica mi spoznavaš dovolj, da bi te mogel spraviti na grmado. Vender, sedaj mi je uže vse edno zaradi tebe, ali hodiš po zemlji, ali ležiš pod njó. Skrij se in varuj se imenovati našega imena poleg svojega. — Kaj stopaš pred mé? Kdo ti je rekel, da se moja volja upogiblje po babjih prošnjah in ženskih solzah? Izgini mi in veséli se, da ne ukažem do zadnje vasí, kamor seže moja oblast, z bičem po hrbtu izpremljati te.

Veronika. Saj grem stráni, daleč stráni, le to samó mi obljubite, da on ne bode trpel zavoljo mene, da v samoti ne bodem umirala v grozni zavesti, da nisem le jaz zapuščena, ampak tudi on zaradi mene nesrečen. Pustite me trpeti samó le mene, ne tudi njega. Kriva sem le jaz.

Herman. Pelji jo iz grada vèn!

Sluga. Idite!

Veronika. Bog je usmiljen, a Vi ne?

Herman. Vèn!

Veronika. O, gorjé mi!

(Odide, odvede jo sluga.)

Osmi prizor.

Herman. Potem poročnik, kesneje vitezi.

Herman. Dolgo bi tega gladkega jezika ne smel poslušati, in čuditi bi se ne bilo, da ga je očarala, ko bi moj sin Celjan ne bil in še mladenič golobrad. —

Poročnik. Čast Vam, gospod, jaz prinašam . . .

Herman. Slabih poročil sem slišal uže dovolj, povedi kaj veselega.

Poročnik. Bog mi pomagaj, vesela ni novost, ki Vam jo prinašam, nesreča je za Vas in nas vse velika.

Herman. Kaj je, govôri!

Poročnik. Nerad sem jaz nositelj nje.

Herman. Kaj imaš? Od kod prihajaš?

Poročnik. Iz Rádovljice.

Herman. Kaj dela moj sin, Herman? On je pač zdrav?

Poročnik. On je mrtev. S konja je padel in se ubil. V tem pismu je več povedano.

Herman (krikne). Ha! Kaj si rekel? Lažeš, ni res! (Odmakne se in pade na stol.)

Poročnik. Žal mi je, da sem moral jaz Vam prinesiti žalostno novico. Berite pismo!

(Vitezi, služabniki pridejo.)

Herman. Ha, nemogoče, ni res!

Prvi vitez. Kaj je!

Herman. Moj sin mrtev, moj Herman!

Poročnik. Berite pismo!

Drugi vitez. Herman? Naslednik namesto Fri-driha, mrtev!

Prvi vitez. Kaži! (Razgrne pismo, bere.) Resnica je! Od oskrbnika iz Rádovljice.

Herman. Dàj sèm!

Prvi vitez. Pêchat je pravi. Nesreča velika!

Herman (pogledavši izpustí pismo na tla, poseže z obema rokama ob glavo). Moja hiša se podira! Živega sina sem poslal tist dan v pregnanje, ko mi je mrtvi naznanjen bil. Eden steber sem izyrgel izpod strehe tačas, ko mi je drug sam padel. (Naglo se vzdigne.) Ha, in vender je cópernica! Ona mlada ženska, ki je bila ravno prej pri meni! Ona je kriva vsega, ona podira moj rod. Kje je? Za njó! Kdor mi jo dobí in pripelje, temu plačam trud z zlatom. S to cópernico na grmado, potem bode mir. Za njó!

(Zagrinjalo pade.)

Peto dejanje.

Sobana. Sodniki. Za ograjami mize in stoli sodnikov. Sredi ozadja je vzvišen sedež za starogrofa Hermana.

Prvi prizor.

Herman (na svojem vzvišenem stolu). Sodniki s predsednikom, zagovornik, pisárji. Zadi poslušalci in priče, služabniki pri durih.

Predsednik sodišča. Veronika, hči plemenitaša vlastelina v Desenicah, tam porojena, 22 let stara, prej v službi mlade gospé, rajne grofice Celjske, porojene Frangepan, na Krškem in v Ostrovci, sedaj skrivaj in neveljavno poročena z mladim grofom Fridrihom Celjskim: stopi bliže in govôri! Ti si slišala, kako si tožena izvrševanega čarovanja; da si s hudičevimi pomočki preslepila in za sebe predobila mladega grofa Fridriha; da si krščansko-katoliško vero zatajila, ker si se pečala s cópranjem, in vse zató, da bi ednega uda visokorodne Celjske hiše ujela v mreže svoje pregrešne ljubezni; da si s svojim peklenskim cópranjem ne le razdvoj zatrosila mej očetom in

ednim sinom in dobro ime Celjske hiše onečastila, temveč tudi zakrivila čudovito in nenaturno naglo smrt družega sina omenjene slavne rodovine. Ti si slišala tožbo, slišala priče zoper sebe, slišala pa tudi, kaj je tvoj zagovornik záte govoril. Če nečeš biti po resničnih pričanjih obsojena iz življenja na smrt, govôri še, kaj imaš povedati za svojo nedolžnost?

Zagovornik. Govorite svobodno! Tù Vas bodo sodili po božji zapóvedi in po cesarskih pravicah, a ne po ukazih človeških.

Predsednik. Po božjih zapóvedih in cesarskih pravicah.

Herman. Po dokazih!

Sodnik. Moreš li koga imenovati, ki bi za té pričal?

Veronika. Nikogar! Sáma sem in zapuščena, in lahko bi umrla, samó nečem umreti po nedolžnem. Ker jaz nisem čarovnica, nisem v nobeni zvezi s peklenkim vragom, ne znam nič nego moliti in jokati. Laž je in krivo pričanje je, kar so govorili zoper mene. Nečem umreti! Ni res, da sem ga jaz preslepila, da sem ga očarala. Ljubila sem ga, ker sem mislila, da me on ljubi. Če je bila ta misel greh in ljubezen greh, obsodite me, a sicer ne pustite me umoriti, če sodite po božji in cesarski zapóvedi, zakaj nedolžna sem. Če sem grešila, pokore mi je dano dovolj, o Bog, več kot dovolj, ker vzeto mi je vse, kar sem ljubila. Pustite me še živeti, da se spokorim

še bolj in morda še učakam, da se mi povrne vsaj malo sreče, malo, malo sreče!

Herman. Bode li brž sodba? Čemu še dalje čas tratimo. Dokazila so končana!

Predsednik. Dokazila so končana. Sodniki se bodo posvetovali in sodbo izrekli. (Odide s sodniki na levo.)

Drugi prizor.

Prejšnji brez sodnikov. Janko.

Janko (rine skozi sluge na levo). Še je čas. Jaz hočem pričati.

Veronika. Janko, ti tù? Béži od tod, od mene stráni! Dolžé me, da sem čarovnica, ljudjé kažejo za menoj, tudi záte je nevarno pri meni.

Herman. Kaj hoče ta?

Janko. Pričati zánjo.

Herman. Prekasno je, vzite ga vèn!

Janko. Nihče naj se me ne dotakne, komur je zdrava koža ljuba! Če se tukaj sodi po cesarski zapóvedi in ne po Celjski samovolji, rečem ti v obraz, stari, kruti mogotec: ti si priče zoper Veroniko Deseniško najel in plačal, ti si strahoval vse ljudi, da se neče nihče za pravico oglasiti, vsak se tebe bojí. A jaz se te ne. Ti si podmitnik. Kje je cesarski sód, da bodem pričal?

Herman. Ha, kdo se drzne tukaj z menoj tako govoriti, z gospodarjem sodišča? Primate ga! Orožje mu vzemite!

Veronika (se postavi pred Janka). Ne, pustite ga, le tega pustite. Jaz sama rada izpovém, vse izpovem, jaz sem res čarovnica, le njega izpustite!

Herman. Čujte!

Ljudstvo. Sama izpoveduje! — Čarovnica!

Janko (prestrašen). Kaj govoriš?

Veronika. Za tebe, prijatelj! Glej, ti si v svojo nesrečo sèm prišel; vse je nesrečno, kar pride v dotiko z menoj. Béži, béži stráni! Uže sem bila dobila upanje, da me oprosté sodniki, ki so lepó z menoj ravnali pri izpraševanju, a sedaj, ko si ti prišel, slutim, da sem izgubljena, in ti bi bil z menoj, če me ne pustiš.

Janko. Pričati hočem za té. Podmitili so priče, slepári Celjan!

Veronika. Ne, ne! Ne vidiš li, da me je zapustilo vse, da niti možá ni tukaj záme pričat, ki sem vse žrtvovala, vse — tudi tebe, Janko! Prijatelj, béži stráni! Janko, prijatelj, béži stráni! Jaz nečem, da bi kriva bila še tvoje nesreče. Zastonj je prositi ónega možá, zastonj je dokazovanje in pričanje pri njem.

Herman. Kaj je rekel?

Janko. Da si priče podkupil, stari grešnik, in da svoji hčeri, tej Veroniki z Desenic, po življenji strežeš s krivimi pričami zoper božjo in človeško pravdo.

Herman. On nas zasramuje. Primate ga in orožje mu vzemite!

Janko. Meni? (Izdere meč.)

Herman. Pobijte ga! (Hlapci Janka napadejo; brani se; eden ga zabode od zadi; Janko pade.)

Janko. Če se ne morem maščevati za té, umrjem s teboj, Veronika, ki mi ni bilo dano živeti s teboj, umrjem s teboj, zakaj tudi ti padeš, on ti ne prizanese, on je tvojo smrt zaprisegel . . .

Veronika. S teboj, dà, s teboj umrem. Ti si dal življenje záme nevrednico, in vender sem ti za dobro samó hudo povračevala, ne poznala te.

Janko. Ljubil sem te, za menoj umreš i ti. (Umrje.)

Veronika. O Bog!

Tretji prizor.

Prejšnji. Zagovornik s sodniki in njih predsednikom.

Zagovornik. Blagor ti, pravico si dosegla!

Predsednik. V imeni božje zapóvedi in cesarske pravice izreka sodišče končno sodbo, da Veronika Deseniška, ki sedaj vpríčo tù stóji pred sodbo, ni kriva izvrševanega cópranja, ker ni bilo jasno dokazano, da bi bila prestopila božje ukaze, vero zatajila in s hudíčem v zvezi ljudem na duši in telesu škodovala. Zató je cesarsko krvavo sodišče pravdo sodilo in Veroniko Deseniško oprostilo.

Sodniki. Amen.

Herman. A mi, grof Celjski in Zagorski, ban hrvaški in gospodar v Celji, sodimo in izrečemo: ta sodba je ničeva in neveljavna. Toženica je ravnokar sama priznala, da je res čarovnica, zato jo mi obsojamo na smrt!

Predsednik. Vi odgovarjajte pred cesarjem. (Potem se sodišče klanja.)

Zagovornik. Ona je sama priznala?

Herman. Vsi ti navzočni ljudje so čuli, da je priznala. Za to je obsojena na smrt!

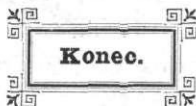
Veronika. Obsojena! Dà, priznam, da je vse nesrečno, kar z menoj pride v dotiko. Zatorej hočem umreti in umrem. A ti, ki si kriv moje smrti in moje nesreče, ki si me žrtvoval svoji rodbinski častilakomnosti in svojemu ošabnemu imenu, nisi s tem rešil svojega róda. Tudi za tvoj rod pride dan, ko se bode pelo:

„Grofje Celjski so bili,
A ni jih več nigdar!“

Jaz tebe in tvojo slavo preklinjam!

Herman. Odvedite jo!

(Zagrinjalo pade.)

IV.

Pripovedne pesni.

Junakov grob.

Visoko na linici mamka sloní,
Njen sinek po dolu kobilo loví:

„Oj, pústi mi, luca, zelenkasto brav,
Glej, turških kônj videti mnogo je glav.

„Zdaj sêdlo na hrbet jaz tebi bom dèl,
Bom meček opasal in náte bom sèl;

„Pomakal moj meček bo v turško se krí,
Kobile sovražne podila boš tí.“

Kobila mladiču naprot' rezgetá,
In z usnjatim sêdlom junak jo sedlá.

Pa kliče si vojne tovariše vse:

„Vstanite, vstanite, na vojno greste!“

In mamica v linici milo ječí,
Si sineka gleda, také govori:

„Poslušaj me stárico, sinko ti moj,
Ne hôdi, ne hôdi na Turka na boj!

„Čez vrata mi hrastov porinemo pah
In Turka za zidom ne bode nas strah.

„Pod turškimi meči je umiral tvoj brat,
Sedaj pa še ti bi zapustil me rad?

„Med Turki izdihnil tud' otec je tvoj,
Ne hōdi, ne hōdi, moj sinko, na boj!“

„„Poslušaj, poslušaj, o mamica ti,
Kaj sin ti tvoj zadnji pred bojem velí.

„„Kjer bratec in otec boril se za dom,
Tam boja se branil jaz tudi ne bom.

„„Kjer otec izdihnil, kjer umiral je brat,
Tam pósteljo jaz bom postiljal si rad.““

Krdela sovraga vže v dol gomezé,
Ko zbere mladenič si hlapce mladé.

Minila še niso trenutje mu tri,
Vže s curkom prelival sovražno je kri.

Z levico za brzdo kobilo drží,
Z desnico krvavo orožje vihtí.

Vrší se na sredi, kjer velik je hrup,
In Turki pod mečem leté mu na kup.

In ko se junak na okolo ozrè,
Pobile vže hlapce so sablje krivé.

Je dolgo boril se na travniku sam,
Si rakev iz trupel napravil le-tam.

Kjer jarek na rávni stojí še ta dan,
Junak tam slovenski leží pokopán.

Ni rezani kamen, ni lavorjev šop,
Ne kaže, ne pravi, kje njega je grob.

Le pravljica prosta — le ta ne molčí,
Le pravljica prosta — junaka slavi.

„Slovenski Glasnik“, 1864.

Praznik posvečuj!

Národna právljica.

Zakaj še dan denašnji, zvečer o polnočí,
O Kozmijanu svetem se trlica glasí
Nad Krško razvalino, kjer nekdej grad je bil? —
Tam prigodjáj se čuden je njega dní godil.

Razlega se, klepeče po dolu trlic glás,
Od grada z visočine tjà v tiho mirno vás,
Kjer praznik praznovali so ravno tisti dán,
Bil namreč je svet' Kozma in brat njegov Damján.

In grófinja na ozidji visokem gôr' sloní,
Obrača zaničljivo v dolino dôl' očí,
Kjer mnóžica pobožna za svetim križem gré,
V procésiji, v molitvi ljudjé Bogá časté.

„Le urno poženite, deklíci, trlice,
Naj šéčejo za Bogom tam dôli óni se;
Mi rajši si predivo naréjamo 'z lanú,
Častí pa ne dajêmo nobenemu Bogú!“

Zagrohotajo divje se déklíce mladé,
In trlice glasneje v dolino se glasé;

Razposajéne pesni se v družbi tù pojó,
Se šalijo deklíne, za praznik ne vedó.

„Le urno, urno kuri, suháč ti hlapec lén'!
Da žrelo bode belo, da bode zid ognjén:
Če jamo nam sušilno razžene še ta dan,
Otrt do zadnje bilke nam mora biti lán.“

Poleno za polenom v sušilnico letí,
Pa zmirom prepočasno terenje se jim zdí,
Čeravno zmanjkovalo tak' naglo je lanú,
Ko sam peklenšček trl na trlico bi tú.

Da bolj bi podkurila, gospá zagrabi pánj:
„Jaz ogenj bom razgnala, poleno vržem vánj.“
In bliže stopi k žrelu, kjer žar se videl je,
Poleno vrže noter, pripognjena pred sé.

Nad njó se strne plamen — in mrtva je na mah
In prázničnim tericam pretrese ude strah,
Nemudoma pustijo lan, trlice in grad,
V dolini se zvrstijo k procés'ji božji zad'.

Zató še dan denašnji zvečer o polnoči
O Kozmijanu svetem se trlica glasí.
Razrušil se je gradič, razpal je čisto v prah,
Pravljica le je živa, ljudém oholim v strah.

„Slovenski Glasnik“, 1865.

Vilino meščevanje.

Hodi kmet po razteptanem polji,
Gleda po pšenici rumenici,
Nizko pomendrani, poležani,
Pomendrani po živini lovski.

Delala cvetoča mu veselja,
Rumené obetala je žetev;
A uničili so up mu lovci,
Torej bridko toži kmetič Vili:

„Posestrima Vila!
Huda se krivica
Mêni je zgodila.

„Seme sem pridelal
Z žuljem si krvavim,
Z žuljem brazde rezal.

„Ljuljike populil
Bilko sem za bilko,
Delal zmirom s pridom.

„Ti krvavi žulji
Niso nič zalegli,
Oj, zastonj so bili!

„Glej, gospôda moja
Mi je vse potrla
S konji in pesi.

„Ti meščuj me, Vila!
Ti kaznuj gospôdo,
Húdo mi gospôdo!“

Kmetič je takó toževal. Čula ga je
Vila pogorkinja. Odšla je v góro,
Da oholo, húdo bi gospôdo
Kaznovala, meščevala kmeta.

Kaj dviga se vránov črno krdelo,
In s pólja grohoče k zavetnemu logu?
Kaj krêgulj se ziblje prot' strmi pečini,
In v gnezdo visoko k mladičem hití?

Kaj plaha živina več trave ne muli?
Kaj kmetič iz pólja orodje pobira?
Zakaj mu trepeče molitev raz ustnic?
Nevihta, nevihta! le-tá mu pretí.

Ker, čuj! vže bobní za góro zeleno.
Oblačica zbira se siva v zahodu,
Razširjajo krila se črna na dalje,
Da solnce na nebu izgine zdaj zdaj.

Ognjene pušice ti švigajo z néba,
In tresek udarja za treskom na zémľjo,
Da vsaka Mogočnemu stvar se uklanja,
Živinče in človek trepeče pred Njim.

Huda ura pa potihne zopet,
Utolaži se nevihta strašna,
Lije voda z viška prot' globeli,
In razčrhljana leže drevesa.

Gôri pa, kjer stal je gradič krasni,
Kjer gospôda je ohola bila,
Tam telí razrušen kùp pepela:
Ker je Vila meščevala kmeta.

„Slovenski Glasnik“, 1865.

Slovenski junak iz turškega boja.

Junaka méščina obseva,
Mu trhlo lice mraz rudí,
Okó solzica mu razgreva,
Ko zvezda gôri — se bliščí.

Konjiča vodi barve bele
Za brzdo zdrhnjeno junak,
Stopinje jima počasnele,
Ednak obema je korak.

„Oba je naju moč pustila:
Kakó ognjen si, sorec, bil,
Ko prvič Turke sva podila,
Ko prvič meč sem jaz vihtil.

„Saj pač vže davno dan je
svetil

Ki naju oba je rodil,
Vže v dokaj bitvah si se vrétil,
Jaz v boji sem nekterem bil.

„Tu v dolu mati staja mila,
In kočó imam očetno dol',
Od bojev bova tam počila,
Pozabljala ves bojni bol.“

Besede pravi tolažive,
Vesél pa konj zarezgetá,
Iztrese ivje z grive sive,
Kopito brže tolče tlà.

Privede konja tjà v ravnino,
Se mesec skrije za megló;
Pozna z mladostnih let do-
lino,

Pozna do kočé stézico.

Pa mamice ne najde mile,
Ne najde stare kočé več,
Pa najde bridke pol gomile,
Pepela tudi kùp žareč.

„Oj, Rojenica moja z gôre!
Oj, kje je moje majke stan?
Kaj to pač pomeniti more,
Kdo kočó je zažgal zlobán?“

„To storil Turek hudobilni;
Je drenov pospušičil kol,
V togoti na kristjane silni
Je mater živo ti nabòl.““

„Ni dolgo kar je pogorela,
Steléla hišica mirú;
Kar majka suhe je molela
Na kvišku roke — za sinú.

„To storil Turek s tega
vzroka:
Ker védel je, ker dobro znal,
Da huda zánj je tvoja roka,
Da glave turške ti si klal.“

Junak povesi glavo sivo,
Zatisne mrklo si okó,
Nasloni konju se na grivo,
Zajoče se za mamico.

„Ne bova, sorec, počivala,
Glej, počivalnika več ni,
Le meščevanja še iskala,
Drevila Turke žive dni.

„Ne boš počakal smrti v hlevu,
Na polji úmreš osedlán,
Sè sabljo jaz, v orožja odmevu,
Poginil bom nepokopán.“

„Slovenska Vila“, 1865.

Slovenski kres.

Duhovi mar' nadzemski tù shod imajo skrit?
Al' prišle Vile z gôre so v dol se veselit,
Da tam obseva ogenj za rbidovo mejó,
Da čarobno odmeva glas pesni v dóbrovo?

'Krog kresa v črni nôči Slovenci le sedé,
Možaki sivolasi, starikave žené,
Mladen'čev brdka tolpa, krdelo tud' devic,
Deklice ljubeznive, nedolžnih milih lic.

Tu šepetá pripóved matoro-stari ded:
Kdaj kralj Mat'jaž se vzbudil, prišel bo z vojno spet,
Kak' Turek je neusmiljen, kak' hud je Pesoglav,
Kdaj divji mož iz reke na beli dan bo vstal;

Kak' trije bratje kruti iskali so strahú,
Pripóved od kraljice, izdanega gradú,
Kje váruje na gôri pritlíkav škrat zaklad,
Od sestre tud' desete, ki dóma gré iskat.

Umolkne sivec stari, devici reče koj:

„Ti pesenco najlepšo nam hitro tù zapoj!“
In déklica prekrasna čez lice se zardí,
Zapôje pesen táko, povesi v tla oči:

„Déklica sama vesela
V polji pšeničičo žela.

„Žela rumeno pšenico,
Vžéla se v belo ročico.

„Vrže tjà srpek krvavi,
Take besede mu pravi :

„Čakaj me, srpek ti hudi !
Nesem h kovaču te tudi ;

„S kladvom ti bode nakanił,
Da ne boš nikdar več ranił.

„Devà takó govorila,
Krvčo po strni cedila.

„Srp se po konci postavi,
Devi besedico pravi :

„Boš me h kovaču nosila,
Sebi boš škodo storila.

„Mêne kovaček razkóval,
Ključ bo iz mêne osnóval.

„V róke pa ključek bo krivi
Mladič dobil zapeljivi.

„S ključem in pametjo svojo
Pride ti v izbico tvojo.

„Ranił jaz rok'co sem belo,
On ti bo dušo veselo.

Se razdonela pesen tjà v nočno je temó,
Pohvali sivi starček, vsa družba pevkinjo.
In druga zdaj še lepša devica pet' imá,
Ubere glas mileje od belega srebrá :

„Imela sem oteca,
Oteca milega,
Delu me vadili,
Čelce mi gladili.

„Imela sem mamico,
Mamico miljeno,
Kruhok mi rezali,
Lasce mi česali.

„Imela sem sestrice,
Sestrice blažene,
Da so me splétale,
Z máno se šétale.

„Imela sem bratece,
Bratece urjene,
Da so me bránili,
Vrage odstránili.

„Prinesla mrtvaški prt	„In sama na svetu fem
Nánje je grenka smrt,	Brezi ljubezni sem,
Vzela, oj, kruta je	V trni kot rožica
Drage mi moje vse.	Dèkle sem vbožica.“

Odpela bleda deva, izlila svojo žal,
Genila njena pesen 'krog ognja je drhal;
Preteklo ji življenje vzbudí grenek spomin,
Otožno milo vzdahne iz srca globočin.

„Al' pesen usahniti na kresu nam ne sme,
Zató devica tretja nam usta naj odpre!“
Najlepši zdaj devojki zasije bistro okó,
Odpira ustna rdeča, zapôje pesen tó:

„Mačeha, o druga mati vi!
Kaj da spanec neče mi v očí?“

„„Dal uróke človek ti zlobán,
Lézi, hčerka, mi na levo stran.““

„Mačeha, o druga mati vi!
Kaj tak' rezno v prsih me tiščí?“

„„Tiho, tiho, ljubo mi srcé,
Môra menda lêgla je na té.““

„Mačeha, o druga mati vi!
Kaj da mène glavička bolí?“

„„Póstelj'ca razgrela ti teló,
Le odgrni si odejico.““

„Mačeha, o druga mati vi,
Kaj po hrbtu me takó mrazí?“

„Le potrpi, ljubče moj volján,
Pred odleže ti, ko bode dan.“

„Méni zdaj in zdaj odleglo bó,
Vam pa bo na sodni dan hudó!

„Vam pa bo na sodni dan hudó,
Svojo ste zavdali pásterko.“

Odmeva pesen čudno 'z rbidove mejé
In fantazije divje po glavi se podé
Mladen'čem in devicam. In zapustivši shod,
Strahove vide tamkaj, pošast koraka tod.

„Slovenska Vila“, 1865.

Rakita.

Raste zvita tam rakita,
Raste stara tik tolmúna,
V vódo gleda vsa pobita,
Vidi v vódi svoje lice.

Vzpenja rame hrepeneče,
Svoje mlade šibke veje,
Seza v valčke hiteče,
Hoče vstavljati jih v teku.

Pod rakito je na loki
Dèkle blede in nesrečno,
Milo lomi beli roki,
Beseduje tak' rakiti:

„Ti rakita si mi mila,
Moja stara in matora,
Ti le nisi me žalila,
Ko ves svet me je preganjal.

„Pod teboj sem v hládu stala,
Se umivala v tvoji vódi,
Ko sem prvič ga spoznala
Ko sem v lice se zardela.

„Sléharn človek nánj je lajal,
Naju vse zalezovalo,
Ves svet naju je izdajal:
Ti z menoj si ga ljubila.

„Ko so oče nánj sprožili,
Izpustivši hudo jezo,
Krvco bili bi prelili,
Da ti nisi vjela krogle.

„Ko so oče me siroto
Tepli močno po glavici,
Tepli s srdom in togoto,
Rekli, da sem jaz hudobna;

„Ko so moja stara mati
Tudi me zavrgli hčerko,
Jeli imena mi dajati,
Oh, imena nespodobna;

„Ko so bratje me pehali,
Gledali po stráni sestro,
Vèn iz hiše me suvali,
Kakor kako hudodejko;

„Ko več niso me sestrice
Htéle lepo tolažiti;
Ko grenkobne so solzice
Bridko tekle mi raz lica;

„Takrat ti le svoje rame,
Svoje mile šibke veje
Ljubo si molela náme,
Ti le si me tolažila.

„Vse tačas sem potrpela,
Pod teboj solzé hladila;
Njega v srci sem imela,
Misel nánj tolažba bila.

„Več trpeti ni mogoče,
Poka srcece mi v prsilh,
Saj ljubiti več me noče,
Lomi mi prisege svete.

„Je zapustil mène sámó,
Mène ubogo svojo ljubo,
Vzel popotnico na ramo,
Potoval je v kraje daljne.

„Tega pa mi ni préstati,
Vrè, gorí vže vse po mêní,
Vém, hladila čem iskati
V tvoji vódi, o rakita!“

Zašumela, vztrepetala
Je rakita v gostem perji,
Ljubo veje nagibala
Do device, pošeptala:

„Le ne išči, ljubezniva,
V moji vódi si hladila,
Bog tolažbo v srce vliva,
Samómòr hudó sovraži.“

Kaj rakita ji šepeče
Deva ne posluša mlada,
Rane scelit si skeleče
V potok vrže ude bele.

Zašumela, vztrepetala
Je rakita v gostem perji,
Žalostna je nagibala
Za devico šibke veje.

Ali deva utonila
Je v tolmúnu pri rakiti,
Lépe ude pogreznila,
V pesku rakev si postlala.

Záto raste tam rakita,
Raste stara tik tolmúna,
V vódo gleda vsa pobita:
Išče v vódi mi deklice.

„Slovenska Vila“, 1865.

Predica.

Tik mize javorjeve predica mi sedí,
Kolóvrat pred koleni se suče in vrtí,
In mamica prestara tam dremlje za pečjó,
In kužek, hišni váruh, zaspal je pod klopjó.

Vže hodijo strahovi, ednajst je ura proč,
Tam divji mož iz loga 'zgubí se v črno noč,
Rojenice preročne tam gledajo poròd,
Mrličí zdaj koščeni ustajajo povsod.

Vreteno urno suče, koló okrog drčí,
'Spod rók slovenske deve pretenka nit drsí,
Po lici pak tečejo grenkobne ji solzé,
Solzé takó debele ko vinske jagode.

Mladeníč zdaj potrka na okna ukajena :
„Še enkrat me pogledaj, devica ljubljena,
Le enkrat še pokaži premilo mi okó,
Še zadnjikrat vtolaži srcé mi ránjeno.“

Devica obledela, a prela je naprej,
Ustavila je sólze, kih lila je doslej,
Pogledat' ga ne more devičino okó,
A srce v prsih skoraj bi bilo póčilo.

„Kaj neki čem te gledat', vže dolgo te poznam;
Oh, ko b' te ne poznala, ne bilo bi me sram.
Ljubila sem te nekdej, kakó — še jaz ne vem,
Al' zdaj te ljubit' nečem, oh, nečem ni ne smem!“

Zalajal pes je v spanji in mati se vzbudí,
Mladenič se odmika, predica se zardí,
Se stara mati krega, hudó ozmerja hčer:
„Al' bodeš zmér norela, pečala ž njim se zmér?!“

Na robu stal mladenič, pohajkoval je sam,
Strmó v globelo gledal, prekucnil se je tam.
Valovi zakopali mladen'čevo teló,
Teló, ki je storilo nesrečno déklico.

„Slovenska Vila“, 1865.

Sinčkovó vprašanje.

Stóji tam mala kočica na trati,
Razdrto stréšico v nebó molí,
Pred kočó mlada bledolična mati
Z bodečo iglo šivati hití.

In mimo male kočé prek ravnice
Vodíca bistra v strúžici šumljá,
Pri vódi deček kópa si nožice,
Z ročíco belo v valčekih igrá.

„Kaj ne da si mi rekla, mama mila,
Da dečke male prinesó vodé?
Kaj, tudi mène, mamka, si vlovila
Ko ribico iz vódice le-té?

Nedolžno materi vprašanje stavi,
Zvedávo vpira črno v njó okó:
Kaj mila mamica o tem pač pravi?
Kakó dvom ona razvozlala bó?

Ne odgovarja dečku mamka bleða,
Le stisne ljubo dete na srcé,
Solzíci grenki umakne se beseda,
Zakaj pač toči mamica solzé?

„Slovenska Vila“, 1865.

Kamen na grob.

Čeravno pri polnem bokalu sedímo,
Besedo se vender resnobno zmenímo;
Jaz prvi med vami povem testament,
Kakóv si na grobu želim monument.

Poetje so drugi tovaršév prosili,
Da liro bi jim na grob položili;
In peli so reve takó in takó:
Kak' milo glasilo ponôči se bó.

Odkrito povem vam, bratje čestiti,
Jaz lire vas zláte ne morem prositi:
Bojím se, da nôčni potník bi vesel
S samotnega groba s seboj je ne vzal.

Vas tudi ne prosim, da v družbi veseli
Vi mênì umrlemu pesen bi peli;
Ker menim, da v tihi podzemeljski dom
Glasóv jaz te pesence slišal ne bom.

Še tega ne térjam, da kupe vzdignili,
Napitnico v pómnenje moje bi pili.
Na smrt bi domislili ví se takó,
In vinsko veselje kaljeno bi b'ló.

Ne, rajši mi zdaj-le kozarec nalijte,
Izpiti do kapljice mi privoščite,
Saj veste: ko v grobu pod zémlo bom spal,
Potem me ne bo veselil več bokál.

Pošteno povem tudi dnes pri bokali,
Da nečem, da bi se za máno jokali;
Zatorej ne prosim kot drugi ljudjé,
Da grob bi pojíle mi vaše solzé.

Nekteri med nami se bodo rotíli,
Da Bog vzel me v grehov je polnem števíli
In treščil neusmiljeno v pekel temán,
Ker pisal povest sem, zaljubljen román;

Ker maram denáshnji dan malo vže zánje,
Bolelo me v grobu ne bo opravljanje;
Saj veste, da njim se zastonj govórí,
Zatorej me brániti treba vam ní.

Le edno tovar'shi po smrti storíte:
En kamen mi velik na grob zavalíte!
In kamen naj bode na cente težák,
Da z mesta premeknil ne bode ga vsak.

In tiščal ta kamen težák na gomílo,
Iz groba me varoval s svojo bo sílo,
Da v svet ne bom mogel ob uri duhóv,
Ko drugi mrličí gredó iz grobóv.

Da v svet se mi noga ne bo povrníla,
Kjer temna usoda mi vedno je bila,

Skrbój kjer sem grenko pijačo le pil,
In v družbah veselih vesel nisem bil;
Mladosti kjer nisem poznal, ni vživanja,
Veselja kjer nisem imel radovanja,
Nesreča, nadloga bil dedni del moj,
Prihodnost brezupna — temà pred menoj!

„Slovenski Glasnik“, 1868.

Stari stolp.

Z ozidjem debelim obdán
V divjini je grad velikan;
V dolino nagiblje megleno
Stolp svojo zidano steno.

In kakor otožen sanjár
Stolp sluša skrbljivo, kar
Šeptaje mu reka poreče,
Ki v znožji od nekdanj vže teče.

Ponôči zavije se v plašč
Črn, sanja od otcev in tašč
Nekdanjih, ki čisto živeli,
Bogá pred sebój so imeli.

In hud je stolp stari močnó,
Skrivnosti da v njem se počnó,
Da čuje ponôči se hoja,
Mirú mu ne dá ni pokoja.

Ker v grádu gospodova hči
Ob edni še nikdar ne spí,
Pa luči prižiga na lini,
Da svetijo dol' po dolini.

Tja dol' po dolini v megló,
Kjer ljubi veslá čez vodó
Ter tiho po skalni stezici
Prihaja k svoji deklici.

To stolpa razjezi hudó,
Noč črno povpraša takó:
„Kaj praviš ti, mati črnica,
Kam neki je svéta pravica?“

„V tleh dolgo moj zid vže sedí,
Dokáj vže biválo ljudíj
Je v mêni, nektera vže leta
Navade učim se svéta.

„Pa naj bi v prah se sesul,
Če káj sem ednacega čul,
Kar je okrog mêne:
Da déklice niso poštene.

„Nedolžno živele, lepó,
Deklice in fantje takó;
Zdaj préšestno skrivanje
Je njihovo djanje, nehanje.“

In majka črnikasta noč „Spremenila midva obá
Stolpù beseduje rekoč: Ne bova, kar svet vže imá,
„Z nimar to pústi, moj stari, Kar jaz, ti ne moreš umeti,
Nikar si razuma ne vari! To dolgo vže vse je na sveti.

„Ko tebe na zemlji ni b'ló,
Ko tebe nikjeri ne bó,
Deklè bo mladen'ča ljubila,
Čemú bi se midva jezila? — “

„Slovenski Glasnik,“ 1867.

Opazka. Ta pesen je sicer tiskana v „Glasniku“ brez Jurčičevega podpisa, vendar sodim po nje vsebini, kakor po nje ne posebno srečni obliki, da je Jurčičeva. L.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000375475

